

waterschap
**Hollandse
Delta**

waterschap **Hollandse Delta**

Programmabegroting 2024

Meerjarenraming 2025 - 2028

Voorwoord

Feiten tonen ons de realiteit

Beste lezer,

Feiten tonen ons de realiteit. Het klimaat gedraagt zich uiterst onvoorspelbaar. Wereldwijd kenmerkte de zomer van 2023 zich als een periode van langdurige extreme weersomstandigheden. Ongekende hittegolven op grote delen van het noordelijk halfrond met temperaturen die de 40 graden ruimschoots overschreden. In dezelfde zomer ook noodweer in verschillende Europese landen en daarbuiten met flinke overstromingen als gevolg. Kortom: onmiskenbare omwentelingen in het weerpatroon door klimaatverandering. Dichterbij huis werd mij dit duidelijk toen ik afgelopen zomer mijn verlof begon met serieuze zorgen over droogte in onze regio, maar bij mijn terugkeer, drie weken later, geconfronteerd werd met wateroverlast door extreme regenval op Goeree-Overflakkee.

Het is een onweerlegbaar gegeven dat ook ons eigen waterschap vaker dan voorheen wordt geconfronteerd met oplopende overlast door verdroging en piekbuien, zorgen over waterkwaliteit (fosfaat, stikstof, KRW, PFAS en andere niet afbreekbare stoffen in het milieu) en vraagstukken bij het duurzaam inrichten van de publieke ruimte. Water en bodem zijn daarbij sturend, onderkent ook het – inmiddels demissionaire - Kabinet. Daarom is een brede en open blik op de verschillende opgaven in onze regio van essentieel belang.

De voorliggende programmabegroting 2024 is de eerste begroting van de nieuwe bestuursperiode 2023-2027. De (eind maart 2023 na de waterschapsverkiezingen geïnstalleerde) Verenigde Vergadering heeft het Bestuursakkoord 2023-2027 'Waterambities verenigd' vastgesteld. Het akkoord bevat stevige ambities gebaseerd op de input van alle fracties en is grondig gevoed door de grote uitdagingen die voortkomen uit het snel veranderende klimaat. Hierbij hebben centrale thema's als toekomstbestendigheid, duurzaamheid, biodiversiteit, innovatie, rolvastheid, betrokkenheid, participatie, veiligheid en slagvaardigheid een prominente rol.

Als dijkgraaf ben ik content met het bestuursakkoord. De gedurfde en inspirerende ambities zijn van essentieel belang om op zowel korte als lange termijn goed voorbereid te zijn op onze waterschapstaken. Het waterschap zet dan ook vol de schouders onder het akkoord. Dit is terug te zien in de programmabegroting 2024. Bestuur en organisatie trekken samen op om de uitdagingen op een gedegen en nuchtere manier op te pakken. Onze bekwame medewerkers zetten zich iedere dag vol passie in om te zorgen voor voldoende (schoon) water, stevige dijken en veilige (vaar)wegen in ons werkgebied. Onze betrokken bestuurders zorgen voor de noodzakelijke kaders en randvoorwaarden die nodig zijn om ons belangrijke werk als waterschap uit te voeren. Samenwerking met onze partners, bewoners en bedrijven is hierbij vanzelfsprekend.

Zelf kijk ik met enthousiasme uit naar 2024 en verheug me erop om samen met het bestuur, de organisatie en samenwerkingspartners binnen en buiten de regio verder te blijven bouwen aan een veilige toekomst voor onze Zuid-Hollandse eilanden.

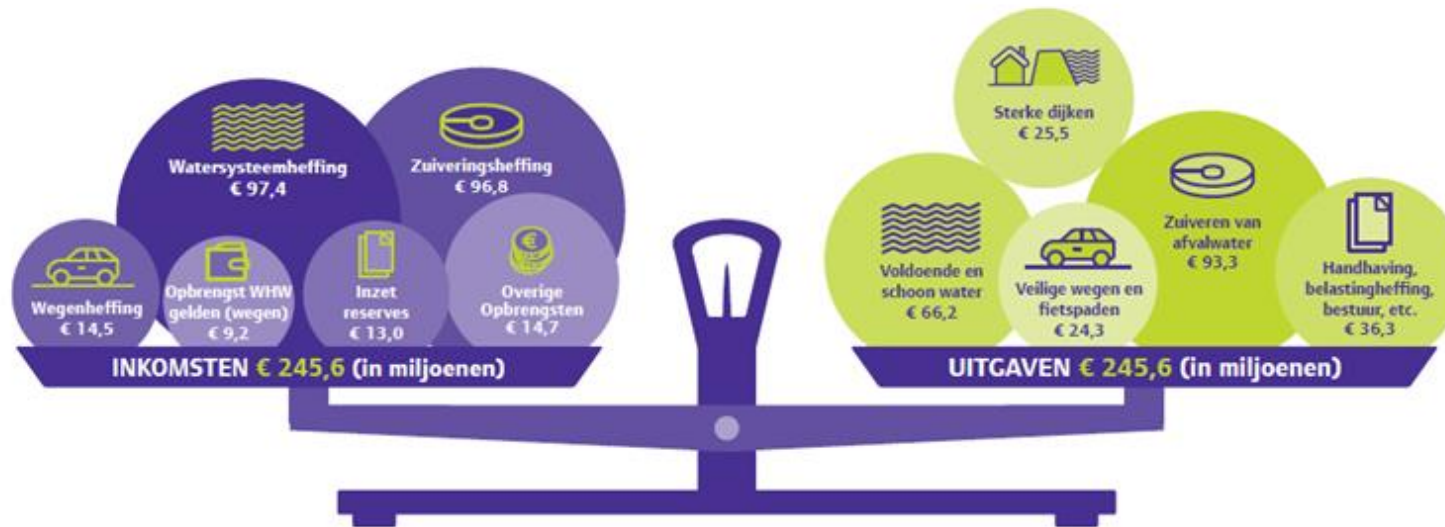
Jan Bonjer,
Dijkgraaf.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2	4.13	EMU-saldo	83
1 Inleiding en samenvatting begroting 2024	6	5 Financiële overzichten	84	
1.1 WSHD in kengetallen	6	5.1 Ontwikkeling kosten en opbrengsten	84	
1.2 Financiële analyse op hoofdlijnen	7	5.2 Ontwikkeling bruto investeringen	85	
1.3 Leeswijzer	10	5.3 Overzicht exploitatie van programma's naar taken	86	
2 Toekomstbestendig water- en wegbeheer	11	5.4 Overzicht gecoprimeerde staat van lasten en baten per programma	87	
2.1 We beperken onze negatieve impact op milieu en klimaat	11	5.5 Balansontwikkeling	88	
2.2 We verbeteren de klimaatbestendige en (water)robuuste inrichting van ons gebied	13	6 Vaststelling Programmabegroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028	89	
2.3 We vergroenen en versterken de biodiversiteit	14	7 Bijlagen	93	
2.4 We gaan anders om met hemelwater	14	7.1 Potentiële investeringen	93	
3 Programma's	16	7.2 Geplande investeringen	110	
3.1 Programma Waterveiligheid	16	7.3 Lopende investeringen	113	
3.2 Programma Voldoende en Schoon Water	23	7.4 Risico's	117	
3.3 Programma Waterketen	30	7.5 Verbonden partijen	121	
3.4 Programma Wegen	37	7.6 Lijst van begrippen en afkortingen	132	
3.5 Bestuur en organisatie	44			
3.6 Algemene dekkingsmiddelen	52			
4 Paragrafen	54			
4.1 Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar	54			
4.2 Uitgangspunten en normen	55			
4.3 Incidentele baten en lasten	56			
4.4 Doorbelasting indirecte kosten (Kostentoerekening)	58			
4.5 Reserves en voorzieningen	59			
4.6 Waterschapsbelastingen	64			
4.7 Weerstandsvermogen	72			
4.8 Houdbare overheidsfinanciën	74			
4.9 Financiering	75			
4.10 Verbonden partijen	79			
4.11 Bedrijfsvoering	80			
4.12 Wet open overheid	82			

Inkomsten en uitgaven 2024

Inkomsten en uitgaven 2024

Waterschapsbelasting

Enkele voorbeelden:

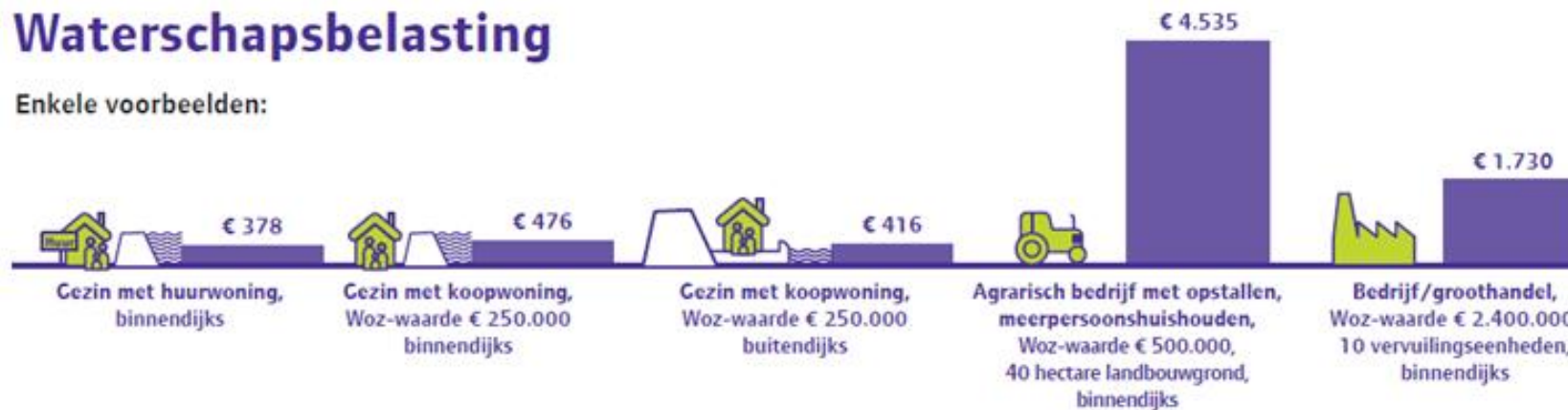

Foto: Noorderdiepzone Dordrecht

1 Inleiding en samenvatting begroting 2024

Deze Programmabegroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2028 is de eerste begroting van het nieuwe waterschapsbestuur, dat na de waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 is beëdigd.

De voorbereidingen voor de begroting zijn door het vorige bestuur gestart. Op 14 maart 2023 heeft het vorige college de Kaderbrief 2024 vastgesteld, en als onderdeel van het 'Overdrachtdossier 2023' verzonden aan alle partijen die aan de verkiezingen deel zouden gaan nemen. Samengevat zijn de inhoudelijke kaders de doelen, zoals geformuleerd in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP), het Wegenbeheerprogramma 2022-2027 (WgBP), het Groenbeleidsplan, het Visbeleid en de huisvestingsstrategie, en aanvullend beleid, vastgesteld ná de Programmabegroting 2023 en Meerjarenraming 2024 – 2027. De financiële kaders zijn een realistische en uitvoerbare begroting en meerjarenraming, en een begrote belastingopbrengst 2024 dat gelijk is aan de begrote belastingopbrengst 2023. Met deze kaders als vertrekpunt, en op basis van het door de nieuwe Verenigde Vergadering op 24 mei 2023 vastgestelde Bestuursakkoord WSHD 2023-2027, zijn het nieuwe college en de ambtelijke organisatie aan de slag te gaan om voor alle programma's de begroting te maken.

Vanwege autonome stijgingen in kapitaal- en personeelslasten, maar ook door andere autonome ontwikkelingen zoals de energieprijzen, is er bij een gelijkblijvende belastingopbrengst minder materieel budget beschikbaar om de opgaven te realiseren. Dit leidt tot grote risico's bij de instandhoudingsopgave, de realisatie van de doelen uit de beleidsplannen en het inspelen op ontwikkelingen. In deze begroting is op basis van een verantwoord risicoprofiel per programma een evenwichtig pakket aan activiteiten opgenomen, dat realistisch en maakbaar is, met een daarbij behorende belastingopbrengst.

In de hoofdstukken 2 en 3 is opgenomen welke activiteiten in 2024 uitgevoerd gaan worden. De programma's in de begroting 2024 zijn een doorvertaling is van de ambities, (lange termijn) doelstellingen en speerpunten uit het WBP en WgBP.

1.1 WSHD in kengetallen

Kijk voor kaarten, kengetallen en andere geografische informatie op ons Open Dataportaal: [Open Dataportaal WSHD](#)

1.2 Financiële analyse op hoofdlijnen

1.2.1 Exploitatie

Belastingopbrengsten	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
<i>(bedragen x € 1 mln.)</i>						
Geraamd in Programmabegroting 2023	194,8	205,2	212,9	223,5	232,5	235,7
Mutaties o.b.v. Burap 2022		0,4	-	-	-	-
Mutaties Programmabegroting 2024		3,0	13,7	12,4	15,9	22,6
Noodzakelijke belastingopbrengst	194,8	208,7	226,6	235,9	248,4	258,3
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		7,14%	8,58%	4,10%	5,30%	3,99%

Belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Watersysteemheffing	89,4	97,0	103,6	105,7	112,5	115,9
Wegenheffing	13,2	14,5	17,7	19,5	20,5	21,8
Zuiveringsheffing	91,8	96,8	105,0	110,4	115,1	120,2
Verontreinigingsheffing	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Netto-belastingopbrengst	194,8	208,7	226,6	235,9	248,4	258,3
Inzet tariefsegalisatiereserve	6,9	6,8	3,5	2,1		

Omschrijving (bedragen in mln.)	Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Waterveiligheid	19,7	21,9	23,4	23,0	22,7	23,5	24,9	26,6
Voldoende en Schoon Water	54,4	59,3	60,5	63,3	64,0	63,1	64,7	65,7
Waterketen	74,6	84,2	83,5	89,6	94,3	97,9	102,0	105,2
Wegen	11,5	10,8	13,9	13,8	16,1	17,5	18,1	18,8
Bestuur en Organisatie	17,3	26,9	29,0	27,6	29,4	30,9	32,3	33,6
Dekkingsmiddelen	-177,1	-190,5	-199,8	-204,2	-221,3	-229,1	-240,4	-249,0
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0,4	12,7	10,4	13,0	5,2	3,9	1,6	1,0
Toevoeging aan reserves	0,7	4,0	-	0,3	0	0	0	0,2
Onttrekking aan reserves	-17,9	-17,8	-10,0	-13,3	-5,2	-3,9	-1,6	-1,2
Saldo van baten en lasten na bestemming	-16,8	-1,1	0,4	-	-	-	-	-

1.2.2 Investerings

Onderstaande tabel bevat het inzicht in de verwachte uitgaven (bruto investering) van de potentiële, geplande en lopende investeringen

Programma (bedragen in 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Waterveiligheid	3,9	12,0	23,0	11,0	11,8	13,0
Voldoende en Schoon Water	15,0	14,2	5,4	17,3	13,8	9,3
Waterketen	17,1	33,0	50,9	72,7	58,1	19,9
Wegen	14,9	24,5	20,1	13,3	12,4	12,5
Bestuur en Organisatie	6,7	2,2	1,0	1,0	1,0	-
Eindtotaal	57,5	85,9	100,4	115,3	97,1	54,7

Programma <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Totaal	Potentieel	Gepland	Lopend
Waterveiligheid	12			12
Voldoende en Schoon Water	14,2	6		8,2
Waterketen	33	5,3	3,2	24,5
Wegen	24,5	17,2	2,3	4,9
Bestuur en Organisatie	2,2	1,4		0,9
Eindtotaal	85,9	29,9	5,5	50,5

Specificatie van de investeringsuitgaven (bruto investering) 2024 gesplitst naar status investeringen

Het investeringsvolume van 2024 is flink hoger dan dat van 2023. Vooral bij de programma's Waterketen en Wegen is sprake van een stijging. Ook de komende jaren zijn de investeringsvolumes binnen Waterketen fors.

De investeringsbedragen binnen het programma Waterveiligheid hebben betrekking op het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) project ZV3T (Zettingsvloeiing derde toetsronde). In de tabellen zijn de bruto investeringsuitgaven (exclusief HWBP-subsidie) weergegeven zodat er een transparant beeld is ten aanzien van het financiële volume van de uit te voeren activiteiten.

De afgelopen jaren heeft de Verenigde Vergadering (VV) uitgebreid aandacht besteed aan de verbetering van de financiële realisatiegraad van de investeringen. De VV kan de realisatiegraad van de investeringen volgen via de planning- en controldocumenten.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 lichten we onze ambities en inspanningen toe, ten aanzien van de maatschappelijke transitieopgaven. Beschrijvingen van de speerpunten voor de programma's Waterveiligheid, Watersysteem, Waterketen, Wegen, Bestuur en Organisatie en onze dekkingsmiddelen, volgen in hoofdstuk 3. De toelichtingen zijn opgebouwd aan de hand van de zogenaamde 3 W-vragen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we hiervoor doen?' en 'Wat mag het kosten?'.

In hoofdstuk 4 zijn de verplichte paragrafen opgenomen die op verschillende onderwerpen, programma overstijgend, inzicht geven in de begroting. Hoofdstuk 5 bevat de financiële overzichten van deze begroting. Het vaststellingsbesluit van de begroting staat in hoofdstuk 6. Tenslotte bevatten de bijlagen overzichten van onze lopende en voorgenomen investeringen, onze verbonden partijen, en een overzicht van gebruikte afkortingen.

Opbouw financiële tabellen exploitatie:

De financiële tabellen van de exploitatie hebben de volgende opbouw:

Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
--------------------	--------------	--------------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

De eerste kolom bevat de cijfers van de jaarrekening 2022. De tweede en derde kolom bevatten de cijfers van de vastgestelde, gewijzigde meerjarenbegroting 2023. Dit betreffen de jaarschijf 2023 en 2024. De vierde tot en met de achtste kolom bevatten de cijfers van deze nieuwe vast te stellen meerjarenbegroting 2024, en wel de jaarschijven 2024 tot en met 2028.

In de toelichting op de programmacijfers, 'wat mag het kosten?' lichten we voor de jaarschijf 2024 toe wat er wijzigt. We vergelijken dus de jaarschijf 2024 van de meerjarenbegroting 2023 met de in deze begroting voor 2024 opgenomen bedragen.

2 Toekomstbestendig water- en wegbeheer

De Programmabegroting 2024 vormt de eerste begroting van het waterschapsbestuur, dat na de waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 is beëdigd. Op 28 juni 2023 zijn de heemraden gekozen en is het college van start gegaan om het breed gedragen Bestuursakkoord voor de bestuursperiode 2023-2027 in deze begroting te verwerken. In het akkoord, met de benaming "Waterambities verenigd", staan de hoofdlijnen van het beleid dat in de komende bestuursperiode zal worden gevoerd. De focus ligt op de urgentie en het belang van duurzaam waterbeheer in een veilige leefomgeving op de Zuid-Hollandse eilanden.

Onze planeet staat onder druk door de groeiende wereldbevolking en een toenemend welvaartsniveau. We hebben te maken met klimaatverandering, milieuvervuiling, uitputting van schaarse grondstoffen in de bodem en achteruitgang van de biodiversiteit. Dit alles heeft gevolgen voor de leefbaarheid, de gezondheid van mens, plant en dier en de voedselzekerheid. Aanpassing is nodig om voldoende robuust en veerkrachtig de effecten van klimaatverandering op te vangen. Er moet meer ruimte voor water komen, het watersysteem en de ruimtelijke inrichting moeten we meer in samenhang beschouwen. De ontwikkelingen die op ons afkomen raken ons water- en wegenbeheer in de kern. We zullen er dan ook alles aan moeten doen om verdere klimaatverandering tegen te gaan en ons tijdig aan te passen aan nieuwe omstandigheden. We zetten daarom onverminderd in op de volgende sporen:

- We beperken onze negatieve impact op milieu en klimaat.
- We verbeteren de klimaatbestendige en (water)robuuste inrichting van ons gebied.
- We vergroenen en versterken de biodiversiteit.
- We gaan anders om met hemelwater.

Langs de lijn van deze sporen wordt in de volgende paragrafen toegelicht wat we daarvoor in 2024 gaan doen.

Bij het uitvoeren van zijn werkzaamheden houdt het waterschap zoveel mogelijk rekening met de belangen van inwoners, bedrijven, belangenorganisaties en mede overheden in het beheergebied en staat open voor participatie. We leven met elkaar in een delta, waar voedselvoorziening, industriële bedrijvigheid, natuur, wonen en recreëren op een goede manier met elkaar verenigd moeten worden. Het waterschap draagt, voor zover binnen zijn invloedssfeer, bij aan een gezonde, duurzame woon- en leefomgeving voor bewoners en een goed vestigingsklimaat voor bedrijven.

2.1 We beperken onze negatieve impact op milieu en klimaat

De recente inzichten van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) over het tempo waarin de klimaatverandering zich voltrekt en de invloed van de geopolitieke ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak van een slagvaardig klimaat- en energiebeleid. In het Klimaatakkoord van Parijs zijn in 2015 internationale afspraken gemaakt om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad Celsius. In de Nederlandse Klimaatwet is vastgelegd dat we hiertoe de CO₂-uitstoot verminderen met 49% ten opzichte van 1990 zodat we in 2050 klimaatneutraal zijn. In het voorjaar van 2021 heeft de Europese Unie de klimaatdoelstellingen verder aangescherpt naar 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. Daarnaast zijn er op

Europees en landelijk niveau afspraken gemaakt over het terugdringen van ons grondstoffengebruik. Nederland werkt in dat verband toe naar een volledig circulaire economie in 2050.

Ons waterschap heeft zich verbonden aan de nationale klimaatdoelstellingen zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord en de doelstellingen uit het Grondstoffenakkoord. In december 2022 is daartoe de Agenda Duurzaam WSHD vastgesteld. De in 2019 vastgestelde doelen ('Maat op Klimaat'¹) om in 2050 een volledig circulair werkend waterschap te zijn en onze taken duurzaam en in 2030 volledig energieneutraal uit te voeren zijn daarbij herbevestigd. We hebben daarbij de ambitie om in 2035 klimaatneutraal te zijn, conform de Uniestrategie 'Op weg naar klimaatneutrale waterschappen'. Hiermee werken we aan een klimaatneutraal waterschap. Dit betekent dat we bij de uitvoering van onze taken nagenoeg geen broeikasgasemissies meer zullen uitstoten.

Activiteiten 2024

In 2024 bieden we het (eerste) WSHD Klimaatactieplan ter besluitvorming aan het bestuur aan. Hierin staan de concrete maatregelen (in de kerntaken en binnen de bedrijfsvoering) benoemd die moeten leiden tot emissiereductie en het zuinig en slim omgaan met energie en grondstoffen. Naast de uitvoering van het Klimaatactieplan werken we in 2024 gestaag verder aan de structurele organisatorische borging van de verduurzamingsopgaven van ons waterschap. We ontwikkelen daartoe stapsgewijs de daarvoor benodigde kennis en kunde. Onder meer door middel van training en opleiding van medewerkers en via ons personeelsbeleid. Daarnaast benutten we onze inkoopkracht om maximale duurzaamheidsimpact te bereiken via de methodiek Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen. Hiermee geven we als overheid zelf het goede voorbeeld en investeren we proactief in onze eigen doelrealisatie door relevante duurzaamheidseisen te stellen (denk o.a. aan circulair inkopen) en de markt steeds verder uit te dagen de werkzaamheden voor ons waterschap schoon en fossielvrij uit te voeren. Ook stellen we in 2024 een actuele voetafdruk op om te voldoen aan onze CO2 certificering. We geven uitvoering aan het covenant Schoon en Emissieloos Bouwen zodat onze geplande Grond-, weg- en waterbouwprojecten (GWW-projecten) doorgang kunnen vinden. We verbeteren het energiemangement ten behoeve van de energie efficiëntiedoelstelling. En we meten en monitoren de effectiviteit en het doelbereik van onze duurzaamheidsmaatregelen periodiek, zodat we waar nodig tijdig kunnen bijsturen. Waar dat nuttig, wenselijk en mogelijk is experimenteren we, doen we pilots en voeren we succesvolle innovaties door.

Programma Innovatie

De huidige werkwijze is op termijn niet houdbaar; het klimaat verandert en grondstoffen raken op. Om te verbeteren en te verduurzamen moeten we innoveren. Het programma Innovatie heeft als doel kennisontwikkeling en het stimuleren van innovaties gericht op het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Activiteiten 2024

We stimuleren leiderschap dat ruimte en sturing geeft aan een innovatiecultuur. Zo komen we bestuurlijk en ambtelijk tot een effectieve ondersteuning van innovaties en leren we hier samen van. Het Innovatiebudget wordt ingezet ten behoeve van doelrealisatie gekoppeld aan maatschappelijke opgaven zoals klimaatbestendigheid, het verminderen van onze milieuvoetafdruk, de digitale transformatie en de samenwerking met stakeholders. We hebben hierbij speciale aandacht voor de implementatie van innovaties in onze primaire processen. Ook nemen we deel en dragen we in 2024 actief bij aan relevante externe platforms zoals Winnovatie, om (nieuwe) waarde creatie voor alle deelnemers te realiseren.

¹ WSHD wil zijn taken in 2030 volledig energieneutraal uitvoeren. Dat betekent dat we in 2030 zowel het gebruik van fossiele brandstoffen als onze CO2-uitstoot zo veel mogelijk hebben teruggebracht. WSHD wil in 2050 een volledig circulair werkend waterschap zijn en wil daartoe zijn taken in 2030 voor de helft circulair uitvoeren.

2.2 We verbeteren de klimaatbestendige en (water)robuuste inrichting van ons gebied

Het toekomstbestendig maken van ons waterbeheer betekent niet alleen dat we klimaatverandering moeten tegengaan maar ook dat we ons zullen moeten aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering die we nu al ervaren. Dit noemen we klimaatadaptatie. Klimaatadaptatie is een breed begrip. Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat en de schadelijke gevolgen daarvan probeert te beperken. Die gevolgen doen zich voor in de ruimtelijke inrichting, het waterbeheer, de natuur, de landbouw, tuinbouw en visserij, de gezondheidszorg, de recreatie, het toerisme en bij onze infrastructuur.

Om de aanpak van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land te versnellen is in 2017, als onderdeel van het Deltaprogramma, het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) verschenen. Het DPRA bestaat uit vier inhoudelijke onderdelen – wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van een overstroming – en beschrijft zeven ambities:

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen met behulp van een stresstest.
2. Via een risicodialoog komen tot een adaptatiestrategie.
3. Een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen opstellen.
4. Klimaatadaptatieve maatregelen koppelen aan andere opgaven in de fysieke leefomgeving.
5. Klimaatadaptatie stimuleren en faciliteren.
6. Klimaatadaptatieve doelen reguleren en borgen.
7. Schade beperken bij calamiteiten (restrisico).

Activiteiten 2024

Om invulling te geven aan de ambities uit het DPRA vergroten we onze kennis ten aanzien van kansen, knelpunten en handelingsperspectieven voor WSHD voor ruimtelijke adaptatie, inclusief de nieuwe reeks stresstesten. We voeren de gemaakte afspraken met onze partners uit de uitvoeringsagenda's voor ruimtelijke adaptatie uit en benutten daarbij de impuls gelden ruimtelijke adaptatie. Daarnaast geven we brede uitvoering aan het doel 'Stimuleren en Faciliteren' uit het Deltaprogramma om bewustwording te vergroten over klimaatadaptief handelen. Dit doen we door kennisdeling en samen te werken in maatschappelijke initiatieven. We identificeren en benutten concrete meekoppelkansen conform het doel uit het Deltaplan. We bepalen onze positie en geven vorm aan de ambitie handelen bij calamiteiten. En we gaan verder met het borgen en implementeren van klimaatadaptief en omgevingsbewust handelen binnen het waterschap.

2.3 We vergroenen en versterken de biodiversiteit

Onder invloed van klimaatverandering en milieuvervuiling staat de biodiversiteit mondiaal onder druk. Dat merken we ook in Nederland. Van alle inheemse plant- en diersoorten die we in 1900 in ons land hadden is een groot deel verdwenen, zo blijkt uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving. Naast klimaatverandering en milieuvervuiling vormen ook niet-duurzame landbouw, ontbossing, infrastructuur, verstedelijking en energieproductie bedreigingen voor de natuur. In de maatschappij zien we dan ook een toenemende aandacht voor en waardering van 'groen'.

In 2021 hebben we daarom het Groenbeleidsplan 2022-2027 Buitengewoon Groen vastgesteld. Na vaststelling van het groenbeleidsplan zijn we tevens partner geworden in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

Ons groenbeleid gaat uit van:

- het behouden van de bestaande landschappelijke waarde van het areaal;
- het behouden en waar mogelijk vergroten van de biodiversiteit van het areaal;
- het vergroten van de klimaatadaptieve en klimaatmitigerende waarde van groen;
- het kiezen van alternatieven die onze geloofwaardigheid op het gebied van groen versterken.

Activiteiten 2024

De doelstellingen uit het Groenbeleidsplan zijn vertaald naar diverse actiepunten die nu uitgevoerd worden. Zo is de afgelopen jaren het aandeel ecologisch beheerde wegbermen vergroot van 30 naar 60%, is er een inhaalslag gemaakt met de aanplant van bomen en struiken daar waar die verdwenen waren en is er een kader- en beheerdocument opgesteld voor het beheren en onderhouden van ons areaal aan bomen, hagen en struiken op en langs dijken, wegen, watergangen en eigen terreinen. Daarnaast is er een kaderdocument opgesteld en wordt er gewerkt aan het beheerdocument voor het maaien van dijken, wegbermen en watergangen. In 2024 stellen we beheerplannen op voor de eigen terreinen (terreinen rond rioolwaterzuiveringen en gemalen, kantoren en andere gebouwen), *werken we een beleid uit hoe we willen omgaan met de invasieve exoten in ons gebied*, werken we samen met onze pachters aan het vergroten van de biodiversiteit op verpachte terreinen en zetten we ons groenafval in als gewilde grondstof in een korte kringloop.

2.4 We gaan anders om met hemelwater

Bij een natuurlijke waterkringloop infiltreert een groot deel van het hemelwater in de bodem. Op die manier wordt het grondwater aangevuld. Deze kringloop is tegenwoordig vaak verstoord: in het stedelijk gebied door de aanwezige bebouwing en infrastructuur en in het landelijk gebied door verdichte landbouwbodems en lage percentages organische stof in de bodem. Regenwater heeft daardoor niet meer de kans te infiltreren in de bodem, maar wordt vaak direct afgevoerd naar oppervlaktewater of een rioolwaterzuivering.

Door het herstel van de natuurlijke waterkringloop en het vergroten van de sponswerking van de bodem kan in natte periodes het waterbergende vermogen van bodems beter worden benut voor periodes van droogte. We zetten daarbij niet alleen in op hergebruik, vasthouden en bergen maar ook op sparen, aanvoeren, adapteren en accepteren. Bovendien zetten we gelijktijdig in op het landelijk gebied, op het stedelijk gebied en op de onderlinge samenhang daartussen. Dit doen we niet alleen. In goede samenwerking met onze gebiedspartners zorgen we voor duurzaam, uitvoerbaar beleid op het gebied van hemelwater.

Activiteiten 2024

In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is de ambitie uitgesproken om de natuurlijke waterkringloop te herstellen en de sponswerking van de bodem te vergroten. Hier zijn we in 2022 mee begonnen door ons hemelwaterbeleid te actualiseren op het vlak van de aanleg van nieuwe verharding in ons beheergebied. In 2024 wordt de beleidsvorming voortgezet door actualisatie van het beleid ten aanzien van wijzigingen in de afvoer van bestaande verharding (afkoppelen). Ook wordt er samen met onze gebiedspartners gewerkt aan het in kaart brengen van de regionale systemen (grondwater, rioolstelsel en oppervlaktewater) om zo onze kennis hierover te vergroten en een eerste stap te zetten in het bepalen wat we op regionaal niveau met hemelwater willen.

Bron = STOWA, 2019.22

3 Programma's

In dit hoofdstuk worden de programma's nader beschreven. Per programma wordt inzicht gegeven in de (lange termijn) doelen en speerpunten uit het Waterbeheerprogramma en Wegenbeheerprogramma, en de activiteiten die we hieruit voortvloeiend in 2024 uitvoeren. Achtereenvolgens komen aan bod waterveiligheid, voldoende en schoon water, waterketen en wegen. Tot slot worden de doelstellingen en activiteiten voor bestuur en organisatie toegelicht.

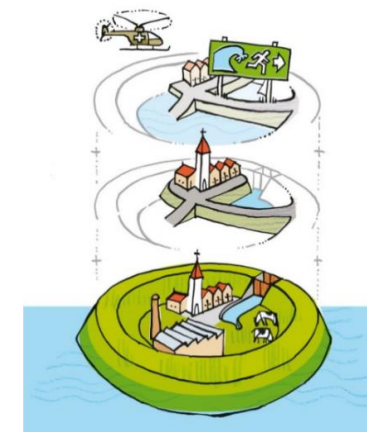
3.1 Programma Waterveiligheid

Het programma Waterveiligheid is erop gericht burgers en bedrijven in ons beheersgebied te beschermen tegen overstromingen. Deze bescherming bestaat enerzijds uit het voorkomen dat een overstroming plaatsvindt. Maar omdat absolute zekerheid niet bestaat en er altijd een (kleine) kans is dat er toch een overstroming plaatsvindt, zetten we ook in op maatregelen om de gevolgen van een overstroming zo veel mogelijk te beperken.

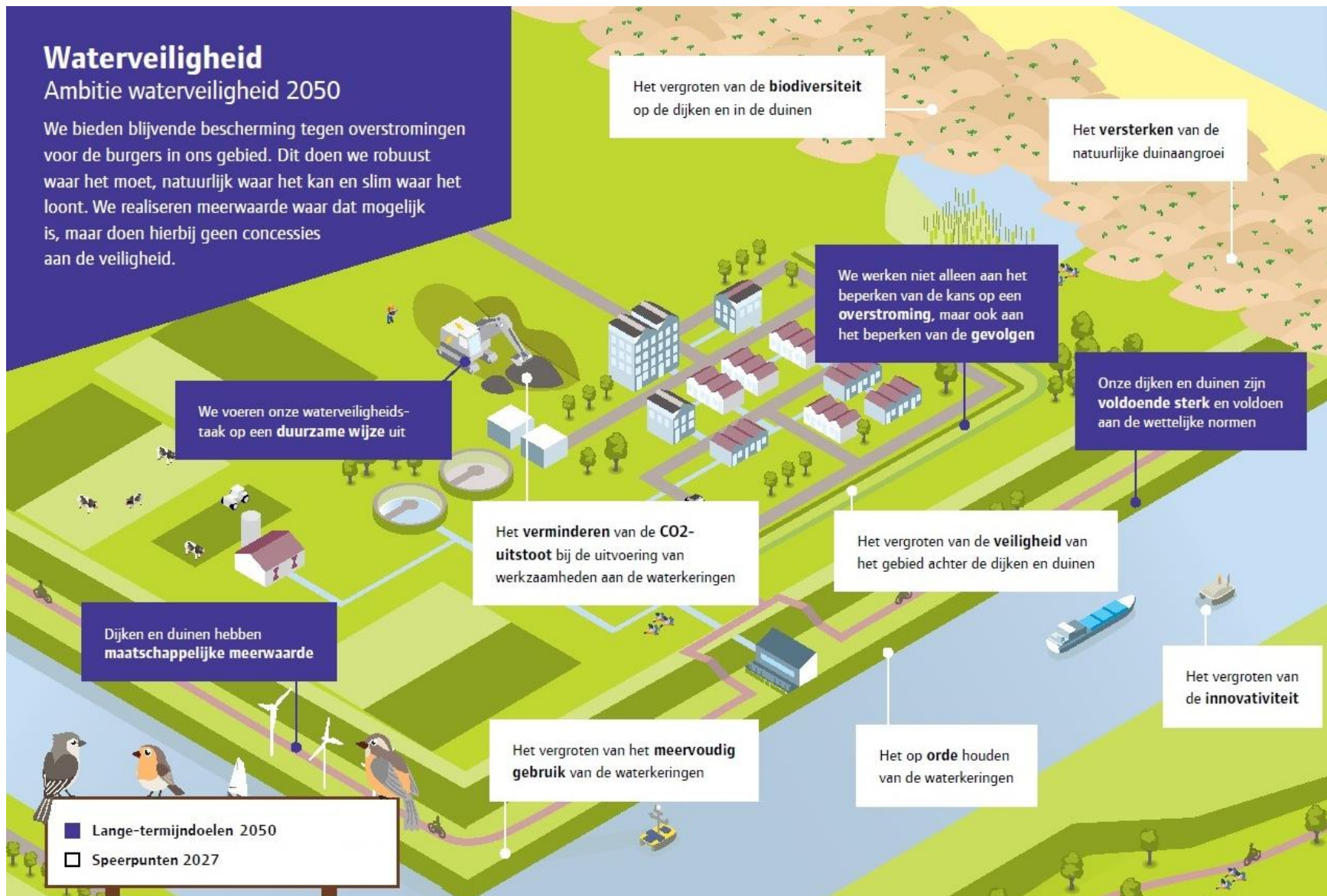
We geven hier invulling aan via het principe van de 'meerlaagse veiligheid'. Deze benadering kent drie lagen:

1. Preventie: het beperken van de kans op een overstroming door voldoende hoge en sterke dijken.
2. Ruimtelijke inrichting: het gebied achter de dijken zodanig inrichten dat de gevolgen van een overstroming zo beperkt mogelijk blijven.
3. Crisisbeheersing: het beperken van de gevolgen van een overstroming door een goede crisisbeheersing (inclusief dijkbewaking), evacuatieplannen e.d.

De kern van het programma Waterveiligheid is en blijft het bieden van veiligheid tegen overstromingen. Deze taak staat niet ter discussie. Maar vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen zoals energietransitie, meer druk op de ruimte en de afnemende biodiversiteit is het van belang om na te denken over de manier waarop we met deze ontwikkelingen om gaan. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.1 is dit weergegeven.

Meerlaagse veiligheid

Figuur 3.1: Ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten programma Waterveiligheid

3.1.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Langs de lijn van de speerpunten uit het Waterbeheerprogramma is in deze paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2024 gaan doen.

Speerpunt 1: Het op orde houden van de waterkeringen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We houden de waterkeringen op orde	Waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen	De mate waarin de waterkeringen aan de norm voldoen (km)	700 km	655 km
	Verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht	De mate waarin aan de basiseisen voor de zorgplicht wordt voldaan (%)	100%	93%
		De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar en compleet)	90%	75%

In 2024 gaan we verder met de tweede beoordelingsronde primaire waterkeringen en ronden we de toetsronde voor de genormeerde regionale waterkeringen af. Beide leveren inzicht in de mate waarin de waterkeringen aan de vigerende norm voldoen. Op de primaire keringen gaan we door met de planvorming voor de versterking van het Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen en met de verkenning voor de versterking van het Normtraject 17-3 Oostmolendijk. De locaties Oude Maas, Hartelkanaal en Haringvliet van het versterkingsproject ZV3T hebben geen last van de stikstofregulering en worden uitgevoerd. De versterking van de regionale waterkering bij De Keen wordt in 2024 afgerond.

In het kader van de uitvoering van de zorgplicht onderhouden we de waterkeringen. Het laatste werkpakket van het onderhoud van onze asfaltbekleding wordt uitgevoerd. Om onze keringen te beschermen tegen graverij van bevers worden plannen uitgewerkt. Als er onverhoopt graafschade ontstaat, zullen we die herstellen.

Zoals ieder jaar, voeren we op basis van risicosturing de onderhoudsopgaven uit die op basis van inspecties en meldingen worden geconstateerd. Ook in 2024 gaan we dan weer veilig het stormseizoen in.

In het kader van de verbetering van de informatie, wordt onder andere het project statische assetinformatie voortgezet en de leggerherziening verder voorbereid en werken we samen met andere waterschappen bij het ontwikkelen van dashboards om onze prestaties te monitoren.

Speerpunt 2: Het versterken van de natuurlijke duinaangroei

In 2024 gaan we door met de monitoring van de ontwikkeling van onze duingebieden en in het bijzonder die van de Springertduinen, waar in 2022 de natuurlijke duinaangroei weer op gang is gebracht. Jaarlijks wordt een rapportage opgesteld waarin de resultaten worden vermeld.

Speerpunt 3: Het vergroten van de biodiversiteit op de dijken en in de duinen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We vergroten de biodiversiteit op de dijken en in de duinen	Toename aantal bloem- en kruidenrijk ingerichte dijken	De hoeveelheid groene keringen bloem- en kruidenrijk ingericht (km's, ha's, %)	40%	35%

De dijken die we als waterschap zelf onderhouden, worden al meer dan 10 jaar ecologisch beheerd. Deze dijken worden 2 keer per jaar gemaaid, waarbij het maaisel afgevoerd wordt. Sinds 2 jaar loopt op een aantal locaties een pilotproject om dijken ook gefaseerd te maaien. Hiermee vergroten we de biodiversiteit. Deze pilot loopt door in 2024. In 2023 is gestart met een nulmeting naar de bestaande ecologische waarden van dijken. Deze nulmeting van dijken en wegbermen wordt in 3 jaar tijd uitgevoerd waarbij telkens een derde van het areaal bekeken wordt. In de toekomst zal dit onderzoek herhaald worden om de effecten van het maaibeheer te kunnen volgen en te evalueren. Met de informatie uit 2023 worden in 2024 de streefwaarden voor 2027 en de tussenliggende jaren bepaald.

Speerpunt 4: Het vergroten van de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen

In 2023 zijn door het Rijk het 'ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving' en de 'maatlat klimaatadaptieve groene gebouwde omgeving' ontwikkeld. Het ruimtelijk afwegingskader gaat over de vraag waar het beste gebouwd kan worden. De landelijke maatlat geeft aan hoe klimaatadaptief bouwen er in de praktijk uitziet. Daarnaast heeft WSHD in 2023 een infographic ontwikkeld om het gesprek aan te gaan met gemeenten en ontwikkelaars over de invulling van laag 2 (gevolgbeperking van overstromingen via ruimtelijke inrichting) van de meerlaagse veiligheid. Met deze instrumenten gaan we in 2024 aan de slag om het thema gevolgbeperking bij overstromingen een (nadrukkelijker) plek te geven in ruimtelijke plannen van derden. Hiermee geven we tevens invulling aan de activiteiten die voortvloeien uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (zie paragraaf 2.2).

Bij het programma Bestuur en Organisatie worden de activiteiten van de dijkbewakingsorganisatie voor 2024 toegelicht. In het eerste kwartaal van 2024 worden de streefwaarden voor de vakbekwaamheid van de medewerkers bepaald.

Speerpunt 5: Het vergroten van het meervoudig gebruik van de waterkeringen

In 2024 wordt het ontwikkelkader dijken opgeleverd dat in samenwerking met de gemeenten Rotterdam en Capelle aan den IJssel en het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard tot stand is gekomen. Hiermee wordt duidelijk binnen welke kaders van Waterveiligheid er ruimte is voor overige ruimtelijke ontwikkeling, en hoe we hierin als overheden vanaf een zo vroeg mogelijk stadium in het planproces samen kunnen optrekken.

Bij dijkversterkingsopgaven bekijken we of er mogelijkheden zijn om het meervoudig gebruik van de waterkeringen te kunnen vergroten. Daarnaast bezien we onze beleidsregels waarmee we vergunningplichtige initiatieven van derden beoordelen.

Speerpunt 6: Het verminderen van de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen

In 2024 gaan we door met zo veel mogelijk inzet van emissieloos materieel bij het onderhoud van onze waterkeringen. Ook dragen we in samenwerking met het HWBP bij aan de ontwikkeling van emissieloze productie van waterbouwasfalt, en de verdere reductie van emissies bij de uitvoering van dijkversterkingen.

Speerpunt 7: Het vergroten van de innovativiteit

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We vergroten de innovativiteit	Vergroten van het inzicht in het gedrag van de waterkeringen	De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar, compleet)	90%	75%

In 2024 gaan we door met de ontwikkeling en toepassing van nieuwe kennis, methoden en technieken voor de beoordeling van de toestand en instandhouding van onze keringen. Dit doen we niet alleen, maar in samenwerking met andere waterschappen en kennisinstituten. Voorbeeld hiervan is onze deelname aan het door de Europese Unie gesubsidieerde innovatieproject 'CIRCUIT' dat een middel moet gaan ontwikkelen waarmee circulaire materiaalstromen aan infrastructuurprojecten en grondverbeteringen gekoppeld kunnen worden. Hiermee kunnen de principes van de circulaire economie dichter bij de ontwerppraktijk gebracht worden.

Uit een in 2023 uitgevoerde innovatiekansenscan gaan we op zoek naar verdere mogelijkheden om vernieuwingen in ons werk door te voeren. Daarnaast werken wij, zoals ook al bij speerpunt 1 is opgenomen, door aan het op orde krijgen van onze statische assetinformatie.

3.1.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.1.2.1 Exploitatie Waterveiligheid

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten	01.10 Preventie (1e laag)	23,9	23,7	27,6	25,1	26,6	26,4	27,4	33,6
	01.20 Ruimtelijke inrichting (2e laag)	-	0,0	-	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	1,0	1,3	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal Lasten		24,9	25,0	28,8	25,5	27,1	26,8	27,7	34,0
Baten	01.10 Preventie (1e laag)	-5,1	-3,0	-5,3	-2,5	-4,2	-3,3	-2,8	-7,3
	01.20 Ruimtelijke inrichting (2e laag)	-	-0,0	-	-0,0	-0,1	-0,1	-0,0	-0,0
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Totaal Baten		-5,2	-3,1	-5,4	-2,5	-4,3	-3,3	-2,8	-7,3
Saldo van baten en lasten voor bestemming		19,7	21,9	23,4	23,0	22,7	23,5	24,9	26,6
Toevoeging aan reserves		0,2	0,4	-	0,2	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-1,7	-1,6	-1,2	-1,2	-0,7	-0,4	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		18,2	20,8	22,2	22,0	22,1	23,1	24,9	26,6

Ten opzichte van de begroting 2023 jaarschijf 2024 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

De verdeelsleutel voor de verdeling van de solidariteitsbijdrage HWBP over de waterschappen wordt iedere vier jaar geactualiseerd. Ons aandeel in de inbreng van de waterschappen in het programma is van 4,8% gestegen naar 5%. Daarnaast is voor 2024 de prognose van de kosten voor de geprogrammeerde opgaven geactualiseerd. Dit geeft voor 2024 een totaal nadeel op de lasten van € 0,9 miljoen. Door de inzet van € 0,1 miljoen uit het gereserveerde bedrag voor indexering hierbij is het effect op de begroting beperkt tot € 0,8 miljoen. De aanpak voor de tweede beoordelingsronde is in

2023 verder uitgewerkt en de budgetten zijn hierdoor geactualiseerd. Dit geeft een voordeel op de lasten van € 0,2 miljoen. De onderliggende werkorders voor klein onderhoud waterkeringen worden bepaald op basis van inspecties. Het aantal werkorders is bijvoorbeeld sterk afhankelijk van het weer, waardoor het benodigde budget kan fluctueren. Het is nu benoemd als risico in het weerstandsvermogen, het jaarlijkse budget is met € 0,2 miljoen verlaagd.

Het in de jaarschijf 2024 gereserveerde bedrag voor indexering (€ 0,3 miljoen) is als zodanig komen te vervallen doordat de budgetten tegen actueel prijspeil zijn geraamd. Dit heeft geresulteerd in een ophoging van de budgetten van onderhoud met € 0,2 miljoen. De overige € 0,1 miljoen is, zoals eerder vermeld, ingezet bij de ophoging van de solidariteitsbijdrage HWBP.

Bijstellingen van de lopende HWBP-exploitatieprojecten Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen en Normtraject 17-3 Oostmolendijk leiden tot lagere lasten in 2024 van € 4,3 miljoen. De daling van de baten van € 2,8 miljoen is kleiner dan de daling bij de lasten omdat het HWBP ook een bijdrage levert aan de kosten voor de uren die hieraan besteed worden. De lasten van de uren landen op de begroting Bestuur en Organisatie.

In de begroting 2024 zijn de kapitaallasten op basis van de huidige investeringsopgave geactualiseerd, dit geeft een nadeel van € 0,1 miljoen. Daarnaast zijn ook de doorbelastingen geactualiseerd, met een nadeel van € 0,5 miljoen op de lasten en nadeel van € 0,1 miljoen op de baten.

Als gevolg van actualisatie van het weerstandsvermogen blijkt dat de algemene reserve Waterveiligheid onder de norm komt. De algemene reserve wordt daarom verhoogd middels een toevoeging van € 0,2 miljoen.

Tabel 3.1.2.2 Verwachte bruto investeringsuitgaven Waterveiligheid

Status (bedragen x 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Potentieel	1,0	-	-	1,8	10,1	13,0
Gepland	-	-	-	-	-	-
Lopend	2,9	12,0	23,0	9,2	1,7	-
Eindtotaal	3,9	12,0	23,0	11,0	11,8	13,0

Foto: Dijkbewaking Hellevoetsluis

3.2 Programma Voldoende en Schoon Water

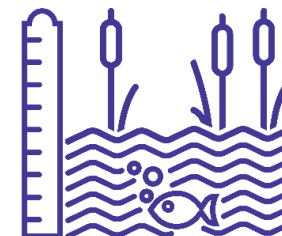
Het programma Voldoende en Schoon Water richt zich op de zorg voor een goed functionerend watersysteem. Een watersysteem met water van goede kwaliteit, waarin we inzetten op het voldoende aanvoeren van water in droge periodes en het tegengaan van wateroverlast in natte omstandigheden.

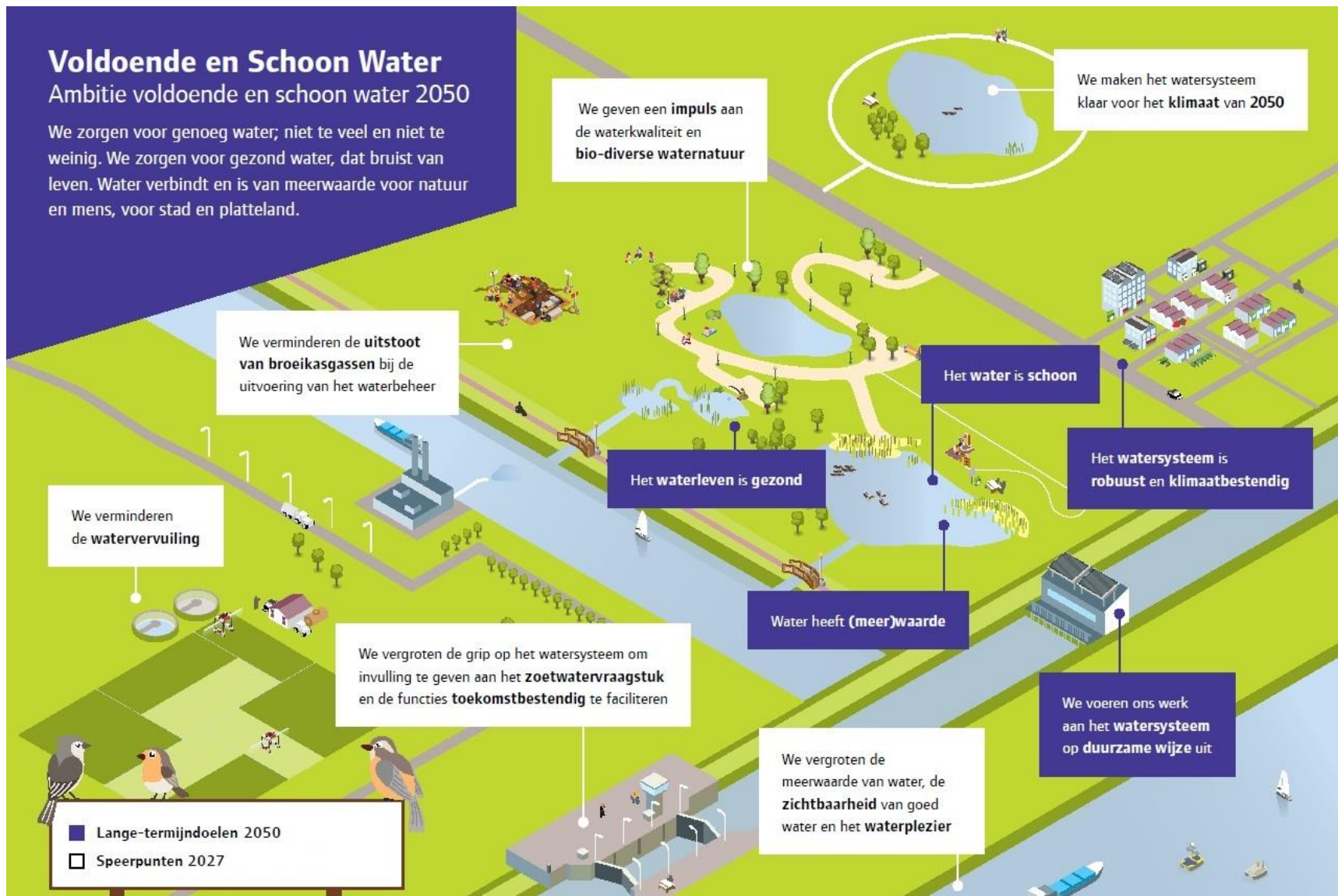
Het watersysteem is onderhevig aan allerlei ontwikkelingen. Fysische ontwikkelingen zoals extremer weer en afnemende rivierafvoer door klimaatverandering, maatschappelijke ontwikkelingen zoals veranderende verwachtingen en toenemende bewustwording, en ontwikkelingen in de omgeving zoals veranderend landgebruik en een toenemende druk op de ruimte. Dit betekent dat we als waterbeheerder continu bezig zijn om ervoor te zorgen dat het watersysteem ook in deze veranderende omstandigheden zo veel mogelijk aan de wensen en eisen blijft voldoen. Dit doen we met activiteiten rond beheer, onderhoud en inrichting, maar ook door monitoring, advisering, beeldvorming, handhaving, vergunningverlening, onderzoek en innovatie.

Om lijn te brengen in deze activiteiten, hebben we in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

1. Het waterleven is gezond.
2. Het water is schoon.
3. Het watersysteem is robuust en klimaatbestendig.
4. Water heeft (meer)waarde.
5. We voeren ons werk aan het watersysteem op duurzame wijze uit.

Met deze lange-termijndoelen als vertrekpunt, zijn een aantal speerpunten geformuleerd voor de planperiode van het WBP. Dit geeft richting bij het uitvoeren van onze werkzaamheden naar 2027 toe. De speerpunten richten zich op de vernieuwing van het watersysteem en dekken daarmee niet alle activiteiten binnen het programma Voldoende en Schoon Water af. Een groot deel van de jaarlijkse inspanningen betreft de bediening van het watersysteem en (onderhouds)maatregelen om het watersysteem in stand te houden en achteruitgang te voorkomen.

Figuur 3.2: Ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten programma Voldoende en Schoon Water

3.2.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

In 2024 gaan we verder met de implementatie van de doelen zoals beschreven in het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Het grootste deel van de begroting is gericht op het reguliere beheer en onderhoud waarbij het gaat om de instandhouding van het watersysteem. Hiermee houden we de waterkwantiteit en -kwaliteit op orde. Daarnaast zijn maatregelen geprogrammeerd voor de vernieuwing van het watersysteem om zo de gestelde (sub-)doelen te behalen. Dit doen we binnen de organisatie maar ook in samenwerking met andere organisaties, zoals in Slim Watermanagement, Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Deltaprogramma Zoetwater. Het jaar 2024 vormt een belangrijk ijkpunt voor deze programma's voor o.a. evaluatie en aandragen van nieuwe maatregelen.

Speerpunt 1: We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur	Verbeteren waternatuur en een gezond ecologisch evenwicht	Het % uitgevoerde (KRW-) maatregelen per cluster (investeringen/beheer en onderhoud/ onderzoek)	100%	26%
		Het % gestarte KRW maatregelen (planvoorbereiding/in uitvoering)	100%	70%

In 2024 gaan we verder met het voorbereiden en uitvoeren van verschillende maatregelen voor de KRW-waterlichamen, waaronder de beheer- en onderhoudsplannen. In 2024 wordt een KRW-midterm review uitgevoerd. Over de as van de watergebiedsplannen werken we aan verbetering van de waterkwaliteit, o.a. door uitvoering te geven aan het visbeleid en vismigratieplan. Op basis van de visie op waterkwaliteit worden de definitieve doelen op gebied van regulier water vastgesteld. Daarnaast wordt verder gewerkt aan het gebiedsplan Zuiderdiep en leveren we een bijdrage aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Vanuit beheer en onderhoud werken we verder aan de proef voor het gefaseerd maaien.

Speerpunt 2: We verminderen de watervervuiling

In 2024 gaan we door met het baggeren van landelijke en stedelijke gebieden, een aantal grote waterlichamen (KRW) en in- en uitlaatgeulen. Ook gaan we door met de verdere uitwerking en uitvoering van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en de aanpak gewasbeschermingsmiddelen in samenwerking met de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO). Daarnaast wordt gestart met het maken van een plan om samen met gemeenten strategieën te ontwikkelen om emissies waar nodig te verminderen.

Speerpunt 3: We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050	Vergroten van het inzicht in de gevolgen van klimaatverandering voor het watersysteem	Het % bemalingsgebieden (t.o.v. het totale aantal bemalingsgebieden) waarvoor een actueel watergebiedsplan is vastgesteld op basis van de laatste klimaatinzichten	100%	37%

In 2024 gaan we verder met het voorbereiden en uitvoeren van verschillende maatregelen om objecten in stand te houden en te verbeteren, o.a. de renovatie van een aantal gemalen. Binnen de watergebiedsplannen gaan we door met het uitwerken van maatregelen voor de diverse opgaven, waaronder het realiseren van voldoende waterbergend vermogen. Daarnaast dragen we bij aan initiatieven van derden waarbinnen mogelijkheid bestaat om het waterbergend vermogen van ons watersysteem te vergroten. We verkennen de mogelijkheden op het gebied van flexibel peilbeheer, en we vervolgen het actualiseren van ons hemelwaterbeleid in relatie tot de waterkwaliteit en de regels/het beleid ten behoeve van vergunningverlening. Verder implementeren we de verkregen inzichten vanuit de nieuwe klimaatscenario's van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) in onze wateroverlastberekeningen.

Speerpunt 4: We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren	Optimaliseren van de beschikbaarheid van zoetwater	De peilindicator (bestaand instrument waarmee bepaald wordt in hoeverre het peilbeheer overeenstemt met de vastgelegde peilen)	100%	100%*

* Betreft wettelijke (zorg)plicht vandaar de streefwaarde 100%, die in praktijk niet haalbaar is. Streefwaarde in de praktijk ligt rond 92%.

In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater verkennen we de ontwikkelingen op het gebied van interne en externe verzilting en het effect daarvan op ons watersysteem. Specifiek voor het Bernisse-Brielse Meer systeem wordt verder gewerkt aan het Onderzoeksprogramma vervolg optimalisatie Brielse Meer i.s.m. de partners uit de Bernisse Commissie. In 2024 moeten mogelijke maatregelen bedacht en aangedragen worden voor cofinanciering vanuit het Deltafonds in de periode 2028-2033.

Hiernaast zetten we de volgende stappen om te komen tot een integraal meetnet watersysteem, om ons watersysteem beter in beeld te krijgen. Dit bevat onder andere nieuwe meetpunten voor waterkwaliteit in onze KRW-wateren, meer waterkwantiteitsmetingen bij onze inlaten en een meer doelmatige inrichting van het grondwatermeetnet. Ook werken we aan de ontwikkeling van normeringen voor chlorideconcentraties per gebied.

Speerpunt 5: We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water, en het waterplezier

In 2024 gaan we door met uitvoering geven aan het groenbeleidsplan en maaien waar nodig en mogelijk de aangewezen wateren ten behoeve van recreatie. In 2024 werken we de aanpak op het gebied van waterbewustzijn verder uit en zetten we in op eerste uitvoering of pilots waarmee we de zichtbaarheid en de beleving van water vergroten.

Speerpunt 6: We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer

In 2024 gaan we door met het circulair aanbesteden binnen projecten en nemen we maatregelen voor de terugdringing van de CO2-uitstoot. Zo wordt bij het baggeren van de Binnenbedijkte Maas ingezet op emissiereductie. We gaan verder met de aanpak Duurzaam GWW en vragen bij de aanleg van nieuwe objecten om een materialenpaspoort. Naast de inzet op een duurzame aanleg wordt ook ingezet op duurzaam beheer en onderhoud. Zo kan er met het NBWS-BOS gestuurd worden op energie-efficiëntie binnen de operationele bediening. Ook wordt de reststroomstrategie van WSHD afgerond,

waarmee circulaire oplossingen voor het hergebruik van bagger en maaisel verkend worden. Hierbij willen we de kennis en ervaring van opdrachtnemers inzetten, o.a. door deelname aan het circulair baggerconsortium.

3.2.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.2.2.1 Exploitatie Voldoende en Schoon Water

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten	02.10 Basisinricht watersysteem/ Basiswaterkwal	37,2	39,4	39	39,7	39,7	40,3	41,2	41,7
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	16,4	17,9	19,1	18,1	18,9	17,3	17,9	18,3
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	4,1	4,9	6	8,4	8,5	8,6	8,6	8,7
Totaal Lasten		57,7	62,2	64	66,2	67,2	66,1	67,7	68,7
Baten	02.10 Basisinricht watersysteem/ Basiswaterkwal	-2	-1,6	-1,6	-1,8	-2	-2	-2	-2
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	-1,2	-1,1	-1,8	-0,9	-0,9	-0,6	-0,6	-0,6
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Totaal Baten		-3,3	-2,9	-3,6	-2,9	-3,2	-3	-3	-3
Saldo van baten en lasten voor bestemming		54,4	59,3	60,5	63,3	64	63,1	64,7	65,7
Toevoeging aan reserves		0,2	1,8	-	-	-	-	-	0,2
Onttrekking aan reserves		-8,9	-9,9	-5,7	-6,7	-2,2	-1,7	-0,3	-0,2
Saldo van baten en lasten na bestemming		45,7	51,3	54,8	56,6	61,7	61,5	64,3	65,7

Ten opzichte van de begroting 2023 jaarschijf 2024 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Het saldo van baten en lasten na bestemming van de begroting 2024 t.o.v. de jaarschijf 2024 uit de meerjarenbegroting 2023-2027 neemt toe met € 1,8 miljoen. Hieraan liggen diverse mutaties ten grondslag zowel in de materiele budgetten als in de doorbelastingen en reserves, de belangrijkste betreffen:

Het in de jaarschijf 2024 gereserveerde bedrag voor indexering (€ 1,8 miljoen) is als zodanig komen te vervallen doordat de budgetten tegen actueel prijspeil zijn geraamd. Dit heeft geresulteerd in de ophoging van de budgetten monitoring (€ 0,2 miljoen), elektriciteit (€ 0,8 miljoen), onderhoud waterlopen/bergingen (€ 0,25 miljoen), onderhoud kunstwerken (€ 0,3 miljoen) en baggeren (€ 0,4 miljoen).

Een aantal incidentele maatregelen zijn toegevoegd aan de begroting te weten de uitvoering van de leidingtoets ten behoeve van de beoordeling van de regionale keringen (€ 0,1 miljoen), het opstellen van de beheer- en onderhoudsplannen voor de KRW waterlichamen zijnde een KRW-plichtige maatregel (€ 0,15 miljoen) en het onderzoeksprogramma vervolg optimalisatie Brielse Meer (€ 0,1 miljoen). Binnen de lopende projecten voor het amoveren van totaal 4 kunstwerken is door verschuiving in de planning per saldo € 0,1 miljoen meer budget nodig in de jaarschijf 2024. Ten behoeve van de inzet voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is een budget van € 0,4 miljoen opgenomen.

Om de belastingstijging te temporiseren wordt in 2024 (eenmalig) geen toevoeging aan de bestemmingsreserve Grote Wateren gedaan (€ 1,7 miljoen)

voordelig). Om in de komende begrotingsjaren het baggeren van de Grote Wateren wel uit de bestemmingsreserve te kunnen blijven dekken is de programmering geoptimaliseerd. Hierbij is gekozen om de KRW wateren voorrang te geven op de niet-KRW wateren. Dit resulteert in 2024 in een besparing van € 0,8 miljoen op de uitgaven. Per saldo resulteert dit in een extra onttrekking aan de bestemmingsreserve Baggeren van € 0,9 miljoen. Daarnaast wordt € 0,15 miljoen bezuinigd op het uitmaaien recreatiewater en is het budget voor onderhoud aan mobiele pompen naar beneden bijgesteld (€ 0,2 miljoen). Het waterschap zal geen bijdrage meer leveren aan de akkerranden regeling van de provincie (€ 0,1 miljoen) en komt het Meekoppelkansen-budget t.b.v. verbeteringen in waterkwaliteit of -kwantiteit binnen initiatieven derden te vervallen (€ 0,1 miljoen). Een deel van de vervangingsopgave van de beschoeiingen kwalificeert in 2024 als investering (conform Nota AWA), hierdoor ontstaat een voordelig resultaat van € 0,2 miljoen in de exploitatie. Voor de onderhouds- c.q. vervangingsopgave aan de kunstwerken is in 2024 aanvullend budget benodigd, bijv. voor vervolgonderhoud. Door in programmering meer werken op te nemen die kwalificeren als een investering, is het totaalbudget voor preventief en correctief onderhoud in de exploitatie alleen met voornoemde indexering opgehoogd en wordt de aanvullende opgave gefinancierd uit de investeringen.

De voornaamste mutaties op de baten van het programma betreffen de neerwaartse bijstelling van de opbrengst uit het project grond- en watergebruik met € 0,7 miljoen en de extra baten voor baggeren (€ 0,2 miljoen).

In de begroting 2024 zijn de kapitaallasten op basis van de huidige investeringsopgave geactualiseerd, dit geeft een nadeel van € 0,5 miljoen. Daarnaast zijn de doorbelastingen geactualiseerd, dit resulteert in een nadeel van € 2,4 miljoen, dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door hogere personeelslasten (cao-stijging).

Als gevolg van actualisatie van het weerstandsvermogen blijkt dat de algemene reserve Water boven de norm komt. De algemene reserve wordt daarom afgeroomd middels een onttrekking uit de algemene reserve Water van € 0,1 miljoen.

Tabel 3.2.2.2 Verwachte bruto investeringsuitgaven Voldoende en Schoon Water

Status (bedragen x 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Potentieel	1,2	6,0	3,6	17,3	13,8	9,3
Gepland	-	-	-	-	-	-
Lopend	13,7	8,2	1,8	-	-	-
Eindtotaal	15,0	14,2	5,4	17,3	13,8	9,3

Foto: Watersysteem Reijerpark Ridderkerk

3.3 Programma Waterketen

Met ons werk in de waterketen beogen we primair de volksgezondheid te bevorderen en het milieu te beschermen. Dat doen we door de doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van onze zuiveringstechnische werken, binnen alle wettelijke eisen en bepalingen.

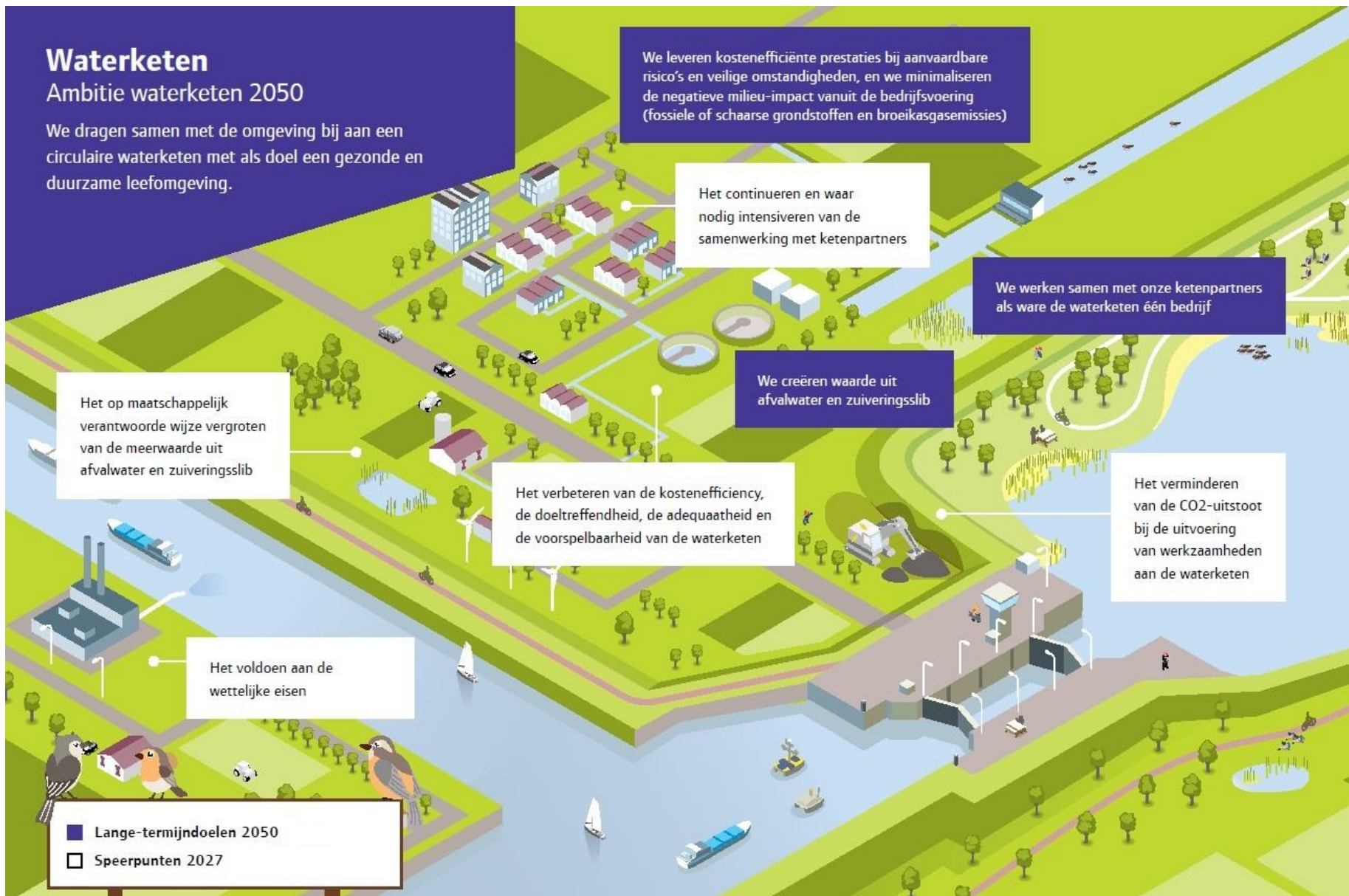
Binnen de waterketen worden de volgende hoofdprocessen onderscheiden: het transport van afvalwater, het zuiveren van afvalwater en de slibverwerking. Bij de uitoefening van deze taken werken we effectief samen met onze ketenpartners zoals gemeenten, de drinkwaterbedrijven en de Huisvuilcentrale (HVC). Alle rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) moeten voldoen aan de wettelijke eisen. Daarnaast heeft veiligheid een prominente plek binnen de waterketen.

Binnen ons beheergebied verwerken 20 rwzi's jaarlijks circa 130 miljoen m³ afvalwater met een vuillast van 1,5 miljoen vervuilingseenheden. Tevens hebben we 11 slibontwateringsinstallaties en 1 slibvergistingsinstallatie in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater ontstaat slib. Voor de eindverwerking (verbranding) van dit slib werken we samen met andere waterschappen en partners in de slibverwerkingsketen (o.a. HVC).

Bij de uitoefening van onze waterketentaak vormen doelstellingen vanuit het oppervlaktewater een belangrijke randvoorwaarde. Het programma Waterketen heeft dan ook veel raakvlakken met het programma Voldoende en Schoon Water.

De kern van het programma Waterketen is en blijft het zuiveren van afvalwater. Deze taak staat niet ter discussie. Vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de energietransitie, circulariteit en duurzaamheid is het echter van belang om na te denken over de impact van ons handelen en de maatschappelijke bijdrage die we leveren. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.3 is dit weergegeven.

Figuur 3.3: Ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten programma Waterketen

3.3.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Langs de lijn van de speerpunten uit het Waterbeheerprogramma is in deze paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2024 gaan doen.

Speerpunt 1: We voldoen aan de wettelijke eisen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We voldoen aan de wettelijke eisen	Verbeteren afnameverplichting met gemeente	Het % voldaan aan de afnameverplichting	99,5%	99,2%
	Verbeteren verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat	Het % voldaan aan de verwijderings-rendementen voor stikstof en fosfaat	stikstof 77,5% fosfaat 85%	stikstof 77,5% fosfaat 85%
	Verbeteren naleving van de lozingsvergunningen	Het % voldaan aan de lozingsvergunningen	99%	98,4%

In 2024 gaan we door met het op adequate wijze uitvoeren van onderhoud en procesvoering op onze zuiveringen, rioolgemalen en persleidingen. Middels het implementeren van assetmanagement wordt dit ook steeds beter geborgd. Daarnaast leggen we de focus op de uitvoering van de maatregelen die voortkomen uit de voorkeursvarianten van de al uitgevoerde Asset Lifecycle Management (ALM) studies. Ook volgen we de ontwikkelingen in het kader van wet- en regelgeving en zo nodig anticiperen we op nieuwe wetgeving, bijvoorbeeld de concept richtlijn stedelijk afvalwater.

Speerpunt 2: We verbeteren de kostenefficiency, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We verbeteren de kostenefficiency, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen	Vergroten van de kostenefficiëntie in de waterketen	Het % inzicht in de middellange termijn investeringsopgave	100%	50%
		Het % inzicht in de operationele kosten	100%	90%
	Verminderen van de discrepantie op de zuiveringen	Het % discrepantie	15%	20%
	Vergroten van het ontwateringsrendement van het zuiveringsslib	Het % slibontwatering (droge stof gehalte slib)	24%	23,2%
	Reduceren van de hoeveelheid rioolvreemd water en hemelwater naar de rwzi	Het aantal liter per v.e. op de rwzi	240	246
	Vergroten van de mate van digitalisering/automatisering in de waterketen	Het % gerealiseerd van de investeringen online meters waterlijn, TA zuiveren en online meters sliblijn	100%	50%

Alle onderhoudsconcepten worden in 2024 geactualiseerd en uitgewerkt naar meerjarige onderhoudsprogramma's. We starten geen nieuwe ALM-studies op, omdat we focus aanbrengen op de uitvoering van het investeringsprogramma van de al uitgevoerde ALM-studies. Ook kunnen we hierdoor de nieuwe ALM-studies in lijn brengen met alle nieuwe ontwikkelingen en opgaven en de daartoe benodigde nieuwe transitiepaden. Dit heeft hoogstwaarschijnlijk

effect op het niet kunnen realiseren van de norm 2027 van de prestatie indicator 'inzicht in de middellange termijn investeringsopgave'. Verder wordt onderzocht hoe het waterschap de discrepantie op de rwzi's verder kan verminderen. Om het doel vergroten van de mate van digitalisering/ automatisering te bereiken vindt de uitvoering van de investeringen 'Online meters waterlijn rwzi's' en 'Vervanging-modernisering Technische Automatisering (TA) Waterketen' plaats. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor online meters in de sliblijn bij de ombouw van de sliblijnen rwzi's buitengebieden.

Speerpunt 3: We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen	Verminderen van het energieverbruik	Het % vermindering energieverbruik	10%	3%
	Verminderen van het polymeergebruik	Het % vermindering polymeerverbruik	10%	1%
	Verminderen van de emissie van broeikasgassen	Het % vermindering emissie broeikasgassen	ntb	0%

Het energieverbruik wordt verminderd door een procesverbetering van de slibretourregeling op de rwzi Dokhaven. In 2024 starten de nieuwe contractanten voor levering van polymeer. Bij de gunning is gestuurd op lagere polymeerverbruiken. Daarnaast is er een traject gestart voor verbetering van de efficiency in de bedrijfsvoering van de ontwateringslijnen. Wat betreft de broeikasgasemissies zal in ieder geval tot en met 2024 onderzoek gedaan worden naar lachgasemissies en zijn we hiervoor aangesloten bij een landelijk programma-aanpak. Om deze reden kan er nu nog geen concrete norm voor deze prestatie indicator worden geformuleerd.

Speerpunt 4: We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners	Vergroten van de afstemming in de werkzaamheden met ketenpartners	Het aantal gemiste kansen in de afstemming	5	8

In 2024 continueren we de huidige samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven en op bepaalde punten zullen we deze intensiveren. Het verder verbeteren van de afstemming met ketenpartners wordt ook vormgegeven door de extra inzet op stakeholdermanagement.

Speerpunt 5: We vergroten op maatschappelijk verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We vergroten op maatschappelijk verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib	Vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en de meerwaarde uit slib	Het % meerwaarde uit slib	80% van fosfaat uit zuiveringsslib hergebruik	0%
		Het % meerwaarde uit afvalwater	10% van de zuiveringskringen	0%

Aan het creëren van meerwaarde uit slib wordt invulling gegeven door terugwinning van fosfaat uit de asrest die vrijkomt bij de slibverbranding door HVC. Via de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Slibverwerking oefenen we invloed uit op de realisatie van de plannen die HVC samen met Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) ontwikkelt voor de fosfaatterugwinning. Door problemen met de fosfaatfabriek in Hamburg is dit proces vertraagd. Momenteel worden verschillende alternatieven getest. Gestreefd wordt naar realisatie van fosfaatterugwinning in uiterlijk 2029. In de tussentijdse periode wordt gestreefd naar het verwerken van een deel van de asrest bij de Amsterdamse kunstmestfabriek ICL.

Daarnaast zijn we samen met HVC en andere waterschappen in 2022 gestart met de demonstratie-installatie in Dordrecht om bioplastics uit slib te produceren. Dit project wordt in 2024 afgerond. In december 2022 is de Slibstrategie vastgesteld door de VV. Bij de verwerking van het zuiverings-slib wordt gestreefd naar verdergaande slibreductie middels een extra vergisting en een verhoging van de biogasproductie met opwerking naar groengas. De Slibstrategie wordt in 2024 verder uitgewerkt en voorbereid.

Voor het creëren van meerwaarde uit gezuiverd afvalwater is onderzoek uitgevoerd naar kansen voor hergebruik effluent. Hierin is gebleken dat er op korte termijn geen concrete kansen voor realisatie aanwezig zijn. Vanaf medio 2023 participeert WSHD in het onderzoek de Ultieme Waterfabriek, waarin de productie van drinkwater uit afvalwater wordt onderzocht.

3.3.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.3.2.1 Exploitatie Waterketen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten	03.10 Beheer RWZI's	77,9	87,4	86,7	93,0	98,1	101,6	105,7	108,9
	03.20 Impact op oppervlakte water	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	03.30 Doelmatige waterketen	0,9	1,0	1,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal Lasten		78,9	88,5	87,8	93,3	98,4	101,9	106,0	109,2
Baten	03.10 Beheer RWZI's	-4,2	-4,1	-4,2	-3,6	-4,1	-4,0	-4,0	-4,0
	03.20 Impact op oppervlakte water	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
	03.30 Doelmatige waterketen	-0,1	-0,1	-0,1	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Totaal Baten		-4,3	-4,2	-4,3	-3,7	-4,2	-4,0	-4,0	-4,0
Saldo van baten en lasten voor bestemming		74,6	84,2	83,5	89,6	94,3	97,9	102,0	105,2
Toevoeging aan reserves		0,2	1,7	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-2,6	-3,6	-1,9	-2,9	-0,9	-0,4	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		72,2	82,3	81,6	86,7	93,4	97,5	102,0	105,2

Ten opzichte van de begroting 2023 jaarschijf 2024 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Als gevolg van de inflatie op elektriciteits- en gasprijzen zijn de kosten van de nutsvoorzieningen gestegen met € 5,5 miljoen. Hiervan is € 2,0 miljoen opgevangen door de inzet van het in jaarschijf 2024 gereserveerde bedrag voor indexering. Per saldo is de stijging € 3,5 miljoen.

Naast de inflatie kennen de bijdrages aan HVC voor de slibeindverwerking en de monsternamen door Aquon een stijging. Dit levert een nadeel op van € 1,0 miljoen.

Aquon voert naast de reguliere monsternamen ook de monsternamen t.b.v. de COVID metingen uit. De laatste genoemde monsternamen worden in 2024 verder afgeschaald, waardoor de bijdrage voor deze bemonsteringen is verlaagd met € 0,4 miljoen. De kosten van de COVID bemonstering worden door het Rijk conform overeenkomst vergoed, de baten worden daarom eveneens bijgesteld met € 0,4 miljoen.

De centrifuges op de rwzi Dordrecht en op rwzi Zwijndrecht naderen het einde van de technische levensduur en moeten worden vervangen. Vanuit de recent vastgestelde slijbstrategie en ALM Dordrecht is naar voren gekomen dat de gehele ontwateringslijn aangepast en vernieuwd moet worden. Hiervoor is het nodig een nieuwe investering op te voeren. Om de periode tot operationalisering te overbruggen is het meest gunstig om de centrifuges te leasen i.p.v. te vervangen. Deze leasekosten vallen in de exploitatie en zijn voor een bedrag van € 0,1 miljoen voor de periode 2024 t/m 2027 toegevoegd aan de meerjarenbegroting.

Op basis van de ervaring van de afgelopen jaren is het onderhoudsbudget voor 2024 naar beneden bijgesteld met € 2,0 miljoen.

In de komende jaren dienen de Algemeen Programma's van Eisen (APvE's) van de waterketen geüpgraded te worden. Om dit samen met de markt te realiseren is meerjarig een budget opgenomen. Voor 2024 gaat het om € 0,1 miljoen.

Als gevolg van de prioritering is een aantal werkzaamheden doorgeschoven. Er worden geen nieuwe ALM-studies opgestart in 2024, de focus ligt op het uitvoeren van de al uitgevoerde ALM-studies. Daarnaast is er een aantal verbeterstudies en onderzoeken doorgeschoven en is het risico- en kansenbudget gehalveerd. Dit geeft een voordeel van € 0,5 miljoen.

In de begroting 2024 zijn de kapitaallasten op basis van de huidige investeringsopgave geactualiseerd, dit geeft een voordeel van € 0,3 miljoen. Daarnaast zijn ook de doorbelastingen geactualiseerd, met een nadeel van € 3,2 miljoen op de lasten en € 0,2 miljoen op de baten.

Als gevolg van actualisatie van het weerstandsvermogen blijkt dat de algemene reserve Waterketen boven de norm komt. De algemene reserve wordt daarom afgeroomd middels een onttrekking uit de algemene reserve Waterketen van € 1,0 miljoen.

Tabel 3.3.2.2 Verwachte investeringsuitgaven Waterketen

Status (bedragen x 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Potentieel	0,2	5,3	34,5	61,5	51,4	15,9
Gepland	0,8	3,2	6,0	5,5	6,1	4,0
Lopend	16,1	24,5	10,5	5,7	0,6	-
Eindtotaal	17,1	33,0	50,9	72,7	58,1	19,9

3.4 Programma Wegen

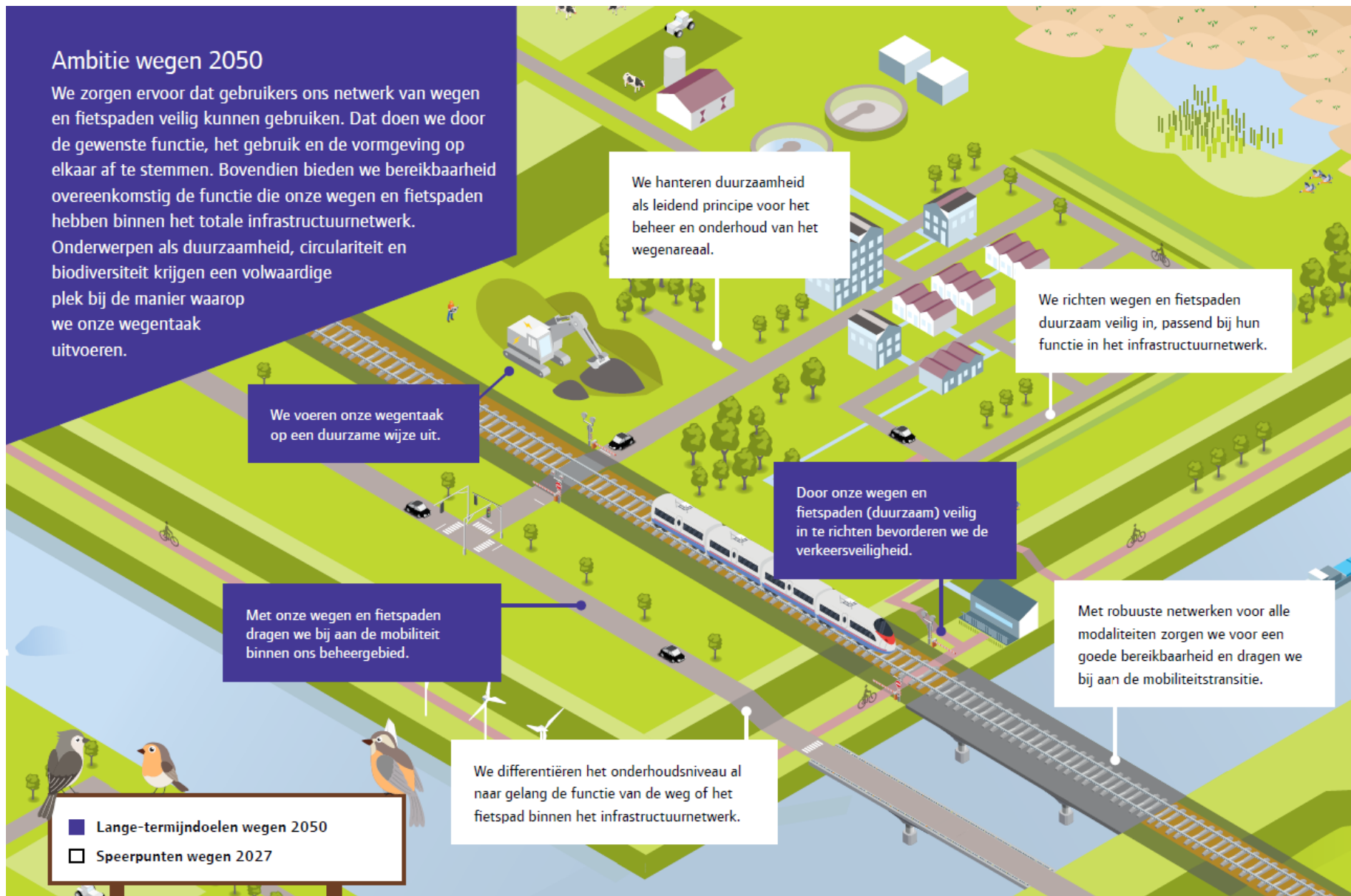
Onze wegenbeheertaak richt zich op het veilig kunnen gebruiken van wegen en fietspaden overeenkomstig de functie die ze hebben in het gehele netwerk van infrastructuur, waarbij wordt gestreefd naar nul verkeersslachtoffers. In het verlengde daarvan concentreert de wegenbeheertaak zich op het in stand houden van die wegen en fietspaden.

De omgeving verandert. De veranderende opvattingen over het functioneren van het mobiliteitssysteem vormen de belangrijkste aanleiding om het wegenareaal van ons waterschap meer te bezien als onderdeel van het totale infrastructuurnetwerk. Ook moeten we antwoord geven op de vraag hoe we binnen de reikwijdte van het programma omgaan met maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Verder zullen we voortborduren op de positieve ervaringen met de ingezette ontwikkeling op het gebied van participatietrajecten.

In het Wegenbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.4 is dit weergegeven. Het wegenbeheerprogramma onderkent een aantal speerpunten en subdoelen. Voor een aantal speerpunten loopt nog het proces om te komen tot meetbare normen en doelen. Waar deze nog niet gekwantificeerd zijn maken we waar mogelijk voor de doelstellingen van 2024 gebruik van de streefwaarden bij de speerpunten uit het vorige wegenbeheerprogramma. Daar waar we het nog niet concreet kunnen maken lichten we de stappen toe die we de komende periode gaan zetten om tot acceptabele en realistische doelen te komen. Daarmee zorgen we dat we voor komend begrotingsjaar waar dat mogelijk is concrete doelen stellen.

Wegen

Figuur 3.4: Ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten programma Wegen

3.4.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Langs de lijn van de speerpunten uit het Wegenbeheerprogramma is in deze paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2024 gaan doen.

Speerpunt 1: We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk	Verbeteren van de afstemming tussen de gewenste functie en de categorisering van het wegengereedte.	De actualiteit van de wegencategorisering	≤ 3 jaar	≤ 3 jaar
	Vergroten van het areaal duurzaam veilig ingerichte wegen en fietspaden conform de wegencategorisering	Het % duurzaam veilig ingerichte wegen en fietspaden overeenkomstig de bijbehorende categorisering	96%	93%

In 2024 gaan we door met het duurzaam veilig inrichten van onze wegen conform de wegkenmerken die horen bij de categorie van de weg. Dit doen we aan de hand van de geactualiseerde wegencategorisering.

Naast het aanbrengen van de juiste kenmerken kijken we op basis van de uitgevoerde risicoanalyse naar kansrijke opgaven op het gebied van verkeersveiligheid om de kans op ongevallen op onze wegen en fietspaden verder te verkleinen, hierbij is specifiek aandacht voor schoolroutes. Daarbij worden aspecten die bij hebben gedragen aan verkeersongevallen waar mogelijk weggenomen of wordt met mitigerende maatregelen de kans op ernstig letsel verkleind.

Het percentage duurzaam veilig ingerichte wegen dat is genoemd bij norm 2027 en streefwaarde 2024, is gebaseerd op de huidige wegencategorisering. Met het actualiseren van de wegencategorisering, bijvoorbeeld als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen of gewijzigde mobiliteitsopgaven, kan een aantal wegen een andere categorie toegewezen krijgen. Hierover wordt bij de vaststelling van de categorisering gerapporteerd.

Speerpunt 2: Met robuuste netwerken voor alle modaliteiten zorgen we voor een goede bereikbaarheid en dragen we bij aan de mobiliteitstransitie

In 2024 gaan we op basis van de onderhoudscyclus, naast het reguliere onderhoud, extra opgaven en werkzaamheden uitvoeren om ervoor te zorgen dat de verkeersprestaties van de wegen op orde zijn. Deze extra opgaven komen voort uit de inventarisatie van het landbouw- en fietsnetwerk. Onder ander gaan we nieuwe fietspaden realiseren en bestaande wegen en fietspaden optimaliseren voor duurzame fietsmobiliteit. Zo worden fietspaden die onderdeel uitmaken van de belangrijke netwerken van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de provincie waar mogelijk verbreed. We zijn ook bezig met de aanpak van de verkeersproblematiek in de Hoeksche Waard. Daarnaast monitoren we de verkeersprestatie van onze wegen door middel van ons jaarlijkse telprogramma. Op basis van de in 2023 uitgevoerde inventarisatie van het landbouw- en fietsnetwerk wordt in 2024 de nul-situatie en norm voor 2027 bepaald.

Speerpunt 3: We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk	Verbeteren van het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg binnen het infrastructuurnetwerk	Het % wegen en fietspaden dat voldoet aan het toebedeelde niveau van onderhoudskwaliteit	Minimaal 90% C	Minimaal 85% C

In 2024 gaan we op basis van het meerjarenonderhoudsprogramma de geplande wegen aanpakken om de kwaliteit daarvan op orde te brengen. De CROW-systematiek wordt hierbij gehanteerd. Daarbij werkt Hollandse Delta met het risicogestuurd beheer en onderhoud van objecten. Voor de feitelijke uitvoering van het noodzakelijke beheer en onderhoud wordt dit ook in 2024 gedaan op basis van risicoanalyses gebruikmakend van een multi criteria analyse. Daarbij vindt een afweging plaats tussen de kwaliteit (beschikbaarheid en betrouwbaarheid), de (levensduur)kosten en de risico's van het falen of bezwijken van de wegen. Inhoudelijke besluitvorming over de vast te stellen streefwaarde voor de onderhoudskwaliteit van de wegverharding heeft plaatsgevonden in de VV van september 2023. In deze begroting zijn de budgettaire gevolgen van dit besluit opgenomen.

Speerpunt 4: We hanteren duurzaamheid als leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegennet.

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2024
We hanteren duurzaamheid als leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegennet.	Vergroten van de biodiversiteit en de ecologische functie van wegbermen	Het % ecologisch beheerde wegbermen	60%	60%
	Vergroten van de circulariteit bij onderhouds- en reconstructiewerkzaamheden	Het % hergebruikt asfalt ten opzichte van het totaal toegepaste asfalt	50%	42,5%

In 2024 gaan we door met het ecologisch beheer van onze wegbermen. Op basis van de resultaten van een eerder uitgevoerde pilot is in 2023 gestart met het beperken van de te maaien breedte van de veiligheidsstrook langs de weg waar dat mogelijk is. Daarnaast is een pilot gestart voor de bestrijding van invasieve exoten (zoals de Japanse duizendknoop). Deze zetten we de komende tijd door. We maken verdere stappen met het (deels) circulair aanbesteden binnen projecten. In 2024 komen er nieuwe contracten voor het beheer en onderhoud van onze wegen. Voor het subdoel vergroten van de circulariteit ligt de focus bij de taak wegen op het asfalt. We werken in de komende periode toe naar 50% circulariteit (opgave conform 'Maat op Klimaat' voor 2030). Dit doen we door aan twee knoppen te draaien: het gemiddelde percentage hergebruik per mengsel verhogen en het aantal toegepaste mengsels met hergebruikt asfalt vergroten.

Voor het subdoel terugdringen CO2-uitstoot bij beheer en onderhoud van wegen en fietspaden onderzoeken we de mogelijkheden in de nieuwe contracten om inzicht te kunnen krijgen in de huidige CO2-uitstoot en mogelijke besparingen. De prestatie indicator is nog niet gedefinieerd. Landelijk zijn (voorlopige) duurzaamheids-indicatoren ontwikkeld om de verduurzaming van de Grond-, Weg- en Waterbouw te kunnen meten en monitoren. Voor het programma Wegen zit de meeste impact in de productgroepen asfalt en de daarbij behorende arbeid.

3.4.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.4.2.1 Exploitatie Wegen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten	04.10 Verkeersveiligheid	6,5	5,7	6,0	4,6	5,0	5,1	5,2	5,2
	04.20 Bereikbaarheid	15,5	15,5	17,7	19,7	21,6	23,2	23,8	24,8
Totaal Lasten		22,0	21,2	23,7	24,3	26,7	28,3	29,0	30,0
Baten	04.10 Verkeersveiligheid	-0,6	-0,6	-0,4	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
	04.20 Bereikbaarheid	-9,8	-9,8	-9,4	-10,0	-10,3	-10,5	-10,7	-10,9
Totaal Baten		-10,5	-10,4	-9,8	-10,5	-10,6	-10,8	-11,0	-11,1
Saldo van baten en lasten voor bestemming		11,5	10,8	13,9	13,8	16,1	17,5	18,1	18,8
Toevoeging aan reserves		-	0,1	-	0,0	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-1,7	-1,3	-1,2	-1,9	-1,4	-1,4	-1,3	-1,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		9,8	9,7	12,7	11,9	14,7	16,1	16,8	17,8

Ten opzichte van de begroting 2023 jaarschijf 2024 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

De WHW-gelden (Wet Herverdeling Wegenbeheer) van de gemeenten zijn in 2024 naar verwachting € 0,5 miljoen hoger dan eerder begroot. Voor de doorlopende uitvoering van de wegentransitie wordt in 2024 ten opzichte van de huidige begroting € 0,4 miljoen minder binnen het programma wegen besteed, dit betreft inhuur van een programmateam en valt daarmee onder Bestuur en Organisatie. Verder is een voordeel vanuit verkoop grond (project grond- en watergebruik) begroot van € 0,2 miljoen.

Het in de jaarschijf 2024 gereserveerde bedrag voor indexering (€ 0,5 miljoen) is als zodanig komen te vervallen doordat de budgetten tegen actueel prijspeil zijn geraamd. Dit heeft geresulteerd in de ophoging van de onderhoudsbudgetten voor maaien, bomen en hagen en klein onderhoud. In 2024 wordt ten opzichte van de huidige begroting € 0,3 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve personele capaciteit Wegen, onder andere ten behoeve van extra benodigde capaciteit voor de wegentransitie.

In de VV van september 2023 heeft inhoudelijke besluitvorming plaatsgevonden over de streefwaarde voor onderhoudskwaliteit van de wegverharding. In deze begroting zijn de budgettaire gevolgen van dit besluit opgenomen. Vanwege de huidige kwaliteit van de wegen is er conform het onderhoudsconcept in 2024 een verhoging van € 0,4 miljoen van de kosten voor klein onderhoud noodzakelijk. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve tariefegalisatie Wegenheffing. De kosten voor klein onderhoud worden geleidelijk minder tot het moment waarop het areaal aan de vastgestelde streefwaarde voldoet.

Tabel 3.4.2.2 Verwachte investeringsuitgaven Wegen

Status <i>(bedragen x 1 mln.)</i>	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Potentieel	2,9	17,2	17,8	13,3	12,4	12,5
Gepland	0,4	2,3	2,3	-	-	-
Lopend	11,6	4,9	-	-	-	-
Eindtotaal	14,9	24,4	20,1	13,3	12,4	12,5

Foto: Werkzaamheden Hoofddijk Goedereede

3.5 Bestuur en organisatie

Het programma Bestuur en Organisatie heeft betrekking op zowel de bestuurlijke als ambtelijke organisatie van het waterschap. Bestuurlijk wordt de focus gelegd op het versterken van de externe, samenwerkingsgerichte houding van het waterschap (stakeholdermanagement), het versterken van de bestuurskracht en het versterken van de rol van het waterschap.. Ambtelijk ligt de focus op het versterken van de informatiepositie, aangezien wereldwijd informatie wordt gezien als moderne productiefactor, naast geld, middelen en capaciteit. Besluiten worden gebaseerd op informatie vanuit diverse bronnen, zowel van binnen als buiten het waterschap.

Het realiseren van de doelstellingen van ons waterschap vraagt om invulling van randvoorwaarden ten aanzien van zaken als integrale dienstverlening, personeelsbeleid en -beheer, organisatieontwikkeling, educatie, informatiemanagement, privacy en veiligheid. Het invullen van deze randvoorwaarden wordt organisatiebreed vanuit het programma Bestuur en Organisatie gefaciliteerd en gecoördineerd. Tevens vindt vanuit het programma Bestuur en Organisatie toetsing op de geplande en lopende activiteiten van ons waterschap plaats. Het gaat hierbij om activiteiten op het gebied van communicatie en vergunningverlening, toezicht & handhaving. Maar ook om activiteiten op het gebied van veiligheid, organisatieontwikkeling, calamiteitenorganisatie, buitenlandbeleid, huisvesting, juridische zaken, personeel, financiën, datamanagement, ICT en facilitaire ondersteuning.

Figuur 3.5: Ambities en speerpunten programma Bestuur en Organisatie

3.5.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Externe oriëntatie, het stakeholdermanagement en public affairs

Ons waterschap wil zich ontwikkelen tot een voortvarende netwerkorganisatie die gezien wordt als waterautoriteit, in verbinding met zijn omgeving. Met stakeholdermanagement en public affairs versterken we onze maatschappelijke positie en dragen we bij aan brede maatschappelijke thema's die aansluiten bij de doelen van ons waterschap. Zichtbaar en dichtbij.

Vanuit stakeholdermanagement en public affairs wordt nauw samengewerkt met inhoudelijk betrokken collega's en onze gebiedspartners aan het realiseren van (gezamenlijke) opgaven en aan het versterken van het omgevingsbewustzijn binnen en buiten de organisatie. De adviseurs stakeholdermanagement monitoren belangrijke maatschappelijke, beleids- en politieke ontwikkelingen, maken analyses van stakeholders en hun belangen bij een proces of opgave en adviseren over de stakeholderstrategie. Daarbij bouwen zij coalities, allianties en partnerships en werken nadrukkelijk aan de voorkant van een proces of opgave.

Vanuit stakeholdermanagement en public affairs bouwen we in 2024 en komende jaren aan onderstaande doelen:

- Een sterke relatie met onze omgeving en met onze gebiedspartners.
- Een rol en coalitiepartner in maatschappelijke opgaven.
- De belangen van gebiedspartners integraal in beeld.
- WSHD heeft toegevoegde waarde en wordt meer betrokken aan de voorkant.
- Meer invloed op integrale beleidsvorming in ons gebied.
- Verbetering van onze reputatie en het vertrouwen in ons waterschap.
- Permanente campagne ter versterking van de bekendheid van het waterschap, vanuit de evaluatie van de waterschapsverkiezingen.
- Versterken van collega's op gebied van stakeholdermanagement.
- Stakeholdersonderzoek, stakeholderanalyses en -prioritering; bijhouden van samenwerkingsgeschiedenis (klantendatabase).
- Netwerkanalyses.
- Beleidsbeïnvloeding en netwerk in het politiek bestuurlijke veld.

Educatie

Met educatie zetten we onverminderd in op samenwerkingen met regionale onderwijsinstellingen en omgevingspartners. Daarmee geven we gezamenlijk vorm aan toekomstbestendig, actueel en inspirerend onderwijs over Water & Klimaat om zo jongeren in ons gebied waterbewust te maken en te interesseren voor de watersector. Concreet gebeurt dit in 2024 onder andere door het organiseren van het Rotterdams Jongerendebat Water en Klimaat en door het geven van gastlessen.

Buitenlandbeleid

WSHD participeert actief in internationale samenwerking om kennis en ervaring van regionaal waterbeheer te delen met andere landen. In 2024 gaat het daarbij vooral om Zuid-Afrika, Ethiopië en Ghana. Het delen van kennis en ervaring heeft betrekking op (de governance van het) waterbeheer en sanitatie.

Versterken informatiepositie

Adviezen en besluiten onderbouwen we met feiten. Deze feiten onttrekken we niet alleen uit onze eigen kennis en informatie, maar ook vanuit andere, externe bronnen. Evenzo wordt onze kennis en informatie extern gebruikt. Het is belangrijk om processen verder te digitaliseren en de informatievoorziening beheersbaar in te richten en te houden. We investeren in oplossingen waarmee onze informatievoorziening modern is ingericht, en in afspraken over kwaliteit. We willen continue beschikken over inzicht in en overzicht van alle processen, kerntaken, projecten en programma's. We zetten in op duurzame inzetbaarheid van medewerkers. We anticiperen op de steeds groter worden maatschappelijke opgave. Dit kunnen we als waterschap niet alleen, dat doen we samen in (eco)systemen, middels een structurele dialoog met onze stakeholders om te komen tot een gedeelde visie, langdurige relaties en wederzijds commitment. Daarom richten we ons wederom op externe oriëntatie, het stakeholdermanagement en public affairs en zorgen we voor digitaal toegankelijke diensten.

Boven alles staat veiligheid voorop. We staan voor de veiligheid van de Hollandse Delta en onze objecten, informatie en mensen, onder ander met de doorontwikkeling van de crisisbeheersing.

Tot slot willen we een goed werkgever zijn. Onder andere door het creëren van inzicht in de huisvestingsbehoefte en de huisvestingsportefeuille op het gebied van onderhoud. Maar ook door circulair en energieneutraal te werken.

Dienstverlening en communicatie

In 2024 zal de klantendatabase (CRM) worden geïmplementeerd en ingezet om integraal de interactie met gebiedspartners en andere stakeholders structureel vast te leggen en te ontsluiten. Daarnaast wordt ingezet op de ontwikkeling van digitale toegankelijkheid en de optimalisatie van participatietrajecten. Ook wordt dit jaar een uitgebreid reputatie- en imago-onderzoek uitgevoerd in vervolg op de onderzoeken van 2021 en 2022. Ingezet wordt op de structurele monitoring van politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in ons gebied en daarbuiten, met behulp van een politiek monitoringsplatform en social media managementsoftware. Er wordt gewerkt aan netwerkanalyses en media-analyses om de positie van ons waterschap structureel en minutieus in kaart te brengen om zo de samenwerking te regisseren. Op regelmatige basis worden netwerkbijeenkomsten, participatiebijeenkomsten en overlegtafels georganiseerd met onze gebiedspartners en andere stakeholders.

Verder wordt vanuit Dienstverlening en Communicatie, mede naar aanleiding van de aankomende Omgevingswet en de Wet Open Overheid, gewerkt aan de verbetering van de digitale toegankelijkheid en aan het optimaliseren van participatietrajecten. Er wordt gemonitord en gestuurd op het imago en de reputatie van ons waterschap, middels online en offline communicatie.

Vanaf 2024 wordt op structurele wijze klantonderzoek gedaan om ons meldingenproces en de contacten met onze burgers te optimaliseren, wat leidt tot beleidsvorming en -verbetering. Fixi, de app voor meldingen in de openbare ruimte, is goed toegankelijk voor onze burgers en geeft hen en ons inzicht in het proces van meldingen. Fixi wordt ook gebruikt door verschillende gemeenten in ons gebied, waardoor de samenwerking verbetert en onze burgers sneller en effectiever worden geholpen. Voor agrariërs biedt Fixi veel inzicht en mogelijkheden tot snellere interactie bijvoorbeeld bij beregenen. Gebiedsmedewerkers kunnen middels Fixi hun werk gericht terugkoppelen aan onze burgers en collega's.

De nieuwe aanbesteding van onze website wordt in 2024 opgestart waarbij het uitgangspunt een klantvriendelijke, digitaal toegankelijke website is die voldoet aan alle nieuwe ontwikkelingen en eisen die de nieuwe wetgeving met zich meebrengt. Doel daarbij is dat we een open, toegankelijke en eigentijdse overheid zijn voor onze ingelanden en gebiedspartners. Ook blijven we in 2024 inzetten op effectieve interne en externe communicatie: het krachtige bindmiddel dat mensen verbindt, ideeën verspreidt en een positieve invloed heeft op de taakuitvoering en het imago van ons waterschap.

Veiligheid

In 2024 volgt de audit voor de Safety Culture Ladder (SCL). We werken aan maatregelen zodat deze audit aantoonbaar maakt dat we op trede 3 van de nieuwe norm van de SCL staan. Voor de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) werken we aan maatregelen om te zorgen dat we aantoonbaar op volwassenheidsniveau 4 staan.

Crisisbeheersing

Recente in- en externe ontwikkelingen (interne evaluaties en het verschijnen van de contourennota versterking crisisbeheersing en brandweezorg (Ministerie Justitie en Veiligheid) en eindadvies beleidstafel wateroverlast en hoogwater (Ministerie Infrastructuur en Waterstaat) noodzaken ons om verder te professionaliseren door de aanbevelingen uit de nota's door te voeren in onze organisatie.

De richting wordt een versterking van de samenwerking tussen ons waterschap en de veiligheidsregio's (zoals o.a. beschreven in de contourennota), maar ook tussen de waterschappen binnen regio West (in lijn met de landelijke visie crisisbeheersing van de Unie van Waterschappen). Dit alles komt samen in de wettelijke noodzaak om het huidige calamiteitenplan te vernieuwen. Deze is aan het einde van zijn looptijd gekomen. We ontwikkelen een nieuw plan wat voortaan crisisplan zal heten, voor de periode 2024-2030. De in- en externe ontwikkelingen verwerken we zowel in het nieuwe crisisplan als in de daaronder ressorterende plannen.

Dijkbewaking

De optimalisatie van de dijkbewakingsorganisatie is gekoppeld aan de uitgangspunten die voortkomen uit het calamiteitenbestrijdingsplan Waterveiligheid. De uitwerking van het plan met betrekking tot de optimalisatie van de inzet van de dijkbewaking duurt, door verschillende redenen (personeelwisselingen, ziekte, koppelen van ontwikkelingen), langer dan verwacht. Er zijn diverse overleggen geweest tussen de klankbordgroep van de dijkbewaking en dijkpostleiders. Op basis van deze overleggen en kaders die gesteld worden in het calamiteitenbestrijdingsplan zal een optimalisatie verder vormgegeven worden.

Huisvesting

Op 15 oktober 2020 is de huisvestingsvisie 'Verkenning op weg naar 2050' vastgesteld. De kantooromgeving is hierbij gedefinieerd als productiemiddel dat veel waarde kan opleveren wanneer het bestuur en de medewerkers er goed in kunnen functioneren in normale omstandigheden en bij calamiteuze omstandigheden. De kaders voor de huisvestingsvisie zijn:

- **Bedrijfsvoeringsfunctie:** wij hebben huisvesting dat optimaal en doelmatig invulling geeft aan het uitvoeren van onze kerntaken in de breedste zin van het woord. Efficiënt werken staat hierbij centraal. We zijn kostenbewust, goed bereikbaar en zichtbaar voor de omgeving.
- **Wet- en regelgeving:** De vigerende wet- en regelgeving vormt ten aanzien van technische veiligheid en arbo-omstandigheden een ondergrens. Bij de huisvestingsplannen wordt ook invulling gegeven aan de zorgplicht omtrent werkomgeving en technische staat van huisvesting alsmede de duurzaamheidsdoelstellingen uit het bouwbesluit.

- Fysiek trefpunt/kantoorfunctie: WSHD faciliteert bestuur en medewerkers, stakeholders en samenwerkingspartners voor nu en in de toekomst met een fysiek trefpunt in het uitvoeren van hun werkzaamheden. We zijn hierbij betrokken, zichtbaar, omarmen innovatie passend binnen eigentijds werkgever- en huisvaderschap. Huisvesting is hierbij flexibel inzetbaar, toekomstbestendig en zorgt voor een plek waar mensen zich thuis voelen, elkaar ontmoeten, overleggen en werken goed gecombineerd kunnen worden.
- Maatschappelijke en bestuurlijke doelen: Onze huisvesting draagt bij aan het behalen van de vastgestelde doelstellingen op het gebied van eigentijds werkgeverschap, duurzaamheid, circulariteit en klimaat. We gebruiken hierbij onze gebouwen als visitekaartje. Het is van belang om zichtbaar te maken hoe de huisvesting hier een bijdrage aan levert.

Daarnaast dient de huisvesting uit te nodigen om op een effectieve manier de samenwerking met andere partijen te optimaliseren zowel binnen bestaande samenwerkingsvormen als bij het ontplooiën van nieuwe samenwerkingen. Aan de hand van deze kaders worden concrete huisvestingsplannen per regio uitgewerkt waarbij ook voorstellen worden gedaan over bedrijfsobjecten die geen functie meer hebben voor de uitoefening van de kerntaken van ons waterschap.

Om dit te realiseren worden de huisvestingsplannen verder uitgewerkt op basis van de huisvestingsvisie en huisvestingstrategie. In 2024 is de verwachting dat de focus ligt op de uitvoering van de reeds vastgestelde huisvestingsplannen en de investeringen welke nodig zijn voor Steunpunt De Klomp (Voorne-Putten) en Steunpunt Oude Tonge (Goeree-Overflakkee). De voortgang op deze processen is mede afhankelijk van de betrokken gemeenten en Provincie.

Erfgoed

We gaan in 2024 onderzoeken hoe we ons beleid met betrekking tot erfgoed vorm gaan geven. Dit zal onder meer een plek krijgen bij de herziening van de huisvestingsvisie.

3.5.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.5.2.1 Exploitatie Bestuur en Organisatie

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten	07.10 Bestuur	8,1	13,9	16,1	15,6	18,3	19,6	20,8	21,8
	07.20 Externe Communicatie	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8
	07.30 Regulering	8,5	9,4	9,3	10,8	10,5	10,6	10,8	11,0
	07.40 Calamiteitenorganisatie	1,2	0,6	0,6	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
	07.90 Bedrijfsvoering	0,3	7,8	4,1	0,3	-	-	-	-
Totaal Lasten		20,8	34,4	32,8	30,3	32,6	34,0	35,4	36,7
Baten	07.10 Bestuur	-2,1	-1,7	-1,7	-1,6	-1,7	-1,7	-1,6	-1,6
	07.20 Externe Communicatie	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	07.30 Regulering	-0,9	-1,0	-1,0	-1,0	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
	07.40 Calamiteitenorganisatie	-0,2	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
	07.90 Bedrijfsvoering	-0,0	-4,6	-1,0	-	-	-	-	-
Totaal Baten		-3,5	-7,5	-3,9	-2,8	-3,1	-3,1	-3,0	-3,0
Saldo van baten en lasten voor bestemming		17,3	26,9	29,0	27,6	29,4	30,9	32,3	33,6
Toevoeging aan reserves		0,1	-	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-2,8	-1,4	-	-0,6	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		14,6	25,4	29,0	26,9	29,4	30,9	32,3	33,6

Ten opzichte van de begroting 2023 jaarschijf 2024 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Er zijn aanvullende middelen opgenomen voor assetmanagement (€ 0,4 miljoen), vergunningen en meldingen (€ 0,5 miljoen), de implementatie van een nieuw E-HRM-systeem (€ 0,6 miljoen), hogere verzekeringskosten (€ 0,1 miljoen), hogere kapitaallasten (€ 0,4 miljoen) en digitalisering van de begroting 2025 (€ 0,1 miljoen). Verder zijn extra kosten voor digitalisering (€ 0,3 miljoen) opgenomen. Deze kosten worden gedekt uit de reserve digitalisering. De kosten hebben onder meer betrekking op het voldoen aan NIS2-wetgeving. De reserve algemene beleidstaken valt vrij in 2024. Dit levert een voordeel op van € 0,3 miljoen. Verder is sprake van overige kleinere verschillen voor in totaal € 0,3 miljoen nadelig.

Daarnaast is sprake van een hogere loonkosten als gevolg van de verwachte CAO-stijging. In 2023 bedroeg de CAO-stijging ongeveer 8%, en voor 2024 wordt uitgegaan van een stijging van ongeveer 5%. De CAO-stijgingen volgen de landelijke ontwikkelingen en zijn belangrijk voor de positie van WSHD op de arbeidsmarkt. De loonkosten worden grotendeels doorbelast naar de andere programma's. Hierdoor is het saldo op het onderdeel bedrijfsvoering vrijwel nihil. Ten opzichte van de jaarschijf 2024 levert de hogere doorbelasting een voordeel van € 2,8 miljoen op.

In het totaal leiden de mutaties tot een voordelig saldo van € 2,1 miljoen.

Tabel 3.5.2.2 Verwachte investeringsuitgaven Bestuur en Organisatie

Status <i>(bedragen x 1 mln.)</i>	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Potentieel	0,1	1,4	1,0	1,0	1,0	-
Gepland	-	-	-	-	-	-
Lopend	6,6	0,9	-	-	-	-
Eindtotaal	6,7	2,2	1,0	1,0	1,0	-

3.6 Algemene dekkingsmiddelen

Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijtschelding. De belastingheffing vindt plaats op basis van wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Hierbij wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling (SVHW) voert de heffing en invordering uit. Tot slot is de post onvoorzien opgenomen onder algemene dekkingsmiddelen.

3.6.1 Wat mag het kosten?

Tabel 3.6.1.1: Exploitatie Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten	08.10 Onvoorzien	-	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	08.20 Algemene lasten en baten	5,7	5,5	6,7	5,7	6,6	8,1	9,3	10,6
Totaal Lasten		5,7	5,8	6,9	6,0	6,8	8,4	9,5	10,8
Baten	08.20 Algemene lasten en baten	-2,0	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	08.30 Belastingopbrengst	-180,9	-194,8	-205,2	-208,7	-226,6	-235,9	-248,4	-258,3
Totaal Baten		-182,9	-196,3	-206,7	-210,2	-228,1	-237,4	-249,9	-259,8
Saldo van baten en lasten voor bestemming		-177,1	-190,5	-199,8	-204,2	-221,3	-229,1	-240,4	-249,0
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-0,1	-	-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		-177,3	-190,5	-199,8	-204,2	-221,3	-229,1	-240,4	-249,0

Ten opzichte van de begroting 2023 jaarschijf 2024 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Met ingang van 1 januari 2023 zijn er nieuwe contracten m.b.t. het grensoverschrijdend afvalwater afgesloten met Delfland en Schieland. De perceptiekosten zijn nu verdisconteerd in het te betalen tarief en deze post kan komen te vervallen. Dit resulteert in een voordeel van € 0,3 miljoen. In de begroting 2024 wordt de post structureel gecorrigeerd.

Het renteomslagpercentage is geactualiseerd, waardoor het renteresultaat 2024 (€ 0,7 miljoen) is doorbelast naar de overige programma's.

De belastingopbrengst voor 2024 neemt met € 3,5 miljoen toe ten opzichte van wat eerder was begroot.

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2024-2028 is rekening gehouden met de volgende in- en externe ontwikkelingen.

Nieuw waterschapsbestuur

Deze programmabegroting is voor een belangrijk deel nog voorbereid door het oude bestuur. Immers, na de waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 is de nieuwe Verenigde Vergadering met de externe verkenners-informateurs-formateurs, de heren Van Heijningen en Veldhuijzen, aan de slag gegaan. Eerst is een Bestuursakkoord 2023-2027 vastgesteld, dat kan rekenen op een breed draagvlak binnen de Verenigde Vergadering. Daarna is op 28 juni 2023 een nieuw college van Dijkgraaf en Heemraden gekozen.

Het Bestuursakkoord 2023-2027 '*Waterambities verenigd*' wordt door het college vertaald in een Uitvoeringsprogramma waarin de verschillende onderdelen verder zijn uitgewerkt. Samen met het Waterbeheerprogramma, het Wegenbeheerprogramma en het Groenbeleidsplan vormt dit een stevige basis voor de komende bestuursperiode.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Op 7 juli 2023 is het kabinet Rutte IV gevallen, zodat op 22 november 2023 vervroegde Tweede Kamer verkiezingen plaatsvinden. Dit levert vertraging op voor veel dossiers, waarmee ook het waterschap te maken heeft. De nadere invulling van de beleidsbrief 'Water en Bodem Sturend', het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), de aanpak van de stikstofcrisis en de hoge inflatie (mede door de oorlog in de Oekraïne) laat op zich wachten. De daarmee samenhangende onduidelijkheden levert veelal vertraging in de uitvoering.

Daarnaast heeft de zomer van 2023 weer veel extremen opgeleverd; overstromingen en hittegolven wisselden elkaar af in het wereldnieuws. Steeds duidelijker wordt, dat de extremen in het klimaat steeds groter worden en vaker voorkomen. Vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie worden deze klimatologische ontwikkelingen vertaald naar een handelingsperspectief per regio.

Implementatie beleids- en beheerplannen

In het Bestuursakkoord 2023-2027 is veel aandacht besteed aan de uitvoering van alle plannen. Aan het einde van deze bestuursperiode zal voldaan moeten worden aan de doelen, die in de verschillende beleids- en beheerplannen zijn vastgesteld. Samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties en ingelanden worden hiervoor integrale watergebiedsplannen uitgewerkt, mede op basis van de Watervisie 2050, zoals deze op 24 mei 2023 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld.

Kortheidshalve wordt hiervoor verwezen naar de verschillende programma's.

4.2 Uitgangspunten en normen

Voor de Programmabegroting 2024 en de hierop aansluitende meerjarenraming tot en met 2028 zijn onderstaande uitgangspunten en normen gehanteerd:

- WSHD streeft naar een structureel sluitende begroting. Structurele lasten dienen te worden gedekt door structurele baten.
- De belastingopbrengst is een reguliere begrotingspost en geen sluitpost.
- Reserves worden benut ter dekking van incidentele uitgaven en niet ter dekking van structurele uitgaven.
- De Programmabegroting 2024 kent de nodige onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van de inflatie. Voor 2024 is bij het opstellen van de budgetten zoveel als mogelijk rekening gehouden met alle onzekerheden en bekende prijsstijgingen, bijvoorbeeld van energie.
- Voor de prijsindexatie van materiële budgetten is in de meerjarenraming rekening gehouden met 4,5% inflatiecorrectie in 2025 en 3,0% vanaf 2026.
- Voor de raming van de loonkosten 2024 is rekening gehouden met het geldende Collectieve arbeidsovereenkomst akkoord voor 2023. In verband met het aflopen van dit akkoord per eind 2023 is daarnaast voor 2024 en in de meerjarenraming voor de loonkosten gerekend met 5% verhoging voor 2024, 3% voor 2025 en 2,5% voor de jaren daarna.
- Voor de berekening van de rentelasten is voor de in 2024 nieuw aan te trekken langlopende geldleningen een rente van 3,75% aangehouden en vanaf 2025 met een rente van 4,25%. Voor kortlopende leningen is uitgegaan van een rente van 3,0% (vanaf 2025 3,5%). Het renteomslagpercentage is vastgesteld op 2,35%.
- Het waterschap verricht diensten en/of werkzaamheden ten behoeve van derden. Als daarbij geen vaste tariefafspraken zijn gemaakt, wordt een uurtarief berekend op basis van de salarisschaal per medewerker plus een opslag voor overheadkosten. Voor het begrotingsjaar 2024 gelden de volgende uurtarieven per salarisschaal:

Extern uurtarief /Schaal (in €)	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Loonkosten inclusief overhead (exclusief BTW)	92	94	98	103	110	117	125	134	144

4.3 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten verminderen het zicht op de reguliere, meerjarige nettokosten. Het buiten beeld laten van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een zuiver netto resultaat wat meer inzicht biedt in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten). Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

Structureel begrotingssaldo <i>(bedragen x €1 mln.)</i>	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Saldo van baten en lasten voor bestemming	13,0	5,2	3,9	1,6	1,0
Reserve mutaties	-13,0	-5,2	-3,9	-1,6	-1,0
Saldo van baten en lasten na bestemming	-	-	-	-	-
Waarvan incidentele baten en lasten	-8,7	-2,4	-2,0	-0,1	0,7
Structureel begrotingssaldo	-8,7	-2,4	-2,0	-0,1	0,7

In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 0,1 miljoen en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x €1 mln.)		Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Waterveiligheid	HWBP projecten	0,7	3,3	2,7	2,2	7,2
Waterveiligheid	Europees Innovatieproject Circuit	0,0	0,1	0,0	-	-
Water	Amoveren diverse gemalen	0,7	1,3	-	-	-
Water	Amoveren Kunstwerken	0,3	-	-	-	-
Waterketen	Covid-19 bemonstering	0,2	0,2	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Amoveren gebouwen huisvestingsplan	0,3	-	-	-	-
Waterveiligheid	Toevoeging aan reserves	0,2	-	-	-	-
Water	Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-
Waterketen	Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-
Wegen	Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-
Totaal incidentele lasten		2,4	4,9	2,7	2,2	7,2
Waterveiligheid	HWBP	-1,7	-3,4	-2,4	-2,0	-6,5
Waterveiligheid	Europees Innovatieproject Circuit	-0,0	-0,1	-0,0	-	-
Waterketen	Covid-19 bemonstering	-0,2	-0,2	-	-	-
Waterveiligheid	Grondverkoop	-	-	-	-	-
Water	Grondverkoop	-0,3	-	-	-	-
Wegen	Grondverkoop	-	-	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Grondverkoop	-	-	-	-	-
Water	Onttrekking aan reserves	-3,2	-1,8	-1,2	-	-
Waterketen	Onttrekking aan reserves	-2,9	-0,9	-0,4	-	-
Wegen	Onttrekking aan reserves	-0,7	-0,3	-0,3	-0,3	-
Bestuur en Organisatie	Onttrekking aan reserves	-0,6	-	-	-	-
Totaal incidentele baten		-11,1	-7,3	-4,7	-2,3	-6,5
Saldo van incidentele baten en lasten		-8,7	-2,4	-2,0	-0,1	0,7

4.4 Doorbelasting indirecte kosten (Kostentoerekening)

WSHD kent drie taken: het watersysteembeheer, het zuiveringsbeheer en het wegenbeheer. Alle lasten moeten worden toegerekend naar deze taken om de belastingtarieven per taak te kunnen bepalen. De lasten worden zoveel mogelijk direct aan de programma's Waterveiligheid, Voldoende en Schoon Water, Waterketen en Wegen toegerekend. Voor de lasten van een aantal onderdelen en activiteiten inclusief daarbij behorende middelen is directe toerekening niet mogelijk omdat deze ten dienste staan van verschillende programma's. Dit betreft de volgende onderdelen en activiteiten: algemeen en dagelijks bestuur, externe communicatie, vergunningverlening en handhaving, calamiteitenorganisatie en bedrijfsvoering en ondersteuning. Deze activiteiten en bijbehorende lasten worden verzameld in het programma Bestuur en Organisatie. De kosten van dit programma vormen de zogenoemde indirecte lasten. Met verdeelsleutels worden deze lasten toegerekend naar de directe programma's.

De kosten van het onderdeel Bedrijfsvoering en ondersteuning worden verdeeld op basis van aantal fte's dat direct is toe te rekenen aan de programma's. De resterende kosten van de programma's bestuur en organisatie en algemene dekkingsmiddelen worden verdeeld op basis van de verhouding van het vierjaarlijks gemiddelde van de directe kosten per taak ten opzichte van het totaal. Het percentage wordt vanaf begroting 2022 afgerond op 1%, voorheen 5%. Dit leidt tot minder grote wijzigingen van de doorbelastingpercentages.

Elk jaar worden bij de nieuwe begroting de berekende percentages getoetst. De toetsing van de berekende percentages over 2024 laat zien dat de verhoudingen beperkt wijzigen ten opzichte van 2023.

Voor 2024 betekent dit dat de procentuele verdeling van de indirecte kosten 45-43-12 is (2023: 47-41-12) voor de heffingen in de hiernaast opgenomen tabel. Voor de producten Regulering en Calamiteitenorganisatie geldt een afwijkend percentage, op grond van de specifieke tijdsbesteding. Dit leidt tot onderstaande verdeling:

Programma	Beleidsproduct	Water-systeem	Zuiveren	Wegen
Waterveiligheid		100%		
Voldoende en Schoon Water		100%		
Waterketen			100%	
Wegen				100%
Bestuur en organisatie	Bestuur	45%	43%	12%
	Externe communicatie	45%	43%	12%
	Regulering	90%	10%	
	Calamiteitenorganisatie	70%	20%	10%
	Bedrijfsvoering en ondersteuning	45%	43%	12%
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene lasten en baten	45%	43%	12%
	Onvoorzien	45%	43%	12%
	Belastingen			
	Exploitatiesaldo			

4.5 Reserves en voorzieningen

Deze paragraaf geeft een overzicht van de algemene reserves, tariefegalisatiereserves, bestemmingsreserves en voorzieningen. De basis voor de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen is het beleid zoals geformuleerd in de beleidsnota 'Reserves en voorzieningen' vastgesteld door de Verenigde Vergadering.

4.5.1 Reserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2024	Storting	Onttrekking	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027	Saldo per 31-dec 2028
Algemene reserves	7,4	0,3	-1,5	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2
Bestemmingsreserves	29,3		-5,1	24,3	22,6	20,8	19,2	18,2
Egalisatiereserves	27,8		-6,8	21,0	17,5	15,4	15,4	15,4
Totaal reserves	64,6	0,3	-13,4	51,5	46,3	42,4	40,8	39,8

Algemene reserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2024	Storting	Onttrekking	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027	Saldo per 31-dec 2028
Algemene reserves								
R811001 Algemene reserve Waterveiligheid	0,6	0,2		0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
R811002 Algemene reserve Water	0,8		-0,2	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
R811003 Algemene reserve Waterketen	5,3		-1,0	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
R811004 Algemene reserve Wegen	0,4	0,0		0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
R811005 Algemene reserve Algemene beleidstaken	0,3		-0,3	-	-	-	-	-
Totaal Algemene reserves	7,4	0,3	-1,5	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2

Een algemene reserve is een reserve waaraan de Verenigde Vergadering geen specifieke bestemming heeft gegeven en die als buffer fungeert om eventuele financiële tegenvallers op te vangen. WSHD kent de volgende algemene reserves: Algemene reserve programma Waterveiligheid, Algemene reserve programma Water, Algemene reserve programma Waterketen, Algemene reserve programma Wegen en de Algemene reserve Algemene beleidstaken.

Algemene reserve programma Waterveiligheid (R811001)

In 2024 wordt € 0,2 miljoen gestort in de algemene reserve. De reserve komt daarmee op het benodigde niveau ter afdekking van de risico's binnen het programma.

Algemene reserve programma Water (R811002)

In 2024 wordt € 0,2 miljoen onttrokken aan de algemene reserve. De reserve komt daarmee op het benodigde niveau ter afdekking van de risico's binnen het programma.

Algemene reserve programma Waterketen (R811003)

In 2024 wordt € 1,0 miljoen onttrokken aan de algemene reserve Waterketen. De reserve komt daarmee op het benodigde niveau ter afdekking van de risico's binnen het programma.

Algemene reserve programma Wegen (R811004)

In 2024 vinden geen mutaties plaats in de algemene reserve Wegen.

Bestemmingsreserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2024	Storting	Onttrekking	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027	Saldo per 31-dec 2028
Bestemmingsreserves								
R813006 BR Dijkversterkingen	1,6			1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
R813010 Budgetoverhevelingen	0,3			0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
R813014 Bestemmingsres. Baggeren	4,6		-3,2	1,4	1,3	1,1	1,0	1,2
R813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	0,3			0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
R813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	1,2			1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
R813022 Bestemmingsreserve Afwikkeling CMK	2,8			2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
R813023 Bestemmingsreserve Onderhoud CMK	3,9		-0,2	3,7	3,5	3,3	3,1	2,9
R813024 Bestemmingsreserve Digitalisering	0,9		-0,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
R813025 CMK Monitoring	0,4		-0,1	0,3	0,2	0,1	-	-
R813026 Bestemmingsreserve Wegen	7,2		-1,0	6,2	5,2	4,2	3,2	2,2
R813028 Best.Res. AC leiding Brielle-Oostvoorne	1,9			1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
R813032 BR personele capaciteit wegen	1,1		-0,3	0,8	0,6	0,3	-	-
R813034 Best.Res. Belastingopbrengsten	3,2			3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Totaal Bestemmingsreserves	29,3		-5,1	24,3	22,6	20,8	19,2	18,2

Dijkversterkingen (R813006)

In 2023 is conform landelijke afspraken een bestemmingsreserve gevormd vanuit het positieve resultaat op HWBP-projecten van WSHD. Over inzet van de reserve is (landelijk) nog geen besluitvorming. In 2024 staat geen mutaties gepland.

Budgetoverhevelingen (R813010)

De bestemmingsreserve budgetoverhevelingen wordt gebruikt bij bedragen die vanuit enig kalenderjaar worden overgeheveld naar een volgend kalenderjaar. In 2024 staan geen mutaties gepland.

Baggeren (R813014)

De kosten van baggeren fluctueren jaarlijks. Om de kosten in de begroting stabiel te houden, vindt egalisatie plaats via deze reserve. In 2024 wordt € 3,2 miljoen onttrokken aan de reserve.

Grensoverschrijdend afvalwater (R813015)

WSHD zuivert op Dokhaven een deel van het afvalwater van het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard en het Hoogheemraadschap van Delfland. Aan de afrekening van deze afvalstromen is een termijn van drie jaar verbonden. Om de risico die gepaard gaan met deze termijn af te dekken, is deze bestemmingsreserve gevormd. In 2024 staan geen mutaties gepland.

Persoonsgebonden basis budget (R813019)

Vanuit de CAO heeft iedere medewerker de mogelijkheid om iedere 5 jaar een bedrag van € 6.000 euro in te zetten voor persoonlijke ontwikkeling en vitaliteit. Deze reserve is gevormd voor het risico dat in enig jaar bovengemiddeld gebruik wordt gemaakt van de regeling. In 2024 staan geen mutaties gepland.

Afwikkeling Compenserende Maatregelen Kier (R813022)

Het saldo van deze reserve is gevormd uit het voordelige projectsaldo van het project Compenserende Maatregelen Kier. Aan het resterende saldo van € 2,8 miljoen is door de VV nog geen bestemming gegeven.

Onderhoud Compenserende Maatregelen Kier (R813023)

Voor de instandhouding van de waterstaatkundige werken, gerealiseerd in het project Compenserende Maatregelen Kier (CMK), krijgt WSHD van Rijkswaterstaat de onderhoudsgelden voor een periode van 10 jaar vergoed. In de VV van januari 2018 is besloten deze eenmalige bijdrage (€ 4,5 miljoen) toe te voegen aan de bestemmingsreserve Onderhoud Compenserende Maatregelen Kier. Vanuit deze reserve vallen de komende jaren middelen vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. In 2024 is dit € 0,2 miljoen.

Digitalisering (R813024)

Vanuit deze reserve worden kosten van digitaliseringsprojecten gedekt. In 2024 bedraagt de onttrekking aan deze reserve € 0,3 miljoen.

CMK Monitoring (R813025)

Bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een bestemmingsreserve CMK Monitoring. Vanuit deze reserve worden de kosten voor de monitoring tot en met 2028 gedekt. In 2024 bedraagt de onttrekking aan deze reserve € 0,1 miljoen.

Wegen (R813026)

Vanuit deze reserve vallen de komende jaren middelen vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de afschrijvingslasten vanuit wegenprojecten. In 2024 is dit € 1,0 miljoen.

AC leiding Brielle-Oostvoorne (R813028)

Deze bestemmingsreserve is gevormd om (deels) de kosten van de verwijdering van de asbestcementleiding Brielle-Oostvoorne te dekken. In 2024 staan geen mutaties gepland.

Personele capaciteit wegen (R813032)

Vanuit deze reserve worden personele kosten gedekt voor onder meer de wegtransitie. De komende jaren wordt jaarlijks € 0,25 miljoen onttrokken aan de reserve.

Belastingopbrengsten (R813034)

In deze begroting 2024 is het percentage kwijtschelding naar beneden bijgesteld. Hierdoor bestaat het risico op tegenvallers. Voorgesteld wordt deze reserve is stand te houden ter afdekking van deze risico's.

Egalisatiereserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2024	Storting	Onttrekking	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027	Saldo per 31-dec 2028
Egalisatiereserves								
R812001 Reserve Tariefegalitatie Watersysteemhef	11,9		-4,3	7,6	5,2	3,6	3,6	3,6
R812002 Reserve Tariefegalitatie Zuiveringsheff.	13,4		-1,9	11,5	10,6	10,2	10,2	10,2
R812003 Reserve Tariefegalitatie Wegenheffing	2,5		-0,6	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6
Totaal Egalisatiereserves	27,8		-6,8	21,0	17,5	15,4	15,4	15,4

De egalisatiereserves per heffing zijn gevormd vanuit de resultaatbestemming bij jaarstukken van de afgelopen jaren. Inzet van de tariefegalitatiesreserves vindt plaats conform besluitvorming van de VV ter egalitatie van de belastingtarieven.

Tariefegalitatiereserve Watersysteemheffing (V812001)

In 2024 wordt € 4,3 miljoen onttrokken aan de reserve, conform de Programmabegroting 2023.

Tariefegalitatiereserve Zuiveringsheffing (V812002)

In 2024 wordt € 1,9 miljoen onttrokken aan de reserve, conform de Programmabegroting 2023.

Tariefegalitatiereserve Wegenheffing (V812003)

In 2024 wordt € 0,2 miljoen onttrokken aan de reserve, conform de Programmabegroting 2023.

Tevens wordt € 0,4 miljoen onttrokken naar aanleiding van het voorstel over de streefwaarde voor onderhoudskwaliteit van de wegverharding. Hierover heeft in de VV van september 2023 de inhoudelijke besluitvorming plaatsgevonden. Vanwege de huidige kwaliteit van de wegen is er conform het onderhoudsconcept in 2024 een verhoging van € 0,4 miljoen van de kosten voor klein onderhoud noodzakelijk. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve tariefegalitatie Wegenheffing.

4.5.2 Voorzieningen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2024	Vermeer- deringen	Interne vermin- deringen	Externe vermin- deringen	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027	Saldo per 31-dec 2028
Arbeidsgerelateerde verplichtingen									
V850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	4,7	0,2		-0,6	4,3	4,0	3,8	3,5	3,2
V850003 Vrz. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	5,7	0,4		-0,1	6,0	6,2	6,3	6,5	6,6
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	10,4	0,6		-0,7	10,3	10,2	10,1	9,9	9,8
Totaal voorzieningen	10,4	0,6		-0,7	10,3	10,2	10,1	9,9	9,8

Een voorziening wordt gevormd indien er voor het waterschap een verplichting of verantwoordelijkheid bestaat om op een bepaalde manier te handelen of presteren jegens een derde. Indien hier een financiële verplichting aan hangt, kan c.q. is het verplicht hiervoor middelen apart te zetten ter hoogte van het ingeschatte benodigde bedrag (onderdeel van het vreemd vermogen).

Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur (V850001)

Deze voorziening is bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden. De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgeld en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau. Dit bureau stelt jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen op en actualiseert de toekomstige verplichtingen voor de lopende pensioenen en wachtgeld. Op basis van deze berekening en de renteontwikkeling wordt de hoogte van de voorziening bepaald. Voor 2024 is een storting van € 0,2 miljoen begroot en een onttrekking van € 0,6 miljoen.

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen (V850003)

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de uit te betalen jubileumuitkeringen en vergoedingen voor leeftijdsontslag waar werknemers recht op hebben. Tevens wordt in deze voorziening de waarde van nog door personeelsleden op te nemen verlofdagen over de afgelopen jaren gekwantificeerd. Conform het Waterschapsbesluit (art. 4.54 en 4.55) moet voor arbeidsgerelateerde verplichtingen een voorziening worden gevormd. Voor 2024 is een storting van € 0,4 miljoen begroot en een onttrekking van € 0,1 miljoen. De werkelijke storting wordt bepaald op basis van het personeelsverloop en de renteontwikkeling.

4.6 Waterschapsbelastingen

Voor 2024 bedraagt de benodigde netto belastingopbrengst € 208,7 miljoen. Dit bedrag wordt via vier heffingen in rekening gebracht:

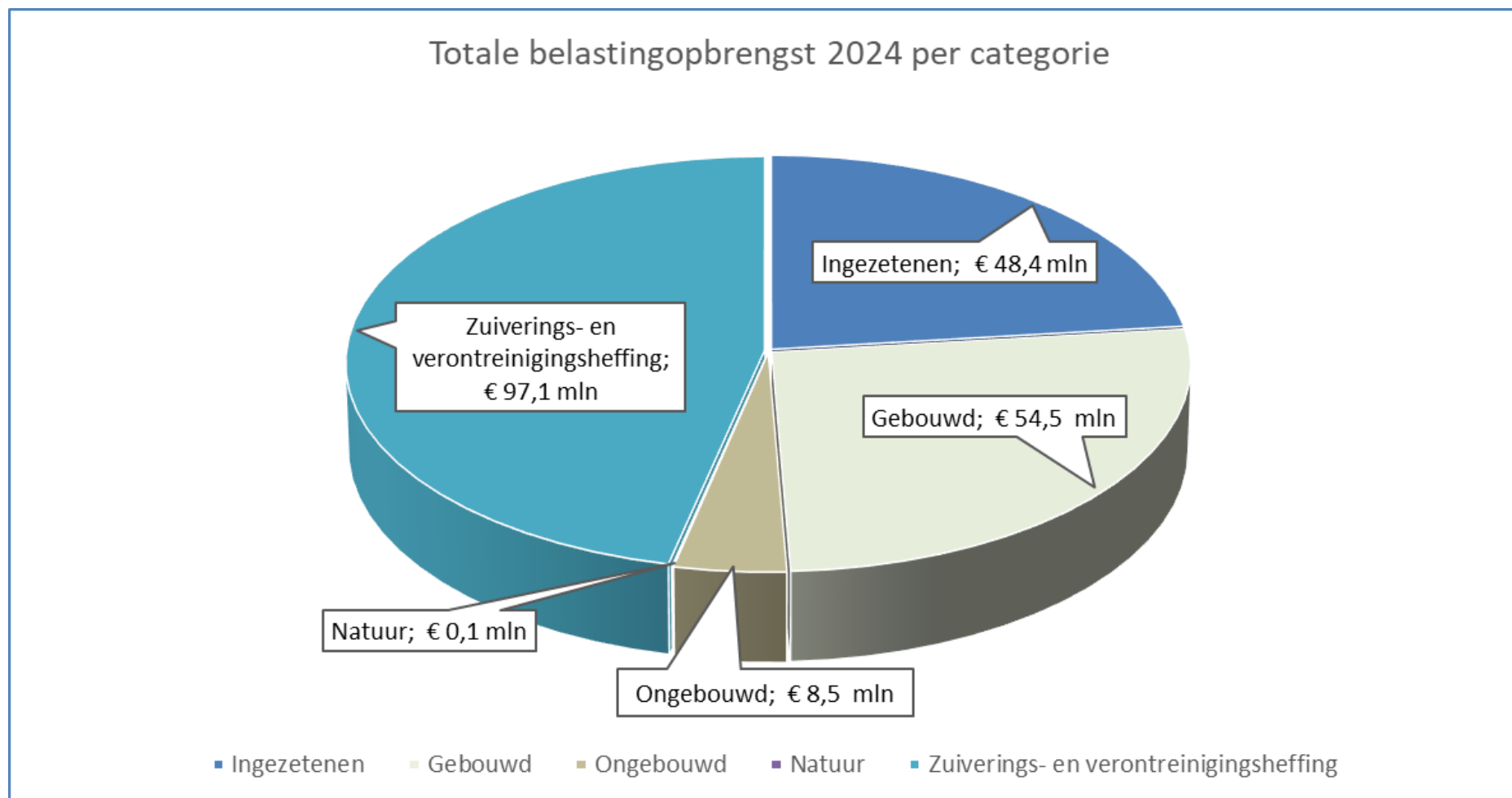
- Watersysteemheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aandeel passief waterkwaliteitsbeheer;
- Wegenheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- Zuiveringsheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- Verontreinigingsheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten van directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste van de watersysteemtaak.

De totale belastingopbrengst is door middel van kostentoe rekening als volgt toebedeeld aan de heffingen:

Belastingopbrengst <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Watersysteemheffing	89,4	97,0	103,6	105,7	112,5	115,9
Wegenheffing	13,2	14,5	17,7	19,5	20,5	21,8
Zuiveringsheffing	91,8	96,8	105,0	110,4	115,1	120,2
Verontreinigingsheffing	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Netto-belastingopbrengst	194,8	208,7	226,6	235,9	248,4	258,3
Inzet tariefsegalisatiereserve	6,9	6,8	3,5	2,1		

In onderstaande diagram is de verdeling van de totale belastingopbrengst per categorie inzichtelijk gemaakt:

Diagram 5.6.1

De verdelingen in opbrengsten tussen de categorieën Bedrijven en Huishoudens (zuiverings- en verontreinigingsheffing) en Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd en Natuur (watersysteemheffing en wegenheffing) zijn in onderstaand diagrammen weergegeven:

Diagram 5.6.2

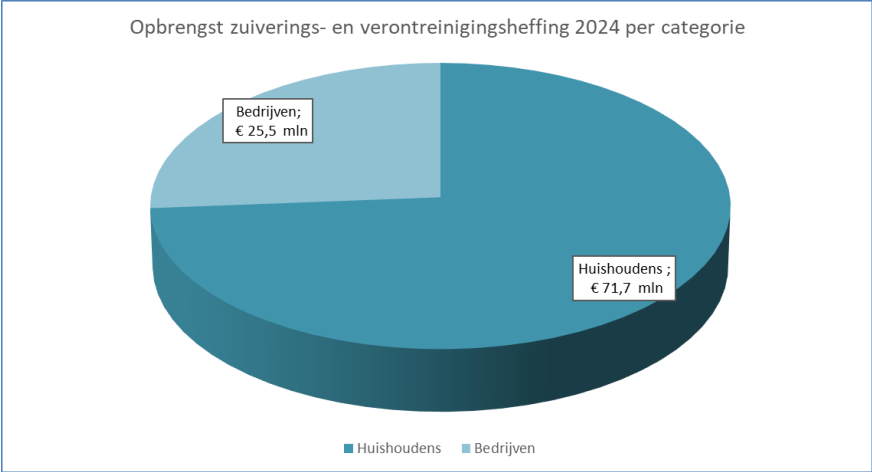

Diagram 5.6.3

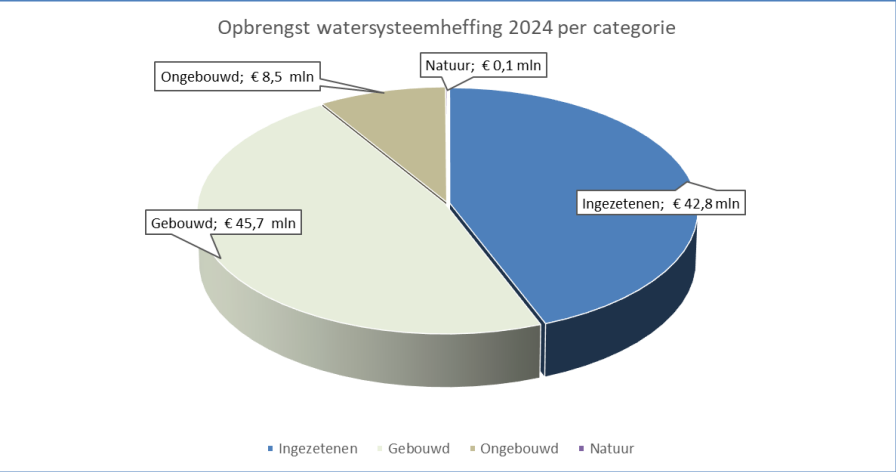
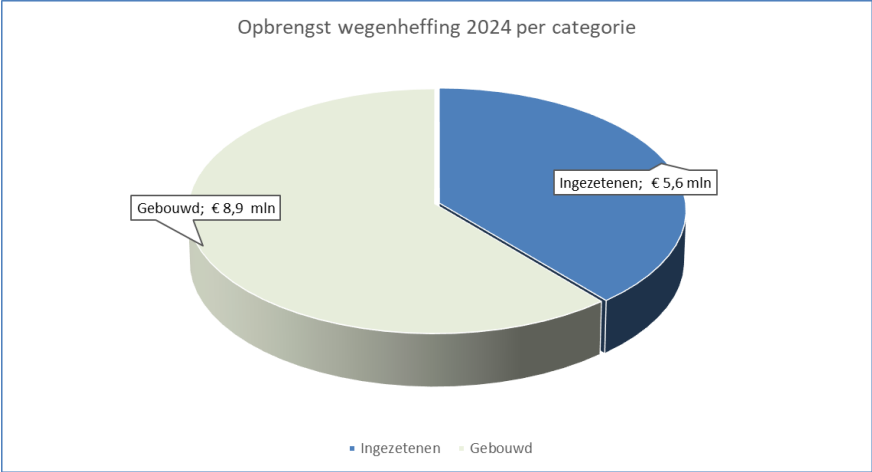

Diagram 5.6.4

Heffingsgrondslag

1. Waardeontwikkeling woningen

De waardeontwikkelingen woningen voor belastingjaar 2024 (peildatum 1 januari 2023) bedraagt ten opzichte van de ramingen van 2023 gemiddeld +/- 5%. Deze daling is gebaseerd op de ramingen van de gemeenten.

De ontwikkeling van de WOZ-waarden vanaf 2025 is bij het samenstellen van deze begroting lastig te voorspellen. Voor 2025 wordt nog een beperkte daling voorzien van 3%. Daarna lijken de WOZ-waarden zich te stabiliseren. De onzekerheden vanaf 2025 hebben geen invloed op de bepaling van het tarief voor 2024. Dat tarief is gebaseerd op de peildatum van 1 januari 2023.

Waardeontwikkeling woningen	september 2023
Gemiddeld stijgingspercentage 2024	-/- 5,0 %
Gemiddeld stijgingspercentage 2025	-/- 3,0 %
Gemiddeld stijgingspercentage 2026	0 %
Gemiddeld stijgingspercentage 2027 en 2028	0 %

2. Waardeontwikkeling niet-woningen

De waardeontwikkeling niet-woningen bedraagt voor 2024 en de jaren daarna gemiddeld 0%. Deze percentages zijn gebaseerd op de ramingen van de gemeenten.

Waardeontwikkeling niet-woningen	september 2023
Gemiddeld stijgingspercentage 2024 t/m 2028	0%

Belastingeenheden

Categorie/Belastingsoort	Eenheid	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Watersysteemheffing							
Ingezetenen	Huishouden	380.800	382.300	382.300	382.300	382.300	382.300
Gebouwd binnendijks	WOZ-waarde (x € 1 mln)	137.120	134.210	130.190	130.190	130.190	130.190
Gebouwd buitendijks	WOZ-waarde (x € 1 mln)	35.140	34.390	33.360	33.360	33.360	33.360
Ongebouwd - overig – binnendijks	Hectare	58.000	58.000	58.000	58.000	58.000	58.000
Ongebouwd - overig – buitendijks	Hectare	5.400	5.400	5.400	5.400	5.400	5.400
Ongebouwd - wegen – binnendijks	Hectare	4.900	4.900	4.900	4.900	4.900	4.900
Ongebouwd - wegen – buitendijks	Hectare	800	800	800	800	800	800
Natuur	Hectare	13.100	13.100	13.100	13.100	13.100	13.100
Wegenheffing							
Ingezetenen	Huishouden	327.600	328.900	328.900	328.900	328.900	328.900
Gebouwd	WOZ-waarde (x € 1 mln)	133.640	130.810	126.880	126.880	126.880	126.880
Ongebouwd	Hectare	62.200	-	-	-	-	-
Natuur	Hectare	10.900	-	-	-	-	-
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheid	1.342.000	1.348.000	1.348.000	1.348.000	1.348.000	1.348.000
	Bedrijven	335.000	340.000	340.000	340.000	340.000	340.000
	Huishoudens	1.007.000	1.008.000	1.008.000	1.008.000	1.008.000	1.008.000
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid	4.400	4.400	4.400	4.400	4.400	4.400
	Bedrijven	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300
	Huishoudens	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100

Kwijtschelding en oninbaar

Het in de tabel belastingeenheden opgenomen aantal huishoudens en vervuilingseenheden is vóór aftrek van kwijtschelding en oninbaar.

Gebaseerd op de bestuurlijk vastgestelde kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsnorm komen circa 30.500 huishoudens in aanmerking voor kwijtschelding van het ingezetenaandeel voor de watersysteemheffing en ruim 26.000 huishoudens voor de wegenheffing. Voor de zuiveringsheffing komen ruim 65.000 vervuilingseenheden voor kwijtschelding in aanmerking.

De verwachte kwijtschelding is op grond van de ervaringen van de laatste jaren bijgesteld. Voor 2024 wordt uitgegaan van 8% kwijtschelding bij de Watersysteemheffing en Wegenheffing (2023: 8,5%). Voor de Zuiveringsheffing hanteren we een kwijtscheldingspercentage van 7,25%. (2023: 7,8%) Gezien de onzekere economische omstandigheden levert de verlaging van de kwijtscheldingspercentages een risico op. Dit risico wordt afgedekt via de in 2021 gevormde bestemmingsreserve. Voorgesteld wordt deze bestemmingsreserve in stand te houden ter afdekking van dit risico.

De kosten voor kwijtschelding en oninbaar worden in mindering gebracht op de bruto belastingopbrengsten. In onderstaande tabel is een specificatie gegeven van de totale bruto-belastingopbrengst en de totale kwijtschelding en oninbaarheid.

Specificatie belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln)	Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Bruto-belastingopbrengst	192,9	205,8	219,6
-/- kwijtschelding	7,4	9,5	9,4
-/- oninbaar	0,6	1,5	1,6
Netto-belastingopbrengst	184,9	194,8	208,7

Belastingtarieven

Categorie / belastingsoort	eenheid	TARIEVEN 2023				TARIEVEN 2024				stijgingspercentage
		Water	Wegen	Zuiveren	totaal	Water	Wegen	Zuiveren	totaal	
Ingezetenen	Huishouden	€ 114,39	€ 17,42		€ 131,81	€ 123,31	€ 19,04		€ 142,35	8,0%
Gebouwd binnendijs	% WOZ-waarde	0,0293%	0,0062%		0,0355%	0,0324%	0,0069%		0,0393%	10,7%
Gebouwd buitendijs	% WOZ-waarde	0,0073%	0,0062%		0,0135%	0,0081%	0,0069%		0,0150%	11,0%
Ongebouwd - overig - binnendijs	Hectare	€ 91,02	€ 0,00		€ 91,02	€ 99,00	€ 0,00		€ 99,00	8,8%
Ongebouwd - overig - buitendijs	Hectare	€ 22,76	€ 0,00		€ 22,76	€ 24,75	€ 0,00		€ 24,75	8,8%
Ongebouwd - wegen - binnendijs	Hectare	€ 455,10	€ 0,00		€ 455,10	€ 495,00	€ 0,00		€ 495,00	8,8%
Ongebouwd - wegen - buitendijs	Hectare	€ 386,84	€ 0,00		€ 386,84	€ 420,75	€ 0,00		€ 420,75	8,8%
Natuur	Hectare	€ 6,11	€ 0,00		€ 6,11	€ 6,68	€ 0,00		€ 6,68	9,4%
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheid			€ 75,99	€ 75,99			€ 78,59	€ 78,59	3,4%
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid			€ 75,99	€ 75,99			€ 78,59	€ 78,59	3,4%

De tarieven van 2023 en 2024 vertonen verschillen. Dit wordt veroorzaakt door:

- De ontwikkeling van de kosten per heffing. Dit leidt tot een verhogend effect op het tarief.
- De daling van de WOZ-waarden, gemiddeld +/- 5%. Ook dit leidt tot een verhogend effect op het tarief.
- Bijstelling van het percentage voor kwijtschelding. Dit heeft een verlagend effect op het tarief.

De tarieven zoals hierboven in de tabel opgenomen betreffen een combinatie van bovenstaande factoren.

4.6.1 Ontwikkeling belastingdruk 2024: een aantal profielen

Profiel	Programmabegroting 2023 lastendruk		Programmabegroting 2024 lastendruk		verschil buitendijks tov 2023	verschil binnendijks tov 2023
	buitendijks	binnendijks	buitendijks	binnendijks		
Huishoudens						
Huurwoning, éénpersoonshuishouden	€ 208	€ 208	€ 221	€ 221	6,3%	6,3%
Huurwoning, meerpersoonshuishouden	€ 360	€ 360	€ 378	€ 378	5,1%	5,1%
Koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 200.000	€ 387	€ 431	€ 408	€ 457	5,5%	6,0%
Koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 250.000	€ 394	€ 449	€ 416	€ 476	5,6%	6,2%
Koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 750.000	€ 461	€ 626	€ 491	€ 673	6,4%	7,5%
Agrarische ondernemingen						
agrarisch bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 240.000 en 25 hectare ongebouwd	€ 961	€ 2.720	€ 1.033	€ 2.948	7,5%	8,3%
agrarisch bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 40 hectare ongebouwd	€ 1.338	€ 4.178	€ 1.443	€ 4.535	7,9%	8,5%
akkerbouw bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 60 hectare ongebouwd	€ 1.793	€ 5.999	€ 1.938	€ 6.515	8,1%	8,6%
tuinderij bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 3 hectare ongebouwd	€ 496	€ 810	€ 528	€ 872	6,4%	7,6%
Natuurterreinen						
natuurterrein van 1.000 hectare	€ 6.107	€ 6.107	€ 6.681	€ 6.681	9,4%	9,4%
Handel en industrie						
groothandel met Woz-waarde € 2.400.000 en 10 vervuilingseenheden	€ 1.085	€ 1.612	€ 1.147	€ 1.730	5,7%	7,3%
kantoor / klein bedrijf met WOZ-waarde € 150.000 en 3 vervuilingseenheden	€ 248	€ 281	€ 258	€ 295	4,0%	4,8%
middelgroot metaalbedrijf met Woz-waarde € 12.000.000 en 450 vervuilingseenheden	€ 35.819	€ 38.456	€ 37.170	€ 40.086	3,8%	4,2%
Buitendijks						
groot bedrijf, buitendijks met Woz-waarde € 150.000.000	€ 20.300		€ 22.537		11,0%	
bedrijf, buitendijks met Woz-waarde € 5.000.000	€ 677		€ 751		11,0%	
Wegbeheerder						
wegbeheerder 250 hectare binnendijks		€ 113.775		€ 123.750		8,8%

4.7 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een waterschap in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. Op basis van een inventarisatie zijn per programma de mogelijke risico's benoemd. Waar mogelijk zijn deze risico's financieel onderbouwd en is de kans op optreden aangegeven. In bijlage 7.4 is een gedetailleerd overzicht van de risico's per programma opgenomen, evenals de ingeschatte kans van voordoen en het ingeschatte financieel gevolg per risico.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's financieel af te dekken. Het gaat hier om de algemene reserves voor Waterveiligheid, Water, Waterketen en Wegen.

Om na te gaan of de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de risico's te kunnen dekken, wordt gebruik gemaakt van de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Hieronder wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt wat het totaal is aan ingeschatte risico's per programma (inclusief het deel van de algemene risico's wat aan dat betreffende programma wordt toegerekend). Op basis van deze totalen en het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' (vastgesteld in de VV van november 2018), waarin is bepaald dat 85% van het totale reëel financieel gevolg wordt meegenomen, wat de benodigde weerstandscapaciteit is.

<i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Totaal ingeschatte risico's (in €) *	Benodigde weerstandscapaciteit (85%) (in €)
Waterveiligheid	0,8	0,7
Water	0,6	0,5
Waterketen	4,2	3,6
Wegen	0,4	0,3
Totaal	6,0	5,1

*) In bovenstaande tabel zijn de algemene risico's (risico's die vallen onder algemene beleidstaken, algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering en ondersteuning inclusief de niet in te schatten risico's waarvoor een bedrag is opgenomen ter hoogte van € 500.000) toegerekend naar de programma's op basis van de procentuele verdeling genoemd in paragraaf 5.4.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

In het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' heeft de VV het besluit genomen dat gestreefd wordt naar een weerstandsratio per programma van minimaal 1,7 (= middenklasse ruim voldoende). De VV heeft de weerstandsratio bij de programmabegroting 2019 verlaagd naar 1,2 (= middenklasse voldoende).

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2024 weergegeven.

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Stand reserve per 31 december 2024 (in €)	Streefwaarde ratio (ondergrens klasse C)	Huidige ratio weerstandsvermogen	Werkelijke ratio	Beschikbare ruimte reserve (t.o.v. ondergrens klasse C) (in €)
Waterveiligheid	0,9	1,2	C	1,2	0,0
Water	0,7	1,2	C	1,2	0,0
Waterketen	4,3	1,2	C	1,2	0,1
Wegen	0,4	1,2	C	1,2	0,0
Totaal	6,2				0,1

4.8 Houdbare overheidsfinanciën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. Het weerstandsvermogen is voldoende om de onderkende risico's op te vangen. Waterschap Hollandse Delta is in 2024 voor circa 88% gefinancierd met vreemd vermogen. Dit ligt onder het gemiddelde van alle waterschappen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van het waterschap vrij goed is.

Foto: Inlaatgemaal Van Pallandtpolder Goeree-Overflakkee

4.9 Financiering

De kaders voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido), de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie, het Waterschapsbesluit en het treasurystatuut.

4.9.1 Risicobeheer

Kasgeldlimiet

In de wet Fido is vastgelegd dat de hoogte van de kortlopende financiering wordt beperkt door middel van de vastgestelde kasgeldlimiet. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal op 1 januari van het betreffende jaar. Voor 2024 bedraagt het begrotingstotaal € 245,6 miljoen waarmee de kasgeldlimiet uitkomt op € 56,4 miljoen.

Rentegevoeligheid

Er is geen risico op renteschommelingen op bestaande leningen, de rente en de looptijd van deze leningen zijn vastgezet bij het afsluiten. Risico is er alleen bij nieuw af te sluiten leningen en bij herfinanciering van leningen.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld worden ingekaderd door toepassing van de renterisiconorm. De renterisiconorm is erop gericht renterisico's te beperken door spreiding in de looptijden van langlopende geldleningen. De renterisiconorm houdt in dat het bedrag aan aflossingen en het lening bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening in enig jaar de vastgestelde renterisiconorm niet mag overschrijden. De renterisiconorm is wettelijk vastgesteld op 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het begrotingsjaar. De renterisiconorm is € 73,7 miljoen (30% van € 245,6 miljoen). In 2024 bedraagt het af te lossen bedrag voor WSHD € 20,7 miljoen. Hiermee blijft WSHD ruim onder de renterisiconorm.

Berekening renterisiconorm <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Begrotingstotaal	245,6	258,8	265,5	275,4	289,4
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Beschikbare renterisiconorm	73,7	77,6	79,7	82,6	86,8
Renteherzieningen	-	-	-	-	-
Aflossingen	20,7	21,9	25,4	28,2	32,6
Benodigde renterisiconorm	20,7	21,9	25,4	28,2	32,6
Ruimte onder renterisiconorm	53,0	55,7	54,3	54,4	54,2

4.9.2 Financiële risico's

Bij het beheer van de liquide middelen spelen renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en valutarisico een rol. Voor het waterschap zijn de twee laatstgenoemde risico's niet aan de orde omdat WSHD geen via een beurs verhandelbare aandelen heeft en alleen met eigen valuta werkt.

Het renterisicobeheer is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van vreemd vermogen hoger, respectievelijk dat de renteopbrengsten van activa lager zijn dan een gewenst niveau. Zolang de rente op korte financieringsmiddelen lager is dan de rente op lange financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van korte middelen. De berekende grens van de kasgeldlimiet wordt hierbij als maximum aangehouden, tenzij er redenen zijn om hiervan tijdelijk af te wijken, bijvoorbeeld het verlaat opleggen van de omslagheffingen. Het aantrekken van kasgeldleningen kan een instrument zijn om binnen het maximum van de kasgeldlimiet te blijven.

Het kredietrisicobeheer (of debiteurenrisico) is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Dit risico wordt zoveel mogelijk beperkt door het voeren van een strak invorderingsbeleid met de uiteindelijke inschakeling van deurwaarders. Waterschap Hollandse Delta heeft deze taak ondergebracht bij het SVHW.

Het liquiditeitsrisicobeheer is het beheersen van risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjareninvesteringsplanning waardoor de financieringskosten hoger kunnen uitvallen. De beheersing van dit risico is afhankelijk van de hardheid van de cijfers die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

4.9.3 Kasbeheer

Kort geld wordt aangetrokken in de vorm van een rekening-courant krediet, kasgeld- en call-geldleningen bij de huisbankier De Nederlandse Waterschapsbank N.V (NWB) of andere geldverstrekkers die voldoende kredietwaardig zijn. Voor 2024 bedraagt de maximaal aan te vragen kredietlimiet € 56,4 miljoen. Dit is gelijk aan de maximaal toegestane kasgeldlimiet.

Berekening kasgeldlimiet (bedragen x € 1 mln.)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Begrotingstotaal	245,6			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	56,5			
Gemiddelde vlottende schuld	112	161	101,3	91,5
Gemiddelde vlottende middelen	40,1	178,8	122,3	69,8
Netto vlottende schuld	71,9	-17,8	-21	21,7
Kasgeldlimiet	56,5	56,5	56,5	56,5
Ruimte onder kasgeldlimiet	-15,4	74,3	77,5	34,8

4.9.4 Waterschapsfinanciering

Leningenportefeuille

De omvang van de leningenportefeuille wordt per 1 januari 2024 geraamd op € 281,6 miljoen (1 januari 2023 € 260,6 miljoen) en de reguliere aflossing op € 20,7 miljoen (2023 € 19 miljoen). Er vinden in 2024 geen extra aflossingen plaats omdat daarvoor contractueel geen mogelijkheden bestaan.

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. Het renteomslagpercentage wordt 2,35%. In de Programmabegroting 2023 was de renteomslag 1,79%.

Liquiditeitsprognose

De verwachting is dat in 2024 een nieuwe vaste geldlening moet worden afgesloten voor € 10 miljoen.

Daarnaast zal er in oktober 2024 een lening van 20 miljoen gestort worden door de Bank Nederlandse gemeenten. Dit is de 3e storting van de lening van 200 miljoen die in 2022 is aangetrokken. Daarmee is de prognose dat er in 2024 voor € 30 miljoen aan leningen dient te worden afgesloten.

Rente langlopende leningen en aflossingen

De verwachting ten tijde van het opstellen van de begroting is dat de rente voor langlopende leningen in 2024 3,75% (2023 2,75%) zal zijn, en vanaf 2025 4,25%. Medio 2023 bedroeg de rente 3,24% uitgaande van 10 jaar lineair (medio 2022 – 1,65% uitgaande van 10 jaar lineair).

De totaal begrote rentelast 2024 bedraagt € 7,9 miljoen.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	2024	2025	2026	2027	2028
Rente kortlopende schuld	1,5	1,8	1,8	1,8	1,8
Rente langlopende schuld	5,2	6,5	9,0	11,7	14,0
Rente agio	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Totaal rente	7,9	9,4	11,9	14,6	16,9

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	2024	2025	2026	2027	2028
Aflossingen	20,7	21,9	25,4	28,2	32,6
Totaal aflossingen	20,7	21,9	25,4	28,2	32,6

Renteschema

	Omschrijving Bedragen x € 1 mln.				
a1	De externe rentelasten over lange financiering		5,2		
	Agio		1,2		
a2	De externe rentelasten over korte financiering		1,5		
					7,9
b	Externe rentebaten			-/-	-
	Saldo rentelasten en rentebaten				7,9
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-		
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	-		
c3	De rentebaar van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+	-		
				-/-	-
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				7,9
d1	Rente over eigen vermogen			+	-
d2	Rente over voorzieningen			+	-
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>				7,9
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/-	7,9
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury				0

4.10 Verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Per partij is er sprake van een financieel en een bestuurlijk belang.

Financieel belang: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bestuurlijk belang: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Garantstellingen

Aan diverse (verbonden) partijen zijn financiële garanties verleend die er als volgt uitzien:

Partij (bedragen x € 1 mln.)	Geldverstrekker	% deelneming	Hoofdsom	Rente%	Restant schuld 31/12/2022	Garantstelling
HVC N.V.	NWB	17% van gegarandeerd lening bedrag			€ 34,7 mln. (Gegarandeerd lening bedrag)	€ 0,3 mln.
Unie van Waterschappen	NWB	5,80%	€ 6,0		€ 4,8 mln.	€ 0,3 mln.

In bijlage 7.5 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de direct en indirect verbonden partijen van waterschap Hollandse Delta.

4.11 Bedrijfsvoering

Personele lasten en formatie

Voor het jaar 2024 bedragen de personele lasten, loonkosten en inhuur, 79,7 miljoen. De personele formatie per 1 januari 2024 is vastgesteld op 651,11 formatieplaatsen wat overeenkomt met 2023.

Ziekteverzuim

Op 1 juli 2023 bedroeg het gemiddeld verzuim over 12 maanden 4.1%. Op dezelfde datum in 2022 was dat 5.6%. Het langdurig verzuim is in de afgelopen 12 maanden significant gedaald. Echter het verzuimmanagement vraagt onverminderd onze aandacht gelet op ons relatief oude personeelsbestand. Duurzame inzetbaarheid krijgt in 2024 een nieuwe impuls onder andere op basis van de uitkomsten van het Medewerkeronderzoek 2023 en het periodiek medisch onderzoek (PMO) januari 2024.

Inhuur

Hollandse Delta beschikt over een flexibele schil. Deze is een onlosmakelijk onderdeel van de arbeidsorganisatie. De flexibele schil is bedoeld voor het opvangen van:

- pieken in het werk;
- een tekort aan capaciteit door verloop/ziekteverzuim; en/of
- een (tijdelijk) gemis aan noodzakelijke kennis.

Gelet op het tijdelijke karakter van deze inzet bestaat de flexibele schil voornamelijk uit inhuur. De inzet van de inhuur wordt apart opgenomen in budgetten, daarnaast wordt een beroep gedaan op de vrije loonruimte.

Personeelsverloop

Hollandse Delta kent een gemiddeld verloop van circa 8%. Het vervullen van vacatures vraagt tijd, een medewerker is nu eenmaal sneller vertrokken dan dat er een nieuwe is gevonden. Gelet op de ontwikkeling van de arbeidsmarkt zal het meer creativiteit, tijd en aandacht vragen om nieuwe medewerkers aan te trekken. Dit betekent dat ten behoeve van de continuïteit, vooruitlopend op de instroom van vast personeel, extra wordt ingehuurd. Daarnaast zien we een toename van het aantal schaarse functies waar met name ZZP'ers zich melden. Dit zal in 2024 naar verwachting vaker het geval zijn.

Ook voor de uitvoering van projecten wordt een beroep gedaan op inhuur. Het totale volume aan investeringsprojecten fluctueert van jaar tot jaar. De vaste formatie is gericht op het kunnen uitvoeren van de 'standaard' omvang aan investeringsprojecten. Het surplus wordt opgevangen door gebruik te maken van flexibele capaciteit.

Trainees/workmates

Hollandse Delta stimuleert de instroom van jongere medewerkers door het beschikbaar stellen van formatieplaatsen voor trainees en workmates. Het streven is om de trainees en workmates na afronding van het traject te laten instromen op reguliere vacatures. Voor het jaar 2024 zijn 5 traineeplaatsen (0,9 fte per plaats) gereserveerd, 4 trainees ten behoeve van het primair proces en 1 trainee voor de bedrijfsvoering. Het traject "workmates" is bedoeld voor de instroom van medewerkers die via een beroeps begeleidende leerweg (BBL-opleiding) een opleiding volgen. Voor dit traject zijn 5 fte gereserveerd.

Door extra inzet vanuit recruitment voor het actief ophalen van stageopdrachten, uitzetten van deze opdrachten en begeleiden van de instroom verwachten we een toename van het aantal stagiaires in 2024.

Participatiewet

In het kader van de Wet banenafpraak (ook wel participatiewet en participatiequotum) heeft Hollandse Delta een wettelijke opgave voor het realiseren van 25 banen in 2024 (op basis van 25,5 uur per week). Het betreffen intensieve trajecten die een goede introductie en begeleiding vragen. Bij de invulling van de banen is het behalen van het quotum niet het streven. Het gaat om het realiseren van een duurzame en passende plaatsing. Met 11 gerealiseerde banen medio 2023 schept Hollandse Delta een verplichting naar 2024. Het streven is om het af te sluiten met 20 gerealiseerde banen.

CAO

Met een looptijd van 12 maanden loopt de CAO op 1 januari 2024 af. In de begroting 2024 wordt vooralsnog uitgegaan van een loonstijging van 5%.

Delta academie

Onder de vleugels van de Delta academie wordt breed ingezet op een breed aanbod van opleidingen en workshops ten behoeve van de ontwikkeling en duurzame inzet van medewerkers. Het waterschap als lerende organisatie is daarin de rode draad. Extra aandacht is er voor de (verplichte) veiligheidsopleidingen (inclusief veiligheidsbewustzijn) en de veranderende organisatie.

Organisatie ontwikkeling

In 2023 is de basis gelegd voor onze ambtelijke strategie en ons alignment hierop. Alignment betekent dat iedereen in de organisatie over de te volgen strategie een gedeeld beeld en begrip heeft en dat kan vertalen naar betekenis voor het eigen werk.

Met begrip van onze historische achtergrond, en met kennis van onze organisatorische context en de te realiseren bestaande bestuurlijke koers zijn de volgende doelen, keuzes en waarden geprioriteerd:

Deze gekozen doelen, keuzes en waarden zijn voorzien van een eerste definitie.

Strategische doelen	Strategische keuzes	Cultuurwaarden
☐	☐	☐
☐ OPGAVEN CENTRAAL*	☐ SAMENWERKEN IN (ECO)SYSTEMEN	☐ ZICHTBAAR
☐ BEHEER OP ORDE	☐ VEILIGHEID VOOROP	☐ VERBINDEN
☐ LERENDE ORGANISATIE	☐ DUURZAME INZETBAARHEID	☐ VERTROUWEN
☐ VERSTERKEN INFORMATIEPOSITIE	☐ INZICHT & OVERZICHT	☐ ONTWIKKELINGSGERICHT of DUURZAAM (keuze volgt)

* Volledige titel: Opgaven centraal vanuit externe oriëntatie en samenwerking

2024 staat in teken om vanuit leiderschap sturing te geven aan strategierealisatie en de hierbij benodigde organisatieontwikkeling. De sturing heeft als doel het initiëren van een beweging die ons in staat stelt om in een snel veranderende omgeving de juiste koers te houden en daarin goed te presteren. Een beweging die we samen maken met zichtbaar enthousiaste en betrokken professionals die ieder voor zich weten wat hun bijdrage aan de strategie is en zich continu weten te ontwikkelen om voor nu en de toekomst relevant te blijven. Daarmee vormen de gekozen doelen, keuzes en waarden feitelijk de paraplu over het geheel van activiteiten op de zes thema's waarop we onze organisatieontwikkeling eerder hebben gefundeerd én de momenteel drie in uitvoering genomen zogenaamde transformatieve opgaven. We noemen deze opgaven transformatief, omdat deze opgaven om een manier van werken en organiseren vragen die geheel anders is dan waarmee we tot nu toe vertrouwd zijn.

4.12 Wet open overheid

Wet open overheid (Woo) is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet is bedoeld om de overheid transparanter te maken en zo het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en economische ontwikkeling beter te dienen. De Woo maakt toegang tot publieke informatie expliciet tot een recht van burgers. De Woo voorziet in een opener overheid dan de Wob, bijvoorbeeld door actieve openbaarmaking van verschillende informatiecategorieën verplicht te stellen. De wet is op 1 mei 2022 in werking getreden.

Met het in 2023 opgestelde uitvoeringsplan is een strategie gekozen waarin stapsgewijs per informatiecategorie een beschrijving van het werkproces (van initiatie tot publicatie) wordt gemaakt om dit vervolgens te gaan operationaliseren. Daarbij is de volgorde van de te implementeren informatiecategorieën enerzijds gebaseerd op de landelijk gehanteerde volgorde en anderzijds op de mate van behoefte vanuit de omgeving. In 2024 zullen de dan reeds geoperationaliseerde informatiecategorieën vanuit 2023 verder doorontwikkeld worden en de nog te implementeren informatiecategorieën als werkproces beschreven worden en geoperationaliseerd worden.

4.13 EMU-saldo

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van het Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo weergegeven. In deze tabel is de vanuit de Unie van Waterschappen geadviseerde individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van WSHD opgenomen. Uit de tabel blijkt dat het geraamde EMU-saldo een tekort vertoont. Dit wordt met name veroorzaakt door de te verwachten investeringen in die jaren. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves	-12,7	-13,0	-5,2	-3,9	-1,6	-1,0
2 Invloed investeringen						
2a bruto investeringsuitgaven min	57,5	85,9	100,4	115,3	97,1	54,7
2b investeringsbijdragen van derden plus	2,9	15,4	22,5	9,3	10,5	9,0
2c verkoop mva en iva plus						
2d afschrijvingen plus	25,2	26,9	31,1	32,5	33,8	34,7
3 Invloed van voorzieningen						
3a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie plus	0,5	0,6	0,5	0,4	0,3	0,4
3b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie min						
3c betalingen rechtstreeks uit voorzieningen min	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6
3d evt. externe vermeerderingen van voorzieningen plus						
4 invloed reserves						
4a evt. betalingen rechtstreeks uit reserves min						
4b evt. externe vermeerderingen van reserves plus						
5 Deelnemingen en aandelen						
5a boekverlies plus						
5b boekwinst min						
Geraamd EMU-saldo WSHD	-42,2	-56,7	-52,1	-77,5	-54,5	-12,1
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macreferentiewaarde	-30,0	-37,8	-38,2	-38,7	-39,1	-39,5
Vershil (+ = ruimte; - = tekort)	-12,2	-18,9	-13,9	-38,8	-15,4	27,4

5 Financiële overzichten

5.1 Ontwikkeling kosten en opbrengsten

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Realisatie 2022	Begroot 2023	Begroot 2023 - Jaarschijf 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten								
Rente & Afschrijving	27,1	29,6	33,0	33,6	39,4	43,3	47,3	50,5
Personeelslasten	67,9	80,5	76,4	79,7	78,9	80,6	82,3	84,1
Goederen en diensten van derden	100,5	112,5	120,4	117,5	126,8	127,9	130,9	139,2
Bijdragen aan derden	13,1	13,7	13,3	13,9	13,0	13,1	14,3	14,9
Toev. Reserves en Voorzien./ onvoorzien	1,3	0,9	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7
Doorberekeningen	0	-0,2	0	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	210,0	237,1	244,1	245,6	258,8	265,5	275,4	289,4
Baten								
Financiële baten	-1,9	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Personeelsbaten	-0,8	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Goederen en diensten aan derden	-5,2	-4,4	-3,6	-2,8	-2,3	-2,1	-2,1	-2,1
Bijdragen van derden	-15,4	-12,2	-14,3	-12,2	-14,3	-13,3	-12,9	-17,6
Waterschapsbelastingen	-180,6	-194,8	-205,2	-208,7	-226,6	-235,9	-248,4	-258,3
Interne verrekeningen	-5,7	-11,2	-8,6	-6,8	-8,4	-8,4	-8,4	-8,4
Doorberekeningen	0	0,3	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-209,6	-224,3	-233,7	-232,5	-253,5	-261,6	-273,8	-288,4
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0,4	12,8	10,4	13,0	5,2	3,9	1,6	1,0
Toevoeging aan reserves	0,7	4	0	0,3	0	0	0	0,2
Onttrekking aan reserves	-17,9	-17,8	-10,0	-13,3	-5,2	-3,9	-1,6	-1,2
Saldo van baten en lasten na bestemming	-16,8	-1,1	0,4	0,0	-0,0	-0,0	0,0	-0,0

5.2 Ontwikkeling bruto investeringen

Overzicht van de activiteiten op basis van bruto cashflow aan investeringen voor de jaren 2024 en verder.

Programma <i>(bedragen in 1 mln.)</i>	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Waterveiligheid	3,9	12,0	23,0	11,0	11,8	13,0
Voldoende en Schoon Water	15,0	14,2	5,4	17,3	13,8	9,3
Waterketen	17,1	33,0	50,9	72,7	58,1	19,9
Wegen	14,9	24,5	20,1	13,3	12,4	12,5
Bestuur en Organisatie	6,7	2,2	1,0	1,0	1,0	-
Eindtotaal	57,5	85,9	100,4	115,3	97,1	54,7

5.3 Overzicht exploitatie van programma's naar taken

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Totaal	Watersysteemheffing	Zuiveringsheffing	Wegenheffing
Waterveiligheid	23,0	23,0		
Water	63,3	63,3		
Waterketen	89,6		89,6	
Wegen	13,8			13,8
Bestuur en Organisatie	27,6	17,0	8,4	2,1
Algemene dekkingsmiddelen	4,5	2,0	1,9	0,5
Nettolasten	221,7	105,3	100,0	16,4
Mutaties reserves				
Onttrekkingen				
Waterveiligheid	-1,2	-1,2		
Water	-6,7	-6,7		
Waterketen	-2,9		-2,9	
Wegen	-1,9			-1,9
Bestuur en organisatie	-0,6	-0,3	-0,3	-0,1
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal onttrekkingen	-13,3	-8,2	-3,1	-2,0
Toevoegingen				
Waterveiligheid	0,2	0,2		
Water				
Waterketen				
Wegen	0,0			0,0
Bestuur en organisatie				
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal toevoegingen	0,3	0,2		0,0
Totaal mutaties reserves	-13,0	-8,0	-3,1	-1,9
Te dekken door belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	-97,4	-97,4		
Zuiveringsheffing	-96,8		-96,8	
Wegenheffing	-14,5			-14,5
Totaal belastingopbrengsten	-208,7	-97,4	-96,8	-14,5
Saldo baten en lasten na bestemming				

5.4 Overzicht gecomprimeerde staat van lasten en baten per programma

Omschrijving (bedragen in mln.)	Realisatie 2022	Begroot (incl. wijzigingen) 2023	Begroot (incl. wijzigingen) 2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Waterveiligheid								
Lasten	25,1	25,4	28,8	25,7	27,1	26,8	27,7	34,0
Baten	-6,9	-4,7	-6,6	-3,7	-5,0	-3,7	-2,8	-7,3
Totaal Waterveiligheid	18,2	20,8	22,2	22,0	22,1	23,1	24,9	26,6
Voldoende en Schoon Water								
Lasten	57,9	64,0	64,0	66,2	67,2	66,1	67,7	68,9
Baten	-12,2	-12,7	-9,3	-9,6	-5,4	-4,7	-3,4	-3,2
Totaal Voldoende en Schoon Water	45,7	51,3	54,8	56,6	61,7	61,5	64,3	65,7
Waterketen								
Lasten	79,1	90,2	87,8	93,3	98,4	101,9	106,0	109,2
Baten	-6,9	-7,9	-6,2	-6,5	-5,1	-4,4	-4,0	-4,0
Totaal Waterketen	72,2	82,3	81,6	86,7	93,4	97,5	102,0	105,2
Wegen								
Lasten	22,0	21,3	23,7	24,3	26,7	28,3	29,0	30,0
Baten	-12,2	-11,6	-11,0	-12,4	-12,0	-12,2	-12,2	-12,1
Totaal Wegen	9,8	9,7	12,7	11,9	14,7	16,1	16,8	17,8
Bestuur en Organisatie								
Lasten	20,9	34,4	32,8	30,3	32,6	34,0	35,4	36,7
Baten	-6,3	-9,0	-3,9	-3,4	-3,1	-3,1	-3,0	-3,0
Totaal Bestuur en Organisatie	14,6	25,4	29,0	26,9	29,4	30,9	32,3	33,6
Dekkingsmiddelen								
Lasten	5,7	5,8	6,9	6,0	6,8	8,4	9,5	10,8
Baten	-183,0	-196,3	-206,7	-210,2	-228,1	-237,4	-249,9	-259,8
Totaal Dekkingsmiddelen	-177,3	-190,5	-199,8	-204,2	-221,3	-229,1	-240,4	-249,0
Eindtotaal	-16,8	-1,1	0,4	-	-	-	-	-

5.5 Balansontwikkeling

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	1-1-2024	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Activa						
Immateriële vaste activa	66,8	69,4	66,8	63,2	59,7	56,4
Materiële vaste activa	319,0	359,6	409,0	486,5	543,5	586,7
Financiële vaste activa	4,2	3,7	3,2	2,7	4,4	3
Totaal vaste activa	390,0	432,7	479,0	552,4	607,6	646,1
Vlottende activa						
Totaal vlottende activa						
Totaal activa	390,0	432,7	479,0	552,4	607,6	646,1
Passiva						
Algemene reserves	7,4	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2
Bestemmingsreserves	29,3	24,3	22,6	20,8	19,2	18,2
Egalisatiereserves	27,8	21,0	17,5	15,4	15,4	15,4
Totaal eigen vermogen	64,5	51,5	46,3	42,4	40,8	39,8
Voorzieningen	10,4	10,3	10,2	10,1	9,9	9,8
Langlopende schulden	281,6	291	339,1	399,8	461,6	504
Kasgeldleningen	33,5	56,0	56,0	56,0	56,0	56,0
Vlottende passiva		23,9	27,4	44,1	39,3	36,5
Overige vlottende passiva						
Totaal vlottende passiva	33,5	79,9	83,4	100,1	95,3	92,5
Totaal passiva	390,0	432,7	479,0	552,4	607,6	646,1

6 Vaststelling Programmabegroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028

Vergaderdatum: 23 november 2023

iBabs : 572

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP PROGRAMMABEGROTING 2024 EN MEERJARENRAMING 2025-2028

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 10-10-2023;

overwegende dat:

-

gelet op:

- artikel 77 Waterschapswet;
- artikel 99 tot en met 101 van de Waterschapswet.

BESLUIT:

- a. De Programmabegroting 2024 vast te stellen en daarmee de bedragen voor 2024 per programma, tot een totaal van € 245,6 miljoen aan lasten.
- b. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2025-2028.
- c. Het college van dijkgraaf en heemraden te mandateren voor het vrijgeven van de in de vertrouwelijke bijlage in kolom M met DH gecategoriseerde investeringen conform artikel 2.9 van het delegatie- en mandaatbesluit WSHD.
- d. In te stemmen met het aanhouden van een weerstandsratio van 1,2 voor het bepalen van de hoogte van de algemene reserves.
- e. In te stemmen met de volgende mutaties binnen de reserves:

Waterveiligheid

- Toevoegingen algemene reserve Waterveiligheid € 0,2 miljoen
- Onttrekking tariefegalisatiereserve watersysteemheffing € 1,2 miljoen

Schoon & Voldoende Water

- Onttrekking algemene reserve Water € 0,2 miljoen
- Onttrekking bestemmingsreserve Baggeren € 3,2 miljoen
- Onttrekking bestemmingsreserve Onderhoud CMK € 0,2 miljoen
- Onttrekking bestemmingsreserve CMK monitoring € 0,1 miljoen
- Onttrekking tariefegalisatiereserve watersysteemheffing € 3,0 miljoen

Waterketen

- Onttrekking algemene reserve Waterketen € 1,0 miljoen
- Onttrekking tariefegalisatiereserve zuiveringsheffing € 1,9 miljoen

Wegen

- Toevoeging algemene reserve Wegen € 0,05 miljoen
- Onttrekking bestemmingsreserve wegen € 1,0 miljoen
- Onttrekking bestemmingsreserve personele capaciteit wegen € 0,3 miljoen
- Onttrekking tariefegalisatiereserve wegenheffing € 0,6 miljoen

Bestuur & Organisatie

- Vrijval algemene reserve Algemene beleidstaken € 0,3 miljoen
- Onttrekking bestemmingsreserve Digitalisering € 0,3 miljoen

- f. In te stemmen met het aan het college van dijkgraaf en heemraden mandateren van het inzetten van de post onvoorzien van maximaal € 0,25 miljoen met verantwoording achteraf via de planning & control producten.

- g. Ter dekking van de financieringsbehoefte het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:
- Het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courant verhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet van € 56,4 miljoen.
 - Het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 10 miljoen.

Ridderkerk, 23 november 2023

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

V. Bergsma

J.F. Bonjer

Foto: Noodbemaling Molendijk Puttershoek

7 Bijlagen²

7.1 Potentiële investeringen

Nr	M*	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
Waterveiligheid							
1	VV	7202100324	Sluisdok / schotbalkkering Hellevoets	2023	2023	2023	2023
2	DH	7202100325	Duikersluis Lorregat betonconstructie	2023	2024	2026	2027
3	VV	7202200017	Dijkverst. 17-3 Oostmolendijk Ringdijk HWBP realisatiefase	2027	2029	2028	2029
4	VV	7202200018	VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3	2024	-	2026	2029
Voldoende en Schoon Water							
5	DH	7103100329	KRW maatregelen Kanaal door Voorne	2024	2025	2024	2026
6	DH	7103100346	De Eendragt, fase 2	2024	2026	2024	2026
7	VV	7103100373	Vismigratieroutes	2024	2027	2024	2027
8	VV	7103100374	Vismigratieroutes realisatie na 2027	2027	2032	2027	2032
9		7103100376	Vervanging Beschoeiingen 2023	2023	2023	2023	2023
10	DH	7103100377	Vervanging Beschoeiingen 2024	2024	2024	2024	2024
11	DH	7103100378	Optimaliseren stuw Bolkafstraat (09307ST)	2024	2024	2024	2024
12	VV	7103100379	Invulling wateropgave ZW	2022	2024	2023	2024
13	VV	7103100380	Y11.034 Wateropgave O-N Reijerwaard	2023	2026	2023	2026
14	DH	7103100381	Waterkraan fase 2 Dordrecht	2023	2025	2023	2025
15	DH	7103100382	Automatiseren inlaten - WSHD-breed	2023	2025	2023	2026
16	DH	7103100383	Noodzaak vervangen gemaal Kloosterweg	2024	2026	2024	2026
17		7103100384	Verbind. Watersysteem Eendragtweg-Oost	2023	2023	2023	2023
18	DH	7103100385	Herziening Meetnet	2023	2025	2023	2025

² Investeringsbedragen zijn weggelaten uit deze bijlage om de uitgangspositie van WSHD bij aanbestedingen niet te schaden. De bijlage inclusief investeringsbedragen is vertrouwelijk in te zien voor leden van de VV op het kantoor in Ridderkerk.

Dit betreft de stand van zaken per project per 20 juni 2023. Eventuele besluitvorming nadien die van invloed kan zijn op de status van een project is niet meegenomen in dit overzicht.

Nr	M*	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
19	DH	7103100386	Renovatie inlaat Steenplaats Oude Have	2023	2024	2024	2026
20	DH	7103100387	Uitv Versterking Schutsluis Strijensas	2023	2024	2024	2026
21	DH	7103100388	Optimalisatie watersysteem Berkenrijs	2024	2025	2024	2025
22	DH	7103100389	Vervanging persleiding Nobelstraat OBL	2024	2025	2024	2025
23	DH	7103100390	Renovatie gemaal Weijerse	2024	2026	2025	2027
24	DH	7103100391	Kruising gemaal-inlaat primkering 2023	2023	2024	2025	2026
25	DH	7103100392	Inlaten boezemwatergangen 2023	2023	2024	2024	2026
26	DH	7103100393	Vervanging Duiker 2024 HoO	2024	2024	2024	2024
27	VV	7103100395	Watergebiedsplan Eiland IJsselmonde NO	2024	2026	2025	2028
28	VV	7103100396	Watergebiedsplan Flakkee Oosthoek	2024	2026	2024	2027
29	VV	7103100397	Watergebiedsplan Hoeksche W. Zuid-West	2024	2026	2025	2028
30	VV	7103100398	Watergebiedsplan Dordrecht Stad	2024	2027	2026	2029
31	VV	7103100399	Watergebiedsplan Flakkee Midden	2024	2027	2025	2028
32	VV	7103100400	Watergebiedsplan Goeree Oost	2024	2027	2027	2030
33	VV	7103100401	Watergebiedsplan Hoeksche Waard Midden	2024	2027	2025	2027
34	VV	7103100402	Watergebiedsplan Hoeksche Waard Oost	2024	2027	2025	2028
35	VV	7103100403	Watergebiedsplan Rozenburg	2024	2027	2025	2028
36	VV	7103100404	Watergebiedsplan Voorne Oost	2024	2027	2025	2027
37	VV	7103100405	Watergebiedsplan Voorne West	2024	2027	2025	2028
38	VV	7103100406	Watergebiedsplan Dordrecht Centraal	2024	2027	2025	2028
39	VV	7103100407	Watergebiedsplan Eilnd IJss Breeman	2024	2027	2026	2029
40	VV	7103100408	Watergebiedsplan Goeree West	2024	2028	2026	2029
41	VV	7103100409	Watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid	2024	2028	2027	2030
42	VV	7103100410	Watergebiedsplan Oudeland & Binnenmaas	2024	2027	2025	2028
43	VV	7103100411	Watergebiedsplan Pernis	2024	2027	2025	2028
44	VV	7103100412	Watergebiedsplan Putten	2024	2027	2024	2027
45		7103109998	Risicokrediet Voldoende en Schoon Water	2023	2027	2023	2027
46	DH	7103300145	Vervanging gemaal het Dijkje	2024	2025	2024	2025
47	DH	7103300146	Vervanging duiker Battenoordsedijk (1237DU)	2024	2024	2024	2024
48	DH	7103300147	Vervanging stuw en duikers Bouwdijk	2024	2024	2024	2024

Nr	M*	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
49	DH	7103300148	Renovatie Gemaal de Haas van Dorsser	2025	2027	2025	2027
50	DH	7103300149	Vervangen grondwatermeetnet	2024	2024	2024	2024
51	DH	7103300150	Vervangen Stuwen 2025	2025	2025	2025	2025
52	DH	7103300151	Vervangen Duikers 2025	2025	2025	2025	2025
53	DH	7103300153	Gemaal Arnoldus Botbijlweg	2023	2024	2024	2025
54	DH	7103300154	Renovatie gemaal de Eendragt	2023	2025	2023	2027
55	DH	7103300155	Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad	2023	2024	2023	2024
56	DH	7103300156	Renovatie Gemaal Rozenburg	2024	2027	2025	2027
57	DH	7103300157	Vervanging stuwen 2024 HoO	2024	2024	2024	2024
		Waterketen					
58	DH	7304000076	Renovatie Rioolgemaal Nieuwendijk	2024	2027	2024	2027
59	VV	7304100194	Online meters rwzi Dokhaven	2024	2027	2024	2027
60	DH	7304100196	Vevrangingsinvest. Waterketen 2028	2028	2029	2028	2029
61	VV	7304100198	Investeringen ALM Spijkenisse fase 2	2028	2028	2028	2028
62	VV	7304100199	Investeringen ALM Goeree-Overflakkee fase 2	2028	2028	2028	2028
63	VV	7304100200	ALM ZE Spijkenisse	2025	2035	2024	2035
64	VV	7304100202	Investeringen vanuit ALM ZE Heenvliet	2023	-	2024	-
65	VV	7304100203	Investeringen vanuit ALM ZE Hellevoets	2023	-	2024	-
66	VV	7304100204	Investeringen ALM's Goeree-Overflakkee	2024	2035	2024	2035
67	VV	7304100205	Investeringen vanuit ALM ZE Dokhaven	2023	-	2025	-
68	VV	7304100206	Investeringen vanuit ALM ZE Dordrecht	2023	-	2024	-
69	DH	7304100207	Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2023	2023	2025	2023	2025
70	DH	7304100208	Waterketen 2023 HoO	2023	2025	2023	2025
71	DH	7304100209	Vervangingsinvest. Waterketen 2024	2024	2026	2024	2026
72	DH	7304100210	Vervangingsinvest. Waterketen 2025	2025	2027	2025	2027
73	DH	7304100211	Vervangingsinvest. Waterketen 2026	2026	2028	2026	2028
74	DH	7304100212	Vervangingsinvest. Waterketen 2027	2027	2029	2027	2029
75		7304109998	Risicokrediet Waterketen	2023	2027	2023	2027
76	VV	7304210048	Slibgisting rwzi Dordrecht	2026	2028	2024	2028

Nr	M*	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
77	VV	7304210049	Sliblijn rwzi Dordrecht	2025	2027	2025	2028
78	VV	7304210051	Slibstrategie- ombouw sliblijnen rwzi's buitengebieden	2025	2027	2025	2028
		Wegen					
79	DH	7405120105	Fietsvoorziening Molendijk-Steegjesdk	2023	2024	2023	2024
80	DH	7405130162	Herplantplicht 2027	2027	2027	2027	2027
81	DH	7405130163	Herplantplicht 2028	2028	2028	2028	2028
82	DH	7405130164	Groot onderhoud wegen 2028	2028	2028	2028	2028
83	DH	7405130165	Bermen 2024	2024	2024	2024	2024
84	DH	7405130166	Bermen 2025	2028	2028	2028	2028
85	DH	7405130167	Trajectaanpak Duurzaam Veilig 2024	2024	2024	2024	2024
86	DH	7405130168	Trajectaanpak Duurzaam Veilig 2025	2025	2025	2025	2025
87	VV	7405130169	Aanpak ontsluiting Zuid-West Hoekse W	-	-	2024	2025
88	DH	7405130170	IJsselmondserandweg / van Hofstraat	2023	2025	2023	2026
89	DH	7405130171	Optimalisatie fietsnetwerk	2023	2026	2023	2026
90	DH	7405130172	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2023	2023	2023	2023	2023
91	DH	7405130173	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2024	2024	2024	2024	2024
92	DH	7405130174	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2025	2025	2025	2025	2025
93	DH	7405130178	Herplantplicht 2024	2024	2024	2024	2024
94	DH	7405130179	Herplantplicht 2025	2025	2025	2025	2025
95	DH	7405130180	Herplantplicht 2026	2026	2026	2026	2026
96	DH	7405130181	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2026	2026	2027	2026	2027
97	DH	7405130182	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2027	2027	2028	2027	2028
98	DH	7405130183	Bermen 2023	2023	2023	2023	2023
99	DH	7405210083	Vervangen openbare verlichting 2024	2023	2026	2023	2026
100	DH	7405210084	Vervangen bewegwijzeringsborden	2024	2026	2024	2026
101	DH	7405210085	Vervangen verkeersborden	2024	2026	2024	2026
102	DH	7405210086	Aanpak Trambaanpad	2023	2026	2025	2028
103	DH	7405210087	Metropolitane fietsroute Dordt - Rdam	2024	2024	2024	2024
104	DH	7405210088	Vervangen verkeersregelininstallaties	2023	2023	2023	2024

Nr	M*	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
105	DH	7405210089	Vervanging Kunstwerken	2024	2026	2024	2026
		Bestuur en Organisatie					
106	DH	7607320003	Aanschaf meetwagen	2023	2024	2023	2024
107	DH	7610000011	Vervanging noodcomm. middel cal.org.	2023	2023	2024	2024
108	DH	7811500099	Vervangingsinv ICT Middelen 2024	2024	2024	2024	2024
109	DH	7811500100	Vervangingsinv ICT Middelen 2025	2025	2025	2025	2025
110	DH	7811500101	Vervangingsinv ICT Middelen 2026	2026	2026	2026	2026
111	DH	7811500102	Vervangingsinv ICT Middelen 2027	2027	2027	2027	2027
112	DH	7811800024	Aankoop/ vervanging groot materieel 2024	2024	2024	2024	2024
113	DH	7811800025	Aankoop/ vervanging groot materieel 2025	2025	2025	2025	2025
114	DH	7811800026	Aankoop/ vervanging groot materieel 2026	2026	2026	2026	2026
115	DH	7811800027	Aankoop/ vervanging groot materieel 2027	2027	2027	2027	2027

Toelichting potentiële investeringsprojecten 2023-2027

7.1.1 Programma Waterveiligheid

7202100324 Schotbalkenkering sluisdeurendok Hellevoetsluis

De functie van de sluisdeurendok in Hellevoetsluis is vervallen en de waterkering (schotbalkenkering) voldoet niet aan de beoordelingsnormen. Het dok heeft in het watersysteem slechts een bergingsfunctie, maar biedt wel een kans tot verbetering van de waterkwaliteit in het Kanaal door Voorne. Vandaar dat in de oplossingsrichting rekening gehouden moest worden met een verbinding tussen het water in het dok en het kanaal. Het aanbrengen van een damwand in de kade rondom de sluisdeurendok is het voorkeursalternatief.

7202100325 Duikersluis Lorregat betonconstructie

Uit de inspectie in 2016 van de duiker, die in een primaire waterkering is gelegen, is naar voren gekomen dat deze niet in goede staat verkeert. Herstel is nodig om de primaire kering aan de norm te laten voldoen. Door herstel wordt tevens de huidige afvoercapaciteit van het gemaal Puttershoek richting het Lorregat geborgd voor de toekomst. Herinspectie van de duiker heeft plaatsgevonden in 2021 om progressie van aantasting te analyseren. In 2024 worden nieuwe richtlijnen voor de berekening van betonsterkte verwacht. Op basis van de bevindingen uit de herinspectie en herberekening van de betonsterkte zullen opnieuw conclusies getrokken worden over de te nemen (herstel-)maatregelen.

7202200017 Dijkverst. 17-3 Oostmolendijk Ringdijk HWBP realisatiefase

Normtraject 17-3 (de primaire waterkeringen Oostdijk-Ringdijk-Donkerslootsedijk-Oostmolendijk) ligt aan de noordoostkant van IJsselmonde. In de 1e beoordelingsronde is dit traject afgekeurd (categorie D.). Het traject is daarom opgenomen in het HWBP-programma en zal versterkt moeten gaan worden om te voldoen aan de wettelijke norm in 2050.

7202200018 VLRT-4 – Normtraject nr. 20_3

Normtraject 20_3 ligt aan de oostkant van Voorne-Putten. Het normtraject is één van de 13 meest urgente trajecten volgens de Kennisplatform Risicobenadering (KPR) analyse op basis van VNK-2 (Veiligheid Nederland in Kaart). Het traject is opgenomen in het HWBP-programma en zal versterkt worden om te voldoen aan de wettelijke norm in 2050.

7.1.2 Programma Voldoende en Schoon Water

7103100329 KRW maatregelen Kanaal door Voorne

Dit betreft een KRW-maatregel uit het SGBP-3. Binnen project worden drijvende eilanden en een tweetal natuur vriendelijke oevers (NVO's) in het Kanaal door Voorne aangelegd. Dit om het habitat voor macrofauna en vis te verbeteren en daarmee de waterkwaliteit. Het aanbrengen van de drijvende eilanden is een innovatieve maatregel voor WSHD.

7103100346 De Eendragt, fase 2

Verbetering van de doorspoeling van maalgebied De Eendragt (Piershilsche Gat/Vissersvliet) is een KRW-maatregel uit het SGBP-2. Het mogelijk maken van betere verversing van het watersysteem kan de kwaliteit van het oppervlaktewater in het maalgebied en in het waterlichaam verbeteren. De uitwerking van de oplossing ligt op het vlak van sturing van waterstromen door slim watermanagement.

7103100373 Vismigratieroutes

In het vastgestelde vismigratieplan zijn een vijftal vismigratieroutes benoemd die in 2027 gerealiseerd moeten zijn. Met het vaststellen van het vismigratieplan is ook bedrag benoemd dat wordt toegekend voor het realiseren van deze routes. De vismigratieroutes zullen zo veel mogelijk worden uitgevoerd binnen de watergebiedsplannen.

7103100374 Vismigratieroutes realisatie na 2027

In het vastgestelde vismigratieplan zijn een tweetal vismigratieroutes benoemd die complex van aard zijn en die na 2027 gerealiseerd moeten worden, waarbij de planstudie al wel voor 2027 gestart moet zijn.

7103100378 Optimaliseren stuw Bolkafstraat (09307ST)

Voor het verbeteren van de waterafvoer vanuit het stedelijk gebied van 's Gravendeel naar de benedenstroomse polder wordt deze stuw verbreed en geautomatiseerd.

7103100379 Invulling wateropgave ZW

Dit project geeft invulling aan een deel van de wateropgave en verbetering van de waterkwaliteit binnen de Zwijndrechtsewaard. Samen met de gemeente worden verschillende maatregelen uitgevoerd om kans op wateroverlast te verkleinen.

7103100380 Y11.034 Wateropgave O-N Reijerwaard

In peilgebied Y11.034 in Oud- en Nieuw Reijerwaard, de Beverwaard, bestaat een wateropgave. In samenwerking met de gemeente Rotterdam en woningcorporaties wordt gekeken welke concrete maatregelen getroffen kunnen worden als onderdeel van ontwikkelingen in het gebied. Deze samenwerking heeft concreet vorm gekregen in een consortium vanuit het initiatief Panorama Lokaal.

7103100381 Waterkraan fase 2 Dordrecht

Om het water beter te kunnen sturen richting het stedelijke gebied van Dordrecht is het project Waterkraan gestart. Hierdoor kan schoon water vanuit de Nieuwe Dordtsche Biesbosch gebruikt worden voor de verversing van water in de singels van de wijk Sterrenburg. In fase 2 van dit project zal de gemeente Dordrecht diverse maatregelen uitvoeren om deze verbeterde sturing mogelijk te maken. Het waterschap draagt hier financieel aan bij.

7103100382 Automatiseren inlaten -WSHD-breed

In de zomer van 2018 is voor langere tijd een lage rivierafvoer gecombineerd geweest met een grote watervraag in het gebied. Op basis van een theoretische inschatting is destijds een zoetwatervenster gedefinieerd en zijn inlaten handmatig open en dicht gezet. In de evaluatie van de droogte is als maatregel opgenomen de mogelijkheden voor optimalisatie van de beschikbaarheid van zoetwater te verkennen en zo mogelijk te realiseren. Met

deze investering worden chloridemeters aangebracht bij een aantal kritische inlaten. Met deze informatie kunnen vervolgens de inlaten automatisch worden aangestuurd.

7103100383 Noodzaak vervangen gemaal Kloosterweg

Vijzelgemaal Gemaal Kloosterweg staat tussen peilvak H04.003 en peilvak H04.002 (tussen Klaaswaal en polder het Oudeland van Strijen) en is 49 jaar oud. Het gemaal is langzaam aan het verzakken / scheefzakken en heeft nu een situatie bereikt waarbij het handhaven van peilen in het geding is. Er is regelmatig inzet van een tijdelijke installatie nodig om aan het vastgestelde waterpeil te voldoen. Alvorens te kunnen besluiten over nut en noodzaak van vervanging is het vanuit duurzaamheid van belang onderzoek te doen naar alternatieve afvoerroutes.

7103100384 Verbind. Watersysteem Eendragtweg-Oost

De noordelijke hoofdwatergang watert via een stuw in westelijke richting af naar gemaal De Eendragt. De hoofdwatergang wordt onder reguliere omstandigheden onvoldoende tot vrijwel niet gevoed met water vanuit de inlaat Den Hitsert. Hiermee is het voor een agrarisch gebied met een grootte van ca. 65 ha niet mogelijk om over voldoende water te beschikken voor beregening. De problematiek wordt in de praktijk deels opgelost door grondgebruikers die zelfwater verpompen over de stuw. Dit is een onwenselijke situatie. Een structurele duurzame oplossing die door het waterschap te beheersen is, is wenselijk.

7103100385 Herziening Meetnet

Het meetnet voor het watersysteem wordt als middel gebruikt voor de operationele sturing van het watersysteem en voor verdieping van het systeeminzicht, het wordt gebruikt ter verantwoording van onze investeringen en voor rapportages, o.a. voor het waterbeheerprogramma. De informatiebehoefte, op basis waarvan het huidige meetnet is ontworpen, is niet meer actueel. Op basis van de toekomstige informatiebehoefte wordt de monitoringsstrategie herzien. Het meetnet wordt op basis van deze strategie ontworpen en het huidige meetnet wordt hierop aangepast.

7103100386 Renovatie inlaat Steenplaats Oude Have

De inlaat Steenplaats – Oude Haven ligt aan de boezem van de Strijensche Haven en voedt het achterliggende bemalingsgebied. De inlaat stamt uit de jaren '60 en ligt in een regionale waterkering. Uit de inspectie van 2020 is naar voren gekomen dat deze inlaat (duiker) in zeer slechte staat is. Deze inlaat zal worden gerenoveerd of wordt volledig vervangen.

7103100387 Uitv Versterking Schutsluis Strijensas

Tijdens de uitvoering van de dijkversterking Hoeksche Waard Zuid is gebleken dat het metsel- en voegwerk van de schutsluis Strijensas hersteld moet worden. Er is vervolgens een inspectie uitgevoerd naar de algehele staat van deze sluis. De schutsluis zal worden gerenoveerd en de bediening geëlektrificeerd.

7103100388 Optimalisatie watersysteem Berkenrijjs

Tijdens droge periodes is het lastig om voldoende water in de waterlopen van Oostvoorne te brengen voor doorspoeling en peilhandhaving. Om het knelpunt voor de wateraanvoer naar voorzieningsgebied Berkenrijspad op te lossen worden twee geautomatiseerde peilregelingen aangebracht en wordt een bestaande stuw geautomatiseerd. Om het voorzieningsgebied Berkenrijjs optimaal te laten functioneren hangt deze investering samen met K2023-030 Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad en K2023-037 Renovatie gemaal Weijerse.

7103100389 Vervanging persleiding Nobelstraat OBL

In delen van de Zeeheldenwijk in Oud-Beijerland gaat gemeente Hoeksche Waard in 2023 en 2024 de riolering vervangen en een gescheiden stelsel aanleggen. De asbestcement persleiding van WSHD in de Nobelstraat kan gelijktijdig door de gemeente vervangen worden. Hiervoor wordt gezamenlijk met de Gemeente Hoeksche Waard een samenwerkingsovereenkomst (SOK) opgesteld.

7103100390 Renovatie gemaal Weijerse

Tijdens droge periodes is het lastig om voldoende water in de waterlopen van Oostvoorne te brengen voor doorspoeling en peilhandhaving. Om het knelpunt rondom het aanvoercomplex Weijerse op te lossen wordt het aanvoergebied Berkenrijs vergroot en worden tegelijkertijd aanpassingen gedaan aan het gemaal ter verbetering van de veiligheid, bereikbaarheid en onderhoudbaarheid van het gemaal. Tevens zal ook groot onderhoud aan het gemaal worden uitgevoerd. Om het voorzieningsgebied Berkenrijs optimaal te laten functioneren hangt deze investering samen met K2023-030 Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad en K2023-035 Optimalisatie watersysteem Berkenrijs.

7103100391 Kruising gemaal-inlaat primaire kering 2023

Er wordt nader onderzoek uitgevoerd naar de staat van de leidingen die de primaire waterkering kruisen. Uit dit onderzoek zal blijken welke leidingen afgekeurd zijn en moeten worden vervangen of gerenoveerd.

7103100392 Inlaten boezemwatergangen 2023

Dit betreft investeringen voorzien voor de vervanging van inlaten in boezemwatergangen die technisch gezien einde levensduur zijn. De exacte scope van deze investering volgt uit een nog uit te voeren inspectie.

7103100394 Watergebiedsplan Klein Voorne West

7103100395 Watergebiedsplan Eiland Ijsselmonde NO

7103100396 Watergebiedsplan Flakkee Oosthoek

7103100397 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid-West

7103100398 Watergebiedsplan Dordrecht Stad

7103100399 Watergebiedsplan Flakkee Midden

7103100400 Watergebiedsplan Goeree Oost

7103100401 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Midden

7103100402 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Oost

7103100403 Watergebiedsplan Rozenburg

7103100404 Watergebiedsplan Voorne Oost

7103100405 Watergebiedsplan Voorne West

7103100406 Watergebiedsplan Dordrecht Centraal

7103100407 Watergebiedsplan Eiland Ijss Breeman

7103100408 Watergebiedsplan Goeree West

7103100409 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid

7103100410 Watergebiedsplan Oudeland & Binnenmaas

7103100411 Watergebiedsplan Pernis

7103100412 Watergebiedsplan Putten

Door het opstellen van watergebiedsplannen wordt met gebiedsgericht werken invulling gegeven aan de realisatie van de vastgestelde doelen voor watersystemen. Dit gebeurt op basis van een integrale benadering binnen een cluster van bemalingsgebieden. Het betreft de integrale benadering van de waterkwantiteit (wateropgave), kwaliteit (KRW), de reguliere onderhoudsopgave en optimalisering van het watersysteem.

7103300145 Vervanging gemaal het Dijkje

Gemaal Het Dijkje heeft een belangrijke functie in de ontwatering van IJsselmonde-Oost. Het gemaal is verouderd, de installatie vertoont gebreken en heeft onvoldoende capaciteit. Met deze investering wordt dit gemaal gerenoveerd en voorzien van nieuwe grotere pompen. Hierbij wordt het gemaal ook verduurzaamd doordat de bestaande dieselmotor wordt vervangen door een elektrische motor.

7103300146 Vervanging duiker Battenoordsedijk (1237DU)

De duiker Battenoordsedijk in de gemeente Goeree-Overflakkee bevindt zich in slechte staat. De duiker is op diverse plaatsen aangetast door betonrot. Ook voldoet deze duiker niet aan de huidige hydrologische normen. Deze duiker wordt daarom vervangen en vergroot.

7103300147 Vervanging stuw en duikers Bouwdijk

De stuw en duikers liggen in een belangrijke zoetwateraanvoerroute naar de polders rondom Melissant, Dirksland en Herkingen. Tijdens een inspectie is geconstateerd dat de staat van de stuw en één duiker 'zeer slecht' is. Daarnaast voldoen de afmetingen van de stuw en de duikers in het aanvoertracé niet meer aan de huidige normering en moeten vergroot worden.

7103300148 Renovatie Gemaal de Haas van Dorsser

Het gemaal Haas van Dorsser bij Oude Tonge heeft een belangrijke functie in de oplossing van de wateropgave in het bemalingsgebied. De diesel aangedreven pomp van dit gemaal is technisch afgeschreven en wordt momenteel draaiend gehouden met reserveonderdelen. Om de betrouwbaarheid van het gemaal te vergroten wordt dit gemaal gerenoveerd.

7103300149 Vervangen grondwatermeetnet

Het huidige grondwatermeetnet bestaat circa 10 jaar en is recent getoetst aan de huidige informatiebehoefte. Hieruit bleek dat het te ruim is opgezet en dat geen van de meetpunten momenteel nog functioneert. Er is een nieuw ontwerp gemaakt voor het grondwatermeetnet. De benodigde meetpunten voor dit nieuwe grondwatermeetnet zullen worden hersteld.

7103100376 Vervanging Beschoeiingen 2023

7103100377 Vervanging Beschoeiingen 2024

Jaarlijkse vervangingsinvesteringen voor de beschoeiingen.

7103300157 Vervanging stuwen 2024 HoO

7103300150 Vervangen Stuwen 2025

Jaarlijkse vervangingsinvesteringen voor de stuwen (t/m 2024 opgevoerd vanuit de programmering Huis op Orde)

7103100393 Vervanging Duiker 2024 HoO

7103300151 Vervangen Duikers 2025

Jaarlijkse vervangingsinvesteringen voor duikers (t/m 2024 opgevoerd vanuit de programmering Huis op Orde).

7103300153 Gemaal Arnoldus Botbijlweg

Vanwege beperkte en daarmee onveilige bereikbaarheid van het gemaal wordt een alternatieve locatie gezocht. Op de huidige locatie is onderhoud alleen mogelijk door het inzetten van een ponton in de vestinggracht van Brielle. Door het verplaatsen van het gemaal naar een andere locatie wordt uitvoeren van het onderhoud en de bediening veiliger, eenvoudiger en goedkoper.

7103300154 Renovatie gemaal de Eendragt

Gemaal De Eendragt bemaalt het gehele bemalingsgebied De Eendragt in het zuidwesten van de Hoeksche Waard. Het gemaal is sterk verouderd en moet gerenoveerd te worden. Het gemaal is tevens onderdeel van één van de vismigratieroutes en wordt vispasseerbaar gemaakt. Deze reeds bekende opgave is onderdeel van de analyse van watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid West, de scope is naar de laatste inzichten aangepast.

7103300155 Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad

Tijdens droge periodes is het lastig om voldoende water in de waterlopen van Oostvoorne te brengen voor doorspoeling en peilhandhaving. Om de aanvoercapaciteit te verhogen wordt de capaciteit van gemaal Berkenrijspad vergroot, wordt een nieuwe persleiding aangelegd en wordt een bestaande persleiding deels verlegd. Om het voorzieningsgebied Berkenrijs optimaal te laten functioneren hangt deze investering samen met K2023-035 Optimalisatie watersysteem Berkenrijs en K2023-037 Renovatie gemaal Weijerse.

7103300156 Renovatie Gemaal Rozenburg

Bij gemaal Rozenburg (1966) zijn diverse gebreken geconstateerd, zowel onder als boven de waterlijn. Aangezien dit gemaal het enige uitbmalingspunt is voor het bemalingsgebied van Rozenburg vervult dit gemaal een cruciale functie in de waterhuishouding. Om het gemaal weer in optimale staat te brengen moeten er diverse componenten worden vervangen en diverse aanpassingen aan het gemaal worden uitgevoerd.

7.1.3 Programma Waterketen

7304000076 Renovatie Rioolgemaal Nieuwendijk

De gemeente Hoeksche Waard gaat het rioolstelsel in Nieuwendijk renoveren. Het rioolstelsel is einde levensduur en in dermate staat dat er een kans bestaat dat er gaten in de riolering en de daarboven gelegen straat vallen. Met het nieuwe ontwerp van het rioolstelsel zal de nieuwe aanvoerleiding 1 meter onder de kelder van het huidige rioolgemaal komen. Dit rioolgemaal is in eigendom en beheer bij WSHD. Als het rioolgemaal niet wordt aangepast, zal het niet meer mogelijk zijn het afvalwater van Nieuwendijk te transporteren naar de rioolwaterzuivering.

7304100194 Online meters rwzi Dokhaven

RWZI Dokhaven is in 1987 in gebruik genomen conform de toenmalige standaarden van processturing. In de loop der jaren is een beperkt aantal online meters (kwaliteitsmetingen) in het proces opgenomen. Belangrijke procesmetingen worden hierdoor nog veelal handmatig uitgevoerd. Klimaatverandering vraagt om meer inzicht in de procesvoering en een verdergaande automatisering van de processturing. Noodzakelijk om deze stap te kunnen maken is het implementeren van online meters met de daarbij behorende technische automatisering. Op de 19 andere rwzi's wordt momenteel het project "online meters waterlijn rwzi's" uitgerold. Uit de ALM Dokhaven is gebleken dat het aanbrengen van online meters een goede risicobeheersingsmaatregel is. De investering is in lijn met de aanpak en voorkeursvariant voor de toekomst van Dokhaven.

7304100198 Investerings ALM Spijkenisse fase 2

In de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant voor de zuiveringskring Spijkenisse, zijn maatregelen opgenomen die buiten scope van het nu in voorbereiding zijnde investeringsprogramma (fase 1) vallen. Om een duidelijker onderscheid aan te brengen qua scope en fasering zijn betreffende maatregelen als losse en nieuwe investering opgevoerd (fase 2) en buiten de planperiode geplaatst. Programmering en uitvoering van een opgave met onderhavige omvang is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de planning & control (P&C) -cyclus.

7304100199 Investerings ALM Goeree-Overflakkee fase 2

In de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant voor de zuiveringskring Goeree-Overflakkee, zijn maatregelen opgenomen die buiten scope van het nu in voorbereiding zijnde investeringsprogramma (fase 1) vallen. Om een duidelijker onderscheid aan te brengen qua scope en fasering zijn betreffende maatregelen als losse en nieuwe investering opgevoerd (fase 2) en buiten de planperiode geplaatst. Programmering en uitvoering van een opgave met onderhavige omvang is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de planning & control (P&C) -cyclus.

7304100200 ALM ZE Spijkenisse fase 1

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant is de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Spijkenisse opgesteld. Programmering en uitvoering van deze opgave is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de planning & control (P&C) -cyclus. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart en is ten behoeve van de voorbereidingen het krediet 7304100171 ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse toegekend.

7304100202 Investerings vanuit ALM ZE Heenvliet

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant wordt de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Heenvliet opgesteld. Programmering en uitvoering van deze opgave is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus.

7304100203 Investerings vanuit ALM ZE Hellevoetsluis

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant wordt de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Hellevoetsluis opgesteld. Programmering en uitvoering van deze opgave is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus.

7304100204 Investerings ALM's Goeree-Overflakkee fase 1

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant is de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Goeree-Overflakkee opgesteld. Programmering en uitvoering van deze opgave is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart en is ten behoeve van de voorbereidingen het krediet 7304100171 ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse toegekend.

7304100205 Investerings vanuit ALM ZE Dokhaven

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant wordt de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Dokhaven opgesteld. Programmering en uitvoering van deze opgave is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus.

7304100206 Investerings vanuit ALM ZE Dordrecht

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant wordt de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Dordrecht opgesteld. Programmering en uitvoering van deze opgave is een continu proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus.

7304100207 Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2023

7304100208 Waterketen 2023 HoO

Er is een grote werkvoorraad ontstaan van noodzakelijke vervangingswerkzaamheden op de rwzi's. Deze investeringen dragen bij aan het op orde komen voor het programma Waterketen. De vervangingsinvesteringen die vallen onder deze kredieten zijn in de loop van 2023 vrijgemaakt.

7304100209 Vervangingsinvest. Waterketen 2024

7304100210 Vervangingsinvest. Waterketen 2025

7304100211 Vervangingsinvest. Waterketen 2026

7304100212 Vervangingsinvest. Waterketen 2027

7304100196 Vervangingsinvest. Waterketen 2028

Installatie-onderdelen van zuiveringen en rioolgemalen die aan het einde van de technische levensduur zijn, dienen vervangen te worden om hun functie te blijven behouden.

7304210048 Slibstrategie - Slibgisting rwzi Dordrecht

Vanuit de bestuurlijk vastgestelde slibstrategie is naar voren gekomen dat er wordt overgegaan op centrale vergisting op Dordrecht. De nieuwe gistinginstallatie gaat al het nog niet vergiste slib van WSHD (slib van rwzi Dordrecht en 15 andere rwzi's) behandelen. Met deze investering kan WSHD

invulling geven aan maximale slibreductie, maximale groengasproductie, kostenbesparing en duurzaamheidsdoelstellingen (zoals energie- en CO2-reductie) zoals opgenomen in het Waterbeheerprogramma en Agenda Duurzaam.

7304210049 Slibstrategie – Vernieuwing Sliblijn rwzi Dordrecht

De gehele slibontwateringslijn Dordrecht, inclusief alle bijbehorende voorzieningen, dateert van begin jaren '90 en is einde technische levensduur. Vanuit de bestuurlijk vastgestelde slibstrategie is naar voren gekomen dat er over gegaan wordt op centrale ontwatering (en vergisting) op Dordrecht. Op rwzi Dordrecht gaat naast het slib van Dordrecht ook het slib van 15 andere rwzi's ontwaterd worden. Om de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de slibverwerking te borgen en invulling te geven aan de centrale ontwatering dient de sliblijn van rwzi Dordrecht vernieuwd te worden.

7304210051 Slibstrategie- ombouw sliblijnen rwzi's buitengebieden

Veel sliblijnen naderen of zijn einde technische levensduur. Vanuit de bestuurlijk vastgestelde slibstrategie is naar voren gekomen dat er wordt overgegaan op centrale ontwatering en vergisting op rwzi Dordrecht. Naast het slib van Dordrecht, zal ook het slib van 15 andere rwzi's (buitengebieden) worden vergist en ontwaterd op rwzi Dordrecht. Om het slib naar Dordrecht te transporteren zijn aanpassingen nodig in de sliblijnen op de 15 rwzi's. Door de toch al autonoom benodigde levensduur investeringen kan synergievoordeel behaald worden.

7.1.4 Programma Wegen

7405120105 Fietsvoorziening Molendijk-Steegjesdijk

De fietsverbinding tussen Goudswaard en Piershil is een ontbrekende schakel in het fietsroutenetwerk. Uitvoering wordt gecombineerd met groot onderhoud. Het project is opgenomen in regionale en provinciale plannen.

7405130178 Herplantplicht 2024

7405130179 Herplantplicht 2025

7405130180 Herplantplicht 2026

7405130162 Herplantplicht 2027

7405130163 Herplantplicht 2028

Jaarlijkse vervangingsinvestering voor uitvoering van de herplantplicht zoals opgenomen in het Groenbeleidsplan

7405130172 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2023

7405130173 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2024

7405130174 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2025

7405130181 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2026

7405130182 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2027

7405130164 Groot onderhoud wegen 2028

De wegen van WSHD worden getoetst volgens de Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW) normering. Om te zorgen dat de wegen aan het bestuurlijk afgesproken kwaliteitsniveau voldoen is er jaarlijks een krediet opgenomen voor het

uitvoeren van groot-onderhoud aan de wegen. Op basis van het voorstel streefwaarde onderhoudskwaliteit wegverharding wat in september door de VV is vastgesteld zijn de kredieten voor het grootonderhoud wegen naar boven bijgesteld.

[7405130183 Bermen 2023](#)

[7405130165 Bermen 2024](#)

[7405130166 Bermen 2025](#)

Om de verkeersveiligheid van de wegbermen te kunnen borgen en bij te dragen aan de duurzaam veilige inrichting van de weg, is het noodzakelijk om bermen te vernieuwen of te vervangen. Deze werkzaamheden worden zoveel mogelijk in combinatie met het groot-onderhoud uitgevoerd.

[7405130167 Trajectaanpak Duurzaam Veilig 2024](#)

[7405130168 Trajectaanpak Duurzaam Veilig 2025](#)

Deze investering betreft het duurzaam veilig inrichten van wegen conform landelijke richtlijnen en de functie van de weg in het netwerk. Uitvoering vindt plaats in combinatie met groot onderhoud aan de/het betreffende traject(en).

[7405130169 Aanpak ontsluiting Zuid-West Hoeksche Waard](#)

De gemeente Hoeksche Waard en waterschap Hollandse Delta werken gezamenlijk aan een betere ontsluiting van het zuidwestelijke deel van de Hoeksche Waard. Daarbij gaat het enerzijds om een doorontwikkeling van de vorkstructuur uit de Mobiliteitsagenda Hoeksche Waard. Daarbij wordt beoogd de bereikbaarheid te verbeteren en de bestaande verkeersstromen te herstructureren. Anderzijds wordt, ten westen van Goudswaard, gewerkt aan de ontwikkeling van de Leenheerenpolder (woningbouw, natuur). De ontsluiting van dit gebied vraagt om een aanpassing van de bestaande wegen.

[7405130170 IJsselmondserandweg / van Hofstraat](#)

De verkeersafwikkeling op de IJsselmondse Randweg (Barendrecht/Ridderkerk) staat steeds meer onder druk. Mede door de doorontwikkeling van omliggende bedrijventerreinen alsook de toename van het verkeer in het algemeen is vooral op de aanwezige kruispunten sprake van een slechte doorstroming. Daarnaast is de oversteekbaarheid voor voetgangers en (brom)fietsers verslechterd. Dat is vooral voor de verkeersveiligheid een groot aandachtspunt. Ook geeft de onderhoudstoestand aanleiding de weg aan te pakken. De aanpak van de verkeersafwikkeling op de IJsselmondse Randweg (Barendrecht/Ridderkerk) is benodigd om de verschillende opgaven die vanuit de wegentaak ingevuld moeten worden integraal op te pakken.

[7405130171 Optimalisatie fietsnetwerk](#)

In het Wegenbeheerprogramma is de ambitie opgenomen een actieve rol in de mobiliteitstransitie te pakken. Concreet probeert het waterschap bij te dragen aan een toename van het fietsgebruik door het verbeteren van het fietsnetwerk. Daarnaast is het aantal ongevallen onder fietsers de afgelopen jaren toegenomen. Mede ter verbetering van de verkeersveiligheid zal de infrastructuur moeten worden aangepast. Uitvoering vindt, overeenkomstig het Wegenbeheerprogramma, zoveel als mogelijk plaats in combinatie met groot onderhoud aan de betreffende trajecten.

[7405210083 Vervangen openbare verlichting 2024](#)

Het areaal aan openbare verlichting is in het kader van het Wegenbeheerprogramma geïnventariseerd. Daaruit is naar voren gekomen dat er sprake is van een vervangingsopgave, doordat de openbare verlichting einde technische levensduur is. Betreft vervanging van masten, armaturen (inclusief verduurzaming) en het vernieuwen van kasten, kabels en aansluitvoorzieningen in het kader van de elektrische veiligheid.

7405210084 Vervangen bewegwijzeringsborden

In het kader van het wegenbeheerprogramma is het areaal aan bewegwijzeringsborden geïnventariseerd. Deze investering is bedoeld voor het vervangen van en andere levensduur verlengende onderhoudsactiviteiten aan de bewegwijzeringsborden in beheer van het waterschap.

7405210085 Vervangen verkeersborden

In het kader van het wegenbeheerprogramma is het areaal aan verkeersborden geïnventariseerd. Deze investering is bedoeld voor het vervangen van en andere levensduur verlengende onderhoudsactiviteiten aan de verkeersborden in beheer van het waterschap.

7405210086 Aanpak Trambaanpad

Het Trambaanpad (de fietsverbinding tussen Spijkenisse en Hellevoetsluis) is een belangrijke schakel in het fietsnetwerk binnen de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). De MRDH en de provincie hebben de opgave geformuleerd deze route op te waarderen tot snelfietsroute. Door het mede verwezenlijken van deze snelfietsroute pakken we een actieve rol in de mobiliteitstransitie zoals beschreven in onze ambitie uit het Wegenbeheerprogramma. Concreet betekent dit het verbreden van bestaande fietspaden en aanpassen van voorrangregelingen ter verbetering van de verkeersveiligheid en doorstroming.

7405210087 Metropolitane fietsroute Dordrecht – Rotterdam

De fietsverbinding tussen Dordrecht en Rotterdam is een belangrijke schakel in het fietsnetwerk binnen de MRDH en de Drechtsteden. De MRDH en de provincie hebben de opgave geformuleerd deze route op te waarderen tot Metropolitane fietsroute (MFR). Door het mede verwezenlijken van deze MFR pakken we een actieve rol in de mobiliteitstransitie zoals beschreven in onze ambitie uit het Wegenbeheerprogramma. Bestaande wegen zullen worden aangepast, zo mogelijk in combinatie met groot onderhoud en/of dijkversterking.

7405210088 Vervangen verkeersregelinstallaties

Dit betreft een investering voor vervanging van de verkeersregelinstallaties Gebroken Meeldijk en Hoekseweg-Keizersdijk vanwege einde technische levensduur.

7405210089 Vervanging Kunstwerken

Diverse kunstwerken zijn aan vervanging/renovatie toe. Renovatie/vervanging draagt bij aan zowel de doelstellingen voor verkeersveiligheid als voor bereikbaarheid.

7.1.5 Programma Bestuur en Organisatie

7607320003 Aanschaf meetwagen

Om actuele metingen bij bedrijven te kunnen blijven uitvoeren ten behoeve van opgelegde heffingen, wordt de verouderde meetwagen vervangen.

761000011 Vervanging noodcomm. Middel calamiteitenorganisatie

De huidige portofoons dateren uit 2008 worden conform contract jaarlijks gecontroleerd en onderhouden. De portofoons op het hoofdkantoor in Ridderkerk worden ook voor de bedrijfshulpverlening gebruikt. In 2023 wordt gewerkt aan de professionalisering van de calamiteiten-/ crisisorganisatie. In samenhang wordt er gekeken naar de wensen en behoeften die dat meebrengt op het vlak van noodcommunicatiemiddelen. In de eerste helft van 2024 zal op basis van het resultaat het aanbestedingstraject gestart worden om voor de calamiteitenorganisatie een gewenst product aan te schaffen voor tijdens een calamiteit en bij uitval telecommunicatie.

781150099 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2024

7811500100 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2025

7811500101 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2026

7811500102 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2027

Het betreft de meerjarige vervangingsopgave voor ICT Middelen. Elk jaar wordt een deel van de ICT-middelen met betrekking tot de moderne digitale werkplek vervangen. Het gaat hier om laptops, beeldschermen, etc.

7811800024 Aankoop/ vervanging groot materieel 2024

7811800025 Aankoop/ vervanging groot materieel 2025

7811800026 Aankoop/ vervanging groot materieel 2026

7811800027 Aankoop/ vervanging groot materieel 2027

Voor het onderhoud aan onze assets bezit WSHD veel eigen materieel. Om te kunnen blijven voldoen aan de veiligheids- en technische eisen van het groot materieel (denk aan kippers, rolbezems en trommel-en klepelmaaiers) besteden we het onderhoud en de leveringen van dit materieel Europees aan. Daardoor kunnen we het takenpakket van het waterschap veilig en op verantwoorde wijze blijven uitvoeren.

7.2 Geplande investeringen³

Nr	M*	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
Waterketen							
1	DH	7304000055	Bijdrage ren. persleiding RG Holwinde	2025	2025	2025	2025
2	DH	7304000063	Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)	2025	2025	2025	2025
3	DH	7304100192	Influentafsluiters LV Dokhaven	2022	2024	2023	2025
4	VV	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	2025	2027	2025	2027
5	VV	7304210031	Sluisjesdijk 2.0 totaal	2024	2032	2024	2032
Wegen							
6	VV	7405130156	Aanpak Korteweg	2022	2024	2023	2025
7	DH	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge	2022	2024	2023	2025
8	VV	7405210062	Trajectaanpak Duurzaam Veilig	2023	2023	2023	2024

³ Investeringsbedragen zijn weggelaten uit deze bijlage om de uitgangspositie van WSHD bij aanbestedingen niet te schaden. De bijlage inclusief investeringsbedragen is vertrouwelijk in te zien voor leden van de VV op het kantoor in Ridderkerk.

Dit betreft de stand van zaken per project per 20 juni 2023. Eventuele besluitvorming nadien die van invloed kan zijn op de status van een project is niet meegenomen in dit overzicht.

7.2.1 Programma Waterketen

7304000055 Bijdrage ren. Persleiding RG Holwinde

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat rioolgemalen en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn, anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. In het kader van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. Deze bijdrage betreft de renovatie van de persleiding van rioolgemaal Holwinde naar de rwzi Hoogvliet.

7304000063 Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemalen en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. Op basis van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. Deze bijdrage betreft de renovatie van het transportstelsel te Hoogvliet onder de weg, de Aveling. In 2023 is het krediet vrijgemaakt.

7304100192 Influentafsluiters LV Dokhaven

Voor de circa 70 influentafsluiters in Dokhaven is het noodzakelijk onderhoud uit te voeren zonder de totale zuivering stil te leggen. Aan de afsluiters zijn gebreken geconstateerd die levensduur verlengend onderhoud noodzakelijk maken. Het krediet van deze investering is in 2023 vrijgemaakt.

7304100708 Dokhaven bellenbeluchting B-trap

Dit project heeft tot doel het vervangen van het bestaande beluchtingsysteem door een nieuw energie-efficiënt beluchtingsysteem. Hiermee kan een energiebesparing gerealiseerd worden. De uiteindelijke oplossingsrichting en investeringsafweging is onderdeel van de ALM Dokhaven.

7304210031 Sluisjesdijk 2.0 totaal

Na de afronding van de pre-projectfase zijn alle investeringen die vallen onder Sluisjesdijk 2.0 samengevoegd tot een investeringskrediet. In samenwerking met de markt wordt in de ontwerpfase gewerkt aan een integraal ontwerp voor Sluisjesdijk.

7.2.2 Programma Wegen

7405130156 Aanpak Korteweg

In 2022 is de SOK met de gemeente HW getekend voor de aanleg van een vrij liggend fietspad langs de Korteweg. Deze wordt ook duurzaam veilig ingericht. In 2023 is het krediet vrijgemaakt.

7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge

Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Nieuwe Tonge. Het betreft een bijdrage aan de realisatie van een rotonde en een ongelijkvloerse kruising. De overeenkomst met de provincie wordt in 2023 opgesteld.

7405210062 Trajectaanpak Duurzaam Veilig

Deze investering betreft het duurzaam veilig inrichten van wegen conform landelijke richtlijnen en de functie van de weg in het netwerk. Uitvoering vindt plaats in combinatie met groot onderhoud aan de/het betreffende traject(en).

7.3 Lopende investeringen⁴

Nr	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
Waterveiligheid						
1	7001014510	Fase II Dijkverst. HW Zuid HWBP2	2017	2022	2017	2023
2	7202100320	Versterken drie regionale waterkeringen	2019	2023	2019	2023
3	7202200015	Realisatie Zettingsvloeiing V3T	2022	2025	2022	2027
Voldoende en Schoon Water						
4	7103000016	Peilbesluit Adrianapolder	2020	2024	2020	2024
5	7103100199	Spinozapark fase 3	2013	2022	2013	2024
6	7103100219	Nw.BesturingWatersyst TechnAutom (NBWS-TA	2018	2023	2018	2023
7	7103100258	Nieuwe Besturing Watersysteem - BOS	2021	2023	2021	2023
8	7103100282	Y09.019 Wateropgave Hillevliet	2022	2023	2022	2023
9	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas	2020	2023	2020	2024
10	7103100338	Renovatie Gemaal Stellendam	2020	2023	2020	2023
11	7103100342	Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005	2022	2025	2022	2025
12	7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas	2018	2022	2018	2024
13	7103100345	Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	2018	2022	2018	2023
14	7103100359	Inlaatvoorziening Piershilse Haven	2021	2024	2021	2024
15	7103100362	Waterkraan fase 1 Dordrecht	2022	2023	2022	2023
16	7103100363	Waterhuishoud.pl ResrvaatOudelandvStryen	2022	2025	2022	2025
17	7103100368	Waterberging hart van Reyeroord	2022	2024	2022	2024
18	7103100370	Waterberging Zwijndrecht fase 1	2022	2023	2022	2023
19	7103100372	Vervanging Duiker 2023 HoO	2023	2023	2023	2023
20	7103109999	Inflatiekred. Voldoende en Schoon Water	2022	2023	2022	2023
21	7103300123	Gemaal Oudendoorn	2020	2023	2020	2024

⁴ Investeringsbedragen zijn weggelaten uit deze bijlage om de uitgangspositie van WSHD bij aanbestedingen niet te schaden. De bijlage inclusief investeringsbedragen is vertrouwelijk in te zien voor leden van de VV op het kantoor in Ridderkerk.

Dit betreft de stand van zaken per project per 20 juni 2023. Eventuele besluitvorming nadien die van invloed kan zijn op de status van een project is niet meegenomen in dit overzicht.

Nr	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
22	7103300139	Vernieuwen aanvoergemaal Kwakpolder	2022	2024	2022	2024
23	7103300140	Optimalisatie CMK GO Duiker Slechtvalk	2022	2025	2022	2025
24	7103300141	Diesel aangedreven noodbemaling	2021	2023	2021	2023
25	7103300142	NVO KRW waterlichaam De Waal	2022	2022	2022	2023
26	7103300144	Vervanging stuwen 2023 HoO	2023	2023	2023	2023
	Waterketen					
27	7304000064	Leidingverlegging rotonde N218 Oostvoorne	2018	2023	2018	2023
28	7304000071	Renovatie rioolgem Brabant Spijkenisse	2021	2024	2021	2024
29	7304000073	Nieuwbouw rioolgem Hoeksedijk (Maasdam)	2022	2023	2022	2023
30	7304000074	Renovatie rioolgem Middelharnis Dorp	2022	2023	2022	2023
31	7304000075	Renovatie rioolgemaal Heenvliet	2022	2023	2022	2023
32	7304000077	Vervangen Pompen RG prinses Irene straat	2023	2024	2023	2024
33	7304100118	Online meters waterlijn rwzi's	2020	2023	2020	2024
34	7304100121	Vervanging-modernisering TA Waterketen	2022	2025	2022	2026
35	7304100149	Mob. IJzerchloride paxinstallatie rwzi's	2020	2023	2020	2023
36	7304100151	Retourslibafsluiters Dokhaven	2020	2023	2020	2023
37	7304100153	RG Transport Installatie Dokhaven	2020	2022	2020	2023
38	7304100167	Renov. Influentvijzels Hellevoetsluis	2021	2023	2021	2023
39	7304100171	ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse	2021	2028	2021	2028
40	7304100181	Verv meetapparatuur div rwzi/rg 2022	2022	2023	2022	2023
41	7304100182	Vervangen effluentpompen RWZI Oostvoorne	2022	2023	2022	2024
42	7304100184	Vervangen ruimerbrug Oostvoorne	2022	2023	2022	2023
43	7304100185	Vervangen draaikranslager div rwzi's	2022	2023	2022	2023
44	7304100186	Vervangen tweede drukmeter div loc	2022	2023	2022	2023
45	7304100187	Verv luchtlijn+Roostergoedinst Zwijndr	2022	2025	2022	2025
46	7304100188	Installatie spatschermen Spijkenisse	2022	2023	2022	2023
47	7304100190	Verv aansl+verzakt leidingwerk Dordr	2022	2025	2022	2025
48	7304100193	Rwzi Dokhaven Gaswassers en A- en B-trap Slibsilo	2023	2025	2023	2025
49	7304100195	Vervangen hoofdverdelers rwzi Dokhaven	2023	2024	2023	2024

Nr	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
50	7304109999	Inflatiekrediet Waterketen	2022	2023	2022	2023
51	7304210032	Voorbereiding Sluisjesdijk 2.0	2023	2024	2023	2024
52	7304210042	Aanschaf centrifuges Sluisjesdijk	2020	2025	2020	2025
53	7304210050	Vervangen Slibbuffertank Numansdorp	2023	2024	2023	2024
54	7811700014	RWZI Duurzaamheid en Veiligheid IJS.	2022	2024	2022	2024
	Wegen					
55	7405130078	3e Barendrechtseweg Y0246 vak 10 en 15	2020	2022	2020	2023
56	7405130088	Buitenom H0172 vak 40, 45, 50	2020	2024	2020	2024
57	7405130133	Materieel gladheidsbestrijding	2021	2023	2021	2024
58	7405130141	Oudelandsedijk G0780 Dirksland	2021	2023	2021	2024
59	7405130151	Bijdrage N217-Polderweg	2022	2024	2022	2024
60	7405130153	Groot onderhoud regio Oost	2022	2022	2022	2023
61	7405130158	Essentaksterfte 2022	2022	2023	2022	2023
62	7405130159	Fietspad Reedijk	2022	2023	2022	2025
63	7405130160	Groot onderhoud regio West 2023	2022	2023	2022	2023
64	7405130161	Herplantplicht 2023	2023	2023	2023	2023
65	7405139999	Inflatiekrediet Wegen	2022	2023	2022	2023
66	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	2020	2022	2020	2023
67	7405210070	Bijdrage reconstructie A29-N487	2019	2023	2019	2023
68	7405210082	Vervanging openbare verlichting 2022	2022	2023	2022	2023
	Bestuur en Organisatie					
69	7607320002	Aanschaf surveillance vaartuig (RIB)	2023	2023	2023	2023
70	7610000007	Waterschapsverkiezingen 2023	2022	2023	2022	2023
71	7610000009	Fysieke Toegangsbeveiliging	2020	2023	2020	2023
72	7610000010	Integrale veiligheidssignalering	2023	2024	2023	2025
73	7811500097	MDW Glasvezel&ICT werkplek buitenloc.	2022	2023	2022	2023
74	7811700012	Zon op dak	2022	2022	2022	2023
75	7811700013	Duurzaamheid en Veiligheid IJsselmonde	2022	2024	2022	2024

Nr	Objectnr	Omschrijving	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
76	7811700015	Nieuwbouw Loods Strijen	2022	2023	2022	2023
77	7811700016	Vervanging dak Het Schap	2022	2022	2022	2023
78	7811700017	Klimaatinstallatie het Schap	2022	2024	2022	2024
79	7811700018	Klimaatinstallatie Waterschapshuis	2022	2023	2022	2023
80	7811700019	Verlichting Waterschapshuis	2022	2024	2022	2024
81	7811700020	AV middelen Z1 Z2	2023	2024	2023	2024
82	7811709999	Inflatiekrediet Bestuur en organisatie	2022	2023	2022	2023
83	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	2020	2023	2020	2023
84	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	2020	2023	2020	2023
85	7811800022	Vervanging meubilair 2020	2020	2024	2020	2023

7.4 Risico's

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een waterschap in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. Op basis van een inventarisatie zijn per programma de risico's benoemd.

Risico Waterveiligheid	Kans	Financieel gevolg
<p>Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma</p> <p>De gezamenlijke waterschappen dragen 50% bij aan de jaarlijkse kosten voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het Rijk de andere 50%. De totale hoogte van de jaarlijkse kosten van het HWBP is wettelijk vastgelegd en wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de IBOI (Index voor Bruto OverheidsInvesteringen).</p> <p>Van deze 50% wordt 10% als 'projectgebonden bijdrage' ingebracht door de waterschappen, en de resterende 40% wordt als 'solidariteitsbijdrage' door alle waterschappen gezamenlijk bijeengebracht. De verdeling over de waterschappen wordt gerelateerd aan het aantal inwoners en de hoogte van die WOZ-waarde in elk waterschap. Zowel de indexering dijkversterkingsprojecten, de projectgebonden bijdrage als de verdeelsleutel voor de solidariteitsbijdrage worden door het Rijk vastgesteld. Door de Unie van Waterschappen wordt vooraf een meerjarenraming voor de verwachte solidariteitsbijdrage per waterschap opgesteld ten behoeve van de begrotingen van de waterschappen.</p> <p>WSHD neemt deze meerjarenraming over, maar de daadwerkelijke solidariteitsbijdrage kan hoger (of lager) uitvallen op basis van werkelijke kosten, indexering en verdeelsleutel.</p>	50%	€ 0,6 mln.
<p>Herstel schade door bever activiteit</p> <p>De beverpopulatie groeit zeer snel in Nederland en ook in ons werkgebied. De graverij van bevers in waterkeringen zorgt voor een groot risico voor de waterveiligheid. Door de snelle groei van de populatie, de beschermde status en de nog in ontwikkeling zijnde methoden en technieken om schade te voorkomen, zijn de kosten en activiteiten ter bescherming van de waterkeringen lastig te programmeren. Tot dit ontwikkeld is wordt dit opgenomen als risico en niet als post in de exploitatiebegroting. Zowel de kans dat het risico zich zal voordoen als de geschatte omvang van de kosten van het risico nemen vooralsnog jaarlijks toe, zolang de beverpopulatie groeit en preventieve maatregelen niet mogelijk zijn.</p>	40%	€ 0,5 mln.
<p>Onvoorzien onderhoud als gevolg van weersomstandigheden</p> <p>De toename van instabiliteit van het weer heeft ertoe geleid dat de gebruikelijke schades door stormen en vorst minder voorspelbaar zijn geworden. Daarnaast is schade door droogte een relatief nieuw verschijnsel. Gezien de onvoorspelbaarheid van de kosten die met herstel gemoeid zullen zijn, is het goed hiervoor een voorziening in het weerstandsvermogen op te nemen.</p>	50%	€ 0,5 mln.

Risico Voldoende en Schoon Water	Kans	Financieel gevolg
<p>Co-financiering POP3</p> <p>De cofinanciering van het PlattelandsOntwikkelingsProgramma (POP3) programma wordt gedragen door de provincie en WSHD. Ten aanzien van de hoogte van de cofinanciering heeft WSHD een aanname gedaan. Indien het financiële beroep op het POP3 programma hoger wordt dan deze aanname wordt de bijdrage van WSHD hoger dan hetgeen waarmee rekening is gehouden in de begroting. Het risico heeft betrekking op een hogere aanspraak op de regeling dan verwacht.</p>	30%	€ 0,6 mln.
<p>Herstel schade door bever activiteit</p> <p>De beverpopulatie groeit zeer snel in Nederland en ook in ons werkgebied. De graverij van bevers in watergangen zorgt voor een groot risico en schades aan ons watersysteem. Door de snelle groei van de populatie, de beschermde status en de nog in ontwikkeling zijnde methoden en technieken om schade te voorkomen, zijn de kosten en activiteiten ter bescherming van het watersysteem lastig te programmeren. Tot dit ontwikkeld is wordt dit opgenomen als risico en niet als post in de exploitatiebegroting.</p>	50%	€ 0,2 mln.
<p>Hogere kosten afzet bagger vanwege wijzigende wet- en regelgeving</p> <p>Wijzigende wet- en regelgeving t.a.v. milieuvreemde stoffen (zoals PFAS) kan resulteren in hogere kosten voor de afzet van bagger.</p>	25%	€ 0,5 mln.
<p>Vervuiling oppervlaktewater</p> <p>Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.</p>	10%	€ 0,6 mln.
Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
<p>Afname afvalwaterstroom zuiveringsinstallatie Dordrecht</p> <p>De zuiveringsinstallatie in Dordrecht ontvangt een substantiële hoeveelheid bedrijfsafvalwater. Eén bedrijf onderzoekt of zij dit afvalwater met ingang van 2024 zelf kunnen gaan zuiveren. Als dit wordt doorgezet, neemt de afvalwaterstroom op onze zuivering op termijn op jaarbasis met ongeveer 25.000-35.000 v.e. af. Dit komt overeen met een verwachte afname van de inkomsten van circa € 1,9-2,6 miljoen. Omdat de kosten van de zuivering grotendeels vast zijn, zal het zuiveringstarief gaan stijgen. De kans dat dit risico optreedt, is hoog (80%). Aangezien de zuivering nog gebouwd moet worden, zal het effect op de heffing in de loop van 2024 in werking treden. De verwachting is dat het aantal vervuilingseenheden van het bedrijf over een vol jaar gerekend met ca. 30.000 v.e. afneemt.</p>	80%	€ 2,6 mln.
<p>Afvalstoffenbelasting</p> <p>Het verbranden van zuiveringsslib is vrijgesteld van afvalstoffenbelasting. Het voornemen van het kabinet (regeerakkoord 2017) om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, kan een grote invloed hebben op het tarief. Via de Unie van Waterschappen is naar de wetgever gelobbyd om dit voornemen, dat leidt tot het rondpompen van overheidsgeld, te wijzigen. In het huidige regeerakkoord is dit voornemen niet meer genoemd. De verwachting is dan ook dat voor het huidige proces van verbranding van zuiveringsslib geen afvalstoffenheffing zal worden ingevoerd.</p>	10%	€ 3,0 mln.
<p>Garantstelling HVC</p>	10%	€ 14,2 mln.

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
<p>De in de Gemeenschappelijke Regeling Zuiveringsslib 2009 (GR Slib) deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. De betrokken waterschappen hebben een gezamenlijk belang in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 683 aandelen (per december 2021 is dit een belang van circa 17% in NV HVC). Het aandelenbelang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 16% van het totale financiële belang binnen de GR. In 2022-2023 zal de investering voor een slibdrooginstallatie in Alkmaar gepland worden.</p> <p>De waterschappen (aandeelhouders B van NV HVC) zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen. Bij de risico bepaling is rekening gehouden met de maximale lening van € 87,7 miljoen.</p> <p>De garantstelling voor de bio-energiecentrale (BEC) is niet afgeroepen door HVC. Hierdoor vervalt het risico voor WSHD m.b.t. de garantstelling BEC van € 5,4 miljoen.</p>		
<p>Niet voldoen aan vergunningseisen</p> <p>De onderhoudssituatie zorgt voor het continu alert blijven en bijsturen om de zuiveringsprestaties van de installaties te blijven halen. Hierdoor is een situatie ontstaan waarbij de gebiedsbrede rendementseis van 75% en individuele lozingseisen mogelijk niet worden behaald. De eventuele consequenties zijn nog niet bekend en zijn afhankelijk van het oordeel van het bevoegd gezag.</p>	30%	€ 0,5 mln.
<p>Nieuwe richtlijn stedelijk afvalwater</p> <p>In november 2022 is de concept richtlijn stedelijk afvalwater (rsa) gepubliceerd. In deze rsa zijn nieuwe strengere lozingseisen voor rwzi's opgenomen ten aanzien van nutriënten. Daarnaast zijn er aanvullende lozingseisen voor medicijnresten opgenomen. De ontwerp-rsa heeft grote consequenties voor de waterketen en met name voor de rwzi Dokhaven als de rsa in deze vorm wordt vastgesteld. De rsa ligt nu ter inzage. Gelet op de vergaande consequenties heeft het waterschap samen met de ketenpartners in Rotterdam een reactie gestuurd naar ministerie van IenW met het verzoek om ervoor te pleiten dat voor Dokhaven een uitzondering wordt gemaakt op de gestelde termijnen waarop deze rwzi aan de nieuwe lozingseisen zou moeten gaan voldoen. De definitieve rsa wordt in 2024 verwacht en zal dan in 2026 in de Nederlandse Wetgeving geïmplementeerd zijn.</p>		Nader te bepalen

Risico Wegen	Kans	Financieel gevolg
<p>Herstel schade wegen door bever activiteit</p> <p>De beverpopulatie groeit zeer snel in Nederland en ook in ons werkgebied. De graverij van bevers in en rond wegen zorgt voor een groot risico op schades onder en daarmee in wegen. Door de snelle groei van de populatie, de beschermde status en de nog in ontwikkeling zijnde methoden en technieken om schade te voorkomen, zijn de kosten en activiteiten ter bescherming van de wegen lastig te programmeren. Ondanks preventieve maatregelen (bijv. gaas) is de kans van optreden reëel. Tot dit ontwikkeld is wordt dit opgenomen als risico en niet als post in de exploitatiebegroting.</p>	50%	€ 0,5 mln.
<p>Langdurige droogte</p> <p>Als gevolg van langdurige droogte kunnen met name dijklichamen zodanig gaan 'werken' dat de wegconstructie hier ook onder te lijden heeft. De vervormingen van en scheuren in het wegdek moeten vanuit de veilige berijdbaarheid van de weg veelal acuut worden hersteld.</p>	25%	€ 0,4 mln.
Risico Bestuur en organisatie	Kans	Financieel gevolg
<p>Garantstelling Unie van Waterschappen</p> <p>In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.</p> <p>In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6,01 miljoen. Eind 2022 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog € 4,6 miljoen. Jaarlijks wordt € 0,24 miljoen afgelost op deze lening. De looptijd van deze lening is ingegaan in mei 2017 en loopt tot en met mei 2042.</p>	10%	€ 0,3 mln.

Ten opzichte van de burap 2023 is het volgende risico vervallen:

- Onvoldoende preventief onderhoud

7.5 Verbonden partijen

WSHD heeft direct verbonden partijen en indirect verbonden partijen. Dit zijn partijen waar een financieel en een bestuurlijk belang is. Indirect verbonden partijen zijn partijen waarbij er wel sprake is van een financieel belang maar waar het directe bestuurlijke belang ontbreekt bijvoorbeeld omdat de indirect verbonden partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook deze indirect verbonden partijen op te nemen.

De indirect verbonden partijen zijn:

- Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)
- STOWA
- Muskusrattenbeheer (MRB)

Aquon			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Vestigingsplaats	Tiel		
Ingangsdatum	1-jul-2011		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.			
<i>Financieel belang</i>			
Voor 2024 is de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 5,5 mln. (laboratorium- en eigenarendeel).			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		<i>31-dec-2021</i>	<i>31-dec-2022</i>
- Eigen vermogen		957.316	1.671.035
- Vreemd vermogen		13.409.413	20.051.089
- Resultaat		0	0
Relatie met programma	Water, Waterketen en Bestuur en organisatie		
<i>Risico's</i>			
1. De gezamenlijk overeengekomen strategie en beleidslijnen bieden voldoende waarborgen bij de beheersing van de operationele risico's. De kosten van AQUON worden gedekt uit de opbrengsten van de uitgevoerde laboratoriumdiensten. Hogere kosten in de normale bedrijfsvoering worden gedekt door hogere opbrengsten.			
2. Met de in 2019 opgestelde business case voor een structurele investering in het bedrijf zijn de risico's, die voor de langere termijn worden aangegaan, zichtbaar gemaakt en zijn daarmee nadrukkelijk onderdeel van het bestuurlijke besluitvormingsproces dat in 2020 heeft plaatsgevonden.			
3. De benodigde productiecapaciteit voor de komende jaren is in 2021 en 2022 geactualiseerd, hiermee is het risico voor een te grote over- of onderbezetting van het			

Aquon

nieuwe laboratorium zo gering mogelijk gehouden.

4. In 2022 is een aanvullend risicobudget vrijgemaakt om de effecten van de onzekere geopolitieke ontwikkelingen op de bouwkosten te kunnen opvangen. De aanbesteding heeft eind 2022 plaatsgevonden en paste vrijwel volledig binnen het gevoteerde krediet. Het aanvullend risicobudget staat hiermee nog nagenoeg volledig beschikbaar voor mogelijke optredende risico's tijdens de realisatiefase.

Overige informatie

1. De eigenaren hebben in 2015 een nieuwe strategie en governance vastgesteld. In 2017 is daarmee de Gemeenschappelijke Regeling gewijzigd en opnieuw vastgesteld.

Het bestuur van AQUON heeft in 2021 vastgesteld dat de nieuwe strategie en governance zich heeft bewezen. Er is sprake van grote tevredenheid bij de deelnemers over de samenwerking tussen de waterschappen en de wijze waarop de waterschappen, zowel in de eigenaarsrol als in de opdrachtgeversrol invloed uitoefenen op het beleid van AQUON.

2. In 2020 is AQUON gestart met de planvorming voor het nieuwe centrale laboratorium. Ontwerp en aanbesteding heeft in 2022 plaatsgevonden. In 2023 vindt de bouw en inrichting op een nieuwe locatie in Houten plaats.

3. Meerdere waterschappen hebben interesse getoond voor een (onderzoek naar de) mogelijke toekomstige deelname aan de GR AQUON. Om hierbij ook de belangen van de huidige deelnemende waterschappen en het 'bedrijfsbelang' van AQUON zo goed mogelijk te behartigen, zal in 2023 een toetredingsstrategie worden ontwikkeld en vastgesteld. De toetredingsstrategie omschrijft de kaders en uitgangspunten waarbinnen toetreding van nieuwe waterschappen potentieel mogelijk is. Deze strategie vormt de basis voor de hierna te starten onderhandelingen.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Rotterdam	
Ingangsdatum	1-jan-2010	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken. Na de verwerving van nieuwe aandelen B van HVC zijn medio 2022 waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waterschap Zuiderzeeland en hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier tot deze GR toetreden.		
<i>Financieel belang</i>		
De in deze GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Na toetreding van drie nieuwe waterschappen bezitten de waterschappen gezamenlijk 683 aandelen (dit is een belang van circa 17% in NV HVC). Dit belang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringsslib door N.V. HVC.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Eén collegelid van WSHD neemt zitting in het algemeen bestuur van de GR.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2021</i>	<i>31-dec-2022</i>
- Eigen vermogen	31.043	31.043
- Vreemd vermogen	20.398	29.057
- Resultaat	0	0

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Relatie met programma Waterketen

Risico's

Overige informatie

Voor 2024 is de GR op zoek naar een nieuwe secretaris vanuit een van de waterschappen. De financiële ondersteuning zal dan bij het betreffende waterschap worden ondergebracht. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de acht aandeelhoudende waterschappen.

De waterschappen HHNK, AGV en ZZL hebben besloten hun slibeindverwerking bij HVC in Alkmaar onder te brengen en zijn als aandeelhouder B toegetreden tot de N.V. HVC. Juli 2021 is opdracht gegeven voor de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie (SDI) voor deze drie waterschappen.

In het streven om bouwstenen (PHA) voor bioplastics te winnen met zuiveringsslib hebben de initiatiefnemers van het Paques-proces (Paques B.V en N.V. HVC) en het Phario-proces (Stowa + vijf waterschappen) besloten hun krachten te bundelen onder de noemer PHA2USE. In september 2020 is de samenwerkingsovereenkomst getekend en het project officieel gestart. De demonstratie-installatie naast de Slibverbrandingsinstallatie (SVI) aan de Baanhoekweg in Dordrecht is op 10 mei 2022 in gebruik genomen.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC) (deel B)

Rechtsvorm Naamloze vennootschap

Vestigingsplaats Alkmaar

Ingangsdatum 1-jan-2010

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.

Financieel belang

Gezamenlijk bezitten HH van Rijnland, WS Hollandse Delta, WS Rivierenland, HH van Schieland en de Krimpenerwaard, HH van Delfland, HH Hollands Noorderkwartier, WS Amstel, Gooi en Vecht en WS Zuiderzeeland 683 aandelen van N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (hierna: HVC) (per juli 2021 is dit een belang van circa 17%). Deze aandelen zijn in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringsslib door HVC.

Bestuurlijk belang

De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van N.V. HVC.

De Raad van Commissarissen van HVC bestaat uit vijf leden. Vastgelegd is dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en het waterschapsdomein. In mei 2020 is mevrouw J. Kriens benoemd. Zij heeft als wethouder/ locoburgemeester van Rotterdam en als directeur van de VNG ervaring opgedaan binnen het publieke domein.

<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2021</i>	<i>31-dec-2022</i>
- Eigen vermogen	168.741.000	198.697.000
- Vreemd vermogen	845.514.000	878.504.000
- Resultaat	26.369.000	28.139.000

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC) (deel B)

Relatie met programma	Waterketen
<i>Risico's</i>	
<p>De Zuid-Hollandse waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringslib NV ondergebracht bij HVC. De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In 2021 is hier de investering in de slibdrooginstallatie in Alkmaar bijgekomen. Er is rekening gehouden met een door de aandeelhouders B verstrekte garantie voor leningen van in totaal € 65 miljoen (2022-2023), onder aftrek van een door AGV en ZZL aan HVC beschikbaar gestelde AGL van € 4 miljoen.</p> <p>De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 34,7 miljoen (31 december 2022).</p> <p>Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling.</p>	
<i>Overige informatie</i>	
<p>In mei 2020 heeft de Aandeelhoudersvergadering van HVC positief besloten over de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie in Alkmaar en over de toetreding van HHNK, AGV en ZZL als aandeelhouder B tot HVC. De formele toetreding tot de GR Slib heeft plaatsgevonden op 17 juni 2022.</p> <p>In 2021 is in opdracht van de GR een update van het strategisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot opvolging van de bestaande slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht, die rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Waternet (AGV), Zuiderzeeland en Hollands Noorderkwartier (HHNK) en in overleg met Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en de andere Nederlandse waterschappen. In 2022 is de slibstrategie van de GR en het daarop gebaseerde Meerjarenprogramma 2022-2028 van HVC vastgesteld. In dit programma is opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Realisatie slibdrooginstallatie Alkmaar• Realisatie structurele verwerkingsmethode gedroogd slib (granulaat)• Energetische verduurzaming SVI Dordrecht <p>HVC werkt samen met het Brabantse SNB aan het terugwinnen van fosfaat uit de vliegas van de slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht en Moerdijk. In het Meerjarenprogramma is de realisatie van fosfaatterugwinning uit vliegas SVI Dordrecht opgenomen.</p> <p>In het kader van de Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Energie ontwikkelt HVC op gebouwen en/of terreinen van WSHD duurzame-energieprojecten. Op een zevental rwzi-locaties van WSHD heeft HVC zonneweiden gerealiseerd. Daarnaast is HVC in 2019 gestart met de ontwikkeling van twee windmolenprojecten nabij waterkeringen van WSHD in het gebied van de gemeenten Nissewaard en Westvoorne. De samenwerkingsovereenkomst is hiervoor in 2020 uitgebreid.</p>	

Het Waterschapshuis

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Amersfoort
Ingangsdatum	1-jul-2010
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>	
<p>Het Waterschapshuis (HWH) is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector en helpt daarbij in de digitale transformatie van de waterschappen. Doelstelling is het robuuster maken van de waterschappen als moderne overheid.</p>	
<i>Financieel belang</i>	
<p>De in HWH begroting 2024 vastgestelde bijdrage voor Hollandse Delta bedraagt € 1,8 mln. De bijdrage over 2023 op basis van de geactualiseerde begroting aan HWH bedraagt € 1,9 mln.</p>	

Het Waterschapshuis			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		31-dec-2021	31-dec-2022
- Eigen vermogen		0	0
- Vreemd vermogen		8.301.131	10.273.785
- Resultaat		0	0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie		
<i>Risico's</i>			
Per 1 januari 2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap, en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.			
<i>Overige informatie</i>			
Het Waterschapshuis is opgebouwd uit een algemeen deel, de bedrijfsvoering, waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren, in programma's en projecten en zijn er collectieve programma's en projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren. Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's en projecten. Elk waterschap wordt geacht hier capaciteit te leveren, zodat de kennis van de waterschappen komt. Om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, is besloten om vanuit een strategisch meerjarenprogramma te werken. Vanuit een samenhang worden projecten gebundeld tot programma's. Hierdoor ontstaat een steeds intensievere afstemming met de waterschappen over de langere termijn en worden er steeds minder opdrachten per project afgesloten maar steeds vaker per programma. Hierdoor verschuift ook de besluitvorming (opdrachten), rapportage en verantwoording op, van het niveau van een afzonderlijk project, naar het niveau van programma's. In 2022 is gestart met het opstellen van een strategienota om de rol van het Waterschapshuis fit te maken voor de toekomst. In 2023 zal hierover een besluit worden genomen.			

Muskusrattenbestrijding (MRB)	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'
Vestigingsplaats	
Ingangsdatum	1-jul-2011
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>	
De bestrijding van 'muskus- en beverratten' is per 1 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. De samenwerking met andere waterschappen is gestart op 1 januari 2012. De verdeling van de kosten is: Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23,9%). De organisatie en uitvoering is ondergebracht bij waterschap Rivierenland.	
Er is nieuwe besluitvorming omtrent de strategie van de muskusrattenbestrijding. Om de oude strategie te realiseren én vast te houden leverde elk waterschap dan wel samenwerkingsverband een vergelijkbare inzet naar rato van omvang en type gebied. Nu de strategie is gewijzigd gaan er verschillen ontstaan tussen de waterschappen. Om onrechtvaardigheid bij de verdeling van de lasten te voorkomen en de voor de muskusrattenbestrijding belangrijke solidariteit te behouden is tegelijk met het besluit tot de invoering van de nieuwe strategie daarom afgesproken dat er een voorstel uitgewerkt wordt voor de bekostiging van deze nieuwe strategie.	
<i>Financieel belang</i>	

Muskusrattenbestrijding (MRB)

De bijdrage in de begroting van 2024 is € 2,3 miljoen

Het compromisvoorstel gaat uit van 3 stapsgewijze verhogingen in 2023, 2027 en 2031.

- 2022 huidige verdeling landelijke kosten
- 2023-2026 25% solidariteitsfinanciering muskusratten + huidige verdeling landelijke kosten
- 2027-2030 50% solidariteitsfinanciering muskusratten + nieuwe verdeling landelijke kosten
- 2031 e.v. 100% solidariteitsfinanciering muskusratten + nieuwe verdeling landelijke kosten

Bestuurlijk belang

Er vindt bestuurlijk overleg plaats. Wie namens WSHD deelneemt aan het bestuurlijk overleg in 2024 is nog niet bekend.

Financiële kerncijfers	31-dec-2021	31-dec-2022
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	0	0
- Resultaat	0	0

Relatie met programma

Waterkeringen

Risico's

Overige informatie

Financieel verrekenmodel

1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3 van deze overeenkomst voor gemene rekening, vooraf jaarlijks een begroting op.
2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland.
3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst.
4. De waterschappen nemen deel voor:
 - a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%,
 - b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%,
 - c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%,
 - d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%.

Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst.

Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Ingangsdatum	5-mei-1954

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.

Financieel belang

De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en (van de 8.511) 143 aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.

Bestuurlijk belang

Het recht bestaat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders te bezoeken.

Financiële kerncijfers	31-dec-2021	31-dec-2022
- Eigen vermogen	1.902.000.000	1.995.000.000
- Vreemd vermogen	93.791.000.000	70.964.000.000
- Resultaat	121.000.000	143.000.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	

Risico's

Overige informatie

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Klaaswaal
Ingangsdatum	1-jan-2005

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.

Financieel belang

Voor 2024 wordt de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW begroot op € 5,0 miljoen (bijdrage 2023: € 4,7 miljoen).

Bestuurlijk belang

In 2023 is de Gemeenschappelijke regeling SVHW aangepast als gevolg van de herindeling van een drietal deelnemers per 1 januari 2023. Op die datum zijn de gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne opgeheven en is de nieuwe gemeente Voorne aan Zee ingesteld. Hierdoor is het aantal deelnemers gewijzigd van 15 naar 13. De 12 deelnemende gemeentelijke colleges leveren elk één lid, en het dagelijks bestuur van het waterschap Hollandse Delta levert twee leden. Het aantal stemmen van waterschap Hollandse Delta bedraagt 7. De overige Deelnemers behouden 1 stem. Het minimaal aantal benodigde Deelnemers om de vergadering van het Algemeen Bestuur te openen is 8. De stemverhouding in het Algemeen Bestuur is 7 stemmen voor WSHD op een totaal van 192 stemmen. Dit komt overeen met een 36,8% van de stemmen.

Financiële kerncijfers	31-dec-2021	31-dec-2022
- Eigen vermogen	849.000	847.000
- Vreemd vermogen	6.159.000	6.597.000

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)		
- Resultaat	228.000	122.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
<i>Risico's</i>		
<i>Overige informatie</i>		

STOWA		
Rechtsvorm	Stichting	
Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)	
Ingangsdatum	13-sep-1971	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.		
<i>Financieel belang</i>		
Voor 2024 wordt de bijdrage begroot op € 0,6 miljoen.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	31-dec-2021	31-dec-2022
- Eigen vermogen		
- Vreemd vermogen		
- Resultaat		
Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Waterketen en Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
Er zijn geen risico's.		
<i>Overige informatie</i>		
Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund:		
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennissuitwisseling) • Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennissuitwisseling) • Kennisplatform Risicobeheersing (kennissuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen) 		

STOWA

- Zorgplicht waterkeringen
- Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (o.a. onderzoek naar haalbaarheid van zon op dijken en aquathermie, technologieontwikkeling op het gebied van terugwinnen energie en grondstoffen uit afvalwater)
- Ontwikkelingen rond de verwijdering van medicijnresten (Innovatie Programma Microverontreinigingen)
- Ontwikkelingen rond pfas in influent, effluent en slib
- Verdrogingsbestrijding en beschikbaarheid van zoet water (Aquaconnect)

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Den Haag
Ingangsdatum	1-jan-1927

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten.

De Unie opereert op basis van de volgende visie:

- De Unie wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer.
- De Unie is een inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen.
- De Unie excelleert in strategisch netwerken, speelt adequaat in op veranderingen, neemt initiatieven, is communicatief in het inspireren en verbinden en kent de 'ins and outs' van de Haagse en Brusselse bureaucratie.

Het Uniebureau anticipeert op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.

Financieel belang

Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2024 wordt begroot op € 0,6 miljoen.

Bestuurlijk belang

Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering.

Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.

<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2021</i>	<i>31-dec-2022</i>
- Eigen vermogen	3.134.712	2.697.666
- Vreemd vermogen	23.412.109	22.246.316
- Resultaat	1.141.344	-437.044

Unie van Waterschappen	
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
<i>Risico's</i>	
<p>In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de unie van waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.</p> <p>In 2017 heeft de NWB een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268. Eind 2022 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog circa € 5 miljoen.</p>	
<i>Overige informatie</i>	

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)													
Rechtsvorm	Vereniging												
Vestigingsplaats	Rotterdam												
Ingangsdatum	22-dec-1910												
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>													
<p>De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht.</p> <p>De Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen brengt de waterschapbestuurders samen in overleggen om hun waterschapsbelangen en -taken af te stemmen en om in gezamenlijkheid standpunten en ideeën te ontwikkelen om burgers, partners en overheden tegemoet te kunnen treden. In dit kader zijn er afzonderlijke samenkomsten van de dijkgraven en de vakportefeuillehouders.</p>													
<i>Financieel belang</i>													
De bijdrage voor 2024 wordt begroot op €0.													
<i>Bestuurlijk belang</i>													
Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid. Elk jaar organiseert één van de ZH-waterschappen de VZHW-waterschapsdag voor bestuurders en belangstellenden.													
<i>Financiële kerncijfers</i>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>31-dec-2021</th> <th>31-dec-2022</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>- Eigen vermogen</td> <td>17.859</td> <td>14.620</td> </tr> <tr> <td>- Vreemd vermogen</td> <td>3.025</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>- Resultaat</td> <td>2.505</td> <td>-2.969</td> </tr> </tbody> </table>		31-dec-2021	31-dec-2022	- Eigen vermogen	17.859	14.620	- Vreemd vermogen	3.025	0	- Resultaat	2.505	-2.969
	31-dec-2021	31-dec-2022											
- Eigen vermogen	17.859	14.620											
- Vreemd vermogen	3.025	0											
- Resultaat	2.505	-2.969											
Relatie met programma	Bestuur en organisatie												

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)

Risico's

Het risico is beperkt tot de jaarlijkse financiële bijdrage aan de vereniging.

Overige informatie

7.6 Lijst van begrippen en afkortingen

AGV	Waterschap Amstel Gooi en Vecht	IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
ALM	Asset Lifecycle Management	KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
APvE	Algemeen Programma van Eisen	Km	Kilometer
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming	KPI (kpi's)	Kritische Prestatie Indicatoren
BBL	Beroeps begeleidende leerweg	KPR	Kennisplatform Risicobenadering
BEC	bio-energiecentrale	KRW	Kaderrichtlijn Water
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid	LTO	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland
Burap	Bestuursrapportage	m ³	kubieke meter
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst	MFR	Metropolitane fietsroute
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit	MLV	Meerlaagsveiligheid
COVID-19	Coronavirus disease 2019	Mln.	Miljoen
CO ₂	Koolstofdioxide	MRB	Muskusrattenbeheer
CRM	Customer Relationship Managementsysteem	MRDH	Metropoolregio Rotterdam Den Haag
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek	NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
D&H	Dijkgraaf en heemraden	NBWS	Nieuwe besturing watersysteem
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	NBWS-BOS	Informatie- en besturingssysteem
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden	NIS2	Europese richtlijn inzake cyberbeveiliging
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie	NWBS-TA	Nieuwe Besturing Watersysteem –Technische Automatisering
EU	Europese Unie	nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
Fido	Financiering decentrale overheid	NVO	Natuurvriendelijke oever
Fixi	App voor meldingen in de openbare ruimte	NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
FTE	Fulltime-equivalent	OTO	Opleiden, trainen en oefenen
GWW	Grond-, weg- en waterbouw	P&C	Planning en control
GR	Gemeenschappelijke Regeling	PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
Ha	Hectare	PHA	PolyHydroxyAlkanoaat, een bioplastic
HHNK	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	PMO	Periodiek Medisch Onderzoek
HoO	Huis op Orde	POP3	PlattelandsOntwikkelingsProgramma 3
(NV) HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland	rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma	SCL	Safety Culture Ladder
HWH	Het Waterschapshuis	SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
IBOI	Index voor Bruto OverheidsInvesterings	SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
ICT	Informatie- en communicatietechnologie	SOK	Samenwerkingsovereenkomst
		Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
		SVI	Slibverbrandingsinstallatie

SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
TA	Technische Automatisering
UvW	Unie van Waterschappen
v.e.	Vervuilingseenheden
VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VNK	Veiligheid Nederland in Kaart
VV	Verenigde Vergadering
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verlengde 3e toetsing
WBP	Waterbeheerprogramma
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WgBP	Wegenbeheerprogramma
WHW	Wet Herverdeling Wegenbeheer
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
ZV3T	Zettingsvloeiing derde toetsronde
ZZL	Waterschap Zuiderzeeland
ZZP	Zelfstandige zonder personeel